Black PANTONE portocaliu

TRIBUNA

295

Consiliul Judeţean Cluj

4 lei

Director fondator: Ioan Slavici

Revistă de cultură • serie nouă • anul XIII • 16-31 decembrie 2014

Mircea Pora

„Nu ştiu ce va mai fi cu cuvântul scris, dar prin încultura care creºte el se degradează”

Remus Folto°

Eminescu °i platonismul

Poeme de

Marian Hotca Nicolae Goje

Muzica

Retrospectiva 2014

Ilustraţia numărului: Suzana Fântânariu - Expoziţie la *Muzeul Revoluţiei* din Timi°oara

Black PANTONE

TRIBUNA

Director fondator:
Ioan Slavici (1884)

PUBLICAŢIE BILUNARĂ CARE APARE SUB EGIDA CONSILIULUI JUDEŢEAN CLUJ

Consiliul consultativ al revistei de cultură Tribuna:
Constantin Barbu
Alexandru Boboc
Nicolae Breban
Victor Gaetan
Nicolae Iliescu
Andrei Marga
Eugen Mihăescu
Vasile Muscă
Mircea Muthu
D.R. Popescu
Irinel Popescu
Marius Porumb
Petru Romoºan
Gh. Vlăduţescu
Grigore Zanc

Redacţia:
Mircea Arman
(manager)

Claudiu Groza
(redactor ºef adjunct)
Ioan-Pavel Azap
ªtefan Manasia
Oana Pughineanu
Ovidiu Petca
(secretar tehnic de redacţie)

Aurica Tothăzan
Maria Georgeta Marc

Tehnoredactare:
Virgil Mleºniţă

Colaţionare ºi supervizare:
L.G. Ilea

Redacţia ºi administraţia:
400091 Cluj-Napoca, str. Universităţii nr. 1

Tel. (0264) 59.14.98
Fax (0264) 59.14.97
E-mail: redactia@revistatribuna.ro
Pagina web: www.revistatribuna.ro
ISSN 1223-8546

Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine în întregime autorilor

Pe copertă: Suzana Fântânariu fragment din expoziţia *89 din uºă* la Muzeului Revoluţiei din Timiºoara

agenda

Regulamentul Concursului de debut al Editurii „Caiete Silvane"

Editura *Caiete Silvane*, editura Centrului de Cultură ºi Artă al Judeţului Sălaj, instituţie a Consiliului Judeţean Sălaj, organizează concursul anual de debut, **ediţia 2015**, cuprinzând următoarele secţiuni:
Poezie;
Proză;
Critică ºi istorie literară;
Eseu.

Manuscrisele, în limba română, participante la concurs vor fi expediate, cel târziu până în 15 februarie 2015, în format electronic (pdf sau doc) pe adresele caietesilvane@yahoo.com sau office@caietesilvane.ro sau prin poºtă, în format printat, însoţite de varianta în format electronic, la adresa Centrul de Cultură ºi Artă al Judeţului Sălaj, Zalău, Piaţa 1 Decembrie 1918, nr. 11 (cu menţiunea pe plic pentru Concursul de debut al Editurii „Caiete Silvane").

Manuscrisele trebuie să aibă: cele de poezie, maxim 50 de pagini (format A4, corp de literă 12), cele de proză/ critică literară/istorie literară, maxim 400.000 de semne, iar cele de eseu maxim 300.000 de semne.
Lucrările declarate câºtigătoare (de un juriu format din personalităţi ale lumii literare) vor fi anunţate la Zilele revistei „Caiete Silvane" (martie 2015) ºi vor fi publicate la Editura „Caiete Silvane" până la ediţia următoare a Zilelor menţionate. Sunt acceptate ºi manuscrise ale autorilor care au fost incluºi anterior în antologii sau au publicat în volume colective.
Premiile concursului constau exclusiv în publicarea volumelor (la cele patru categorii menţionate).
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.
Relatii suplimentare pot fi obtinute la telefon 0724570646 sau prin email la adresele: caietesilvane@yahoo.com; office@caietesilvane.ro.

Conferinţă în China

În zilele de 6-9 decembrie 2014, Andrei Marga participă la reuniunea internaţională consacrată consolidării prezenţei culturale chineze în lume, ce are loc la Xiamen (China). În cadrul reuniunii, profesorul clujean va susţine conferinţa „Acţiunile ºi statusul institutelor Confucius în diferite ţări". Andrei Marga are un mandat reînnoit de consultant al reţelei internaţionale a institutelor Confucius ºi a participat, în august 2014, la reuniunea de la Changchung (China), care a hotărît construirea „Institutelor Confucius Model" în diferite ţări.

Andrei Marga funcţionează drept consultant ºi expert al unor instituţii din Germania, Vatican, China ºi din alte ţări.

editorial

Eminescu °i platonismul

Remus Folto°

Nu este u°or de crezut cã se mai poate spune ceva despre Eminescu °i influenþele filosofice care l-au marcat de-a lungul bulversantei sale ascensiuni spre un luceafãr de pe bolta sa înstelatã. Cartea Rosei del Conte, *Eminescu sau despre absolut*, spune foarte multe despre influenþele filosofice în opera lui Eminescu °i le tratează sistematic °i exhaustiv încercând sã lãmureascã pentru prima datã un conglomerat de idei °i concepþii care, luate împreunã, în forma operei eminesciene, magnetizează °i fascinează în acela°i timp lectorul. Platonismul lui Eminescu, uneori evident, alteori voalat, este cel care ne-a atras atenþia din mulþimea de influenþe °i ne-am oprit, pentru început, acolo unde era el mai evident, în poemul *Demonism*: „O raclã mare-i lumea. Stelele-s cuie/ Bãtute-n ea °i soarele-i fereastra/ La temninþa vieþii". Analogia de facturã platonicã între corp °i mormânt (soma - sema) se extinde de la corp la întreaga lume ce devine o imensã raclã din care nu te gânde°ti decât sã evadezi ca dintr-o temniþã, iar soarele platonic (metaforã platonicianã pentru principiul inteligibil), prezent atât de des în poemele eminesciene, devine o fereastrã ca de ie°ire din pe°tera „sensibilã" spre lumina „inteligibilã" dinafarã. (La Platon „sensibil" înseamnã perisabil, trecãtor, vremelnic, schimbãtor, vizibil, iar „inteligibil" înseamnã durabil, statornic, etern, imuabil °i invizibil. Cele douã lumi, sensibilul °i inteligibilul, corespund celor douã forme de cunoa°tere umane: prin simþuri °i prin intelect).

Vorbeam despre lumina inteligibilului. Iatã cã ea apare mai departe în *Demonism*: „Lumina frînta numai dintr-o lume/ Unde-n loc de aer e un aur,/ Topit °i transparent, mirositor/ ªi cald". Transparenþa aerului-aur vrea sã redea, °i prin mirosul °i consistenþa caloricã a lui, ceva din concreteþea fãrã materialitate a lumii inteligibile unde - este sugerat chiar în aceste versuri - cã totul este calitativ-pur, (°i chiar) deloc cantitativ. E o lume unde doar sufletul poate sã se mi°te liber. Revenind la platonism, gãsim tot în acela°i poem, cã lumea sensibilã, fiind doar o copie imperfectã a lumii inteligibile, devine un loc în care imperfecþiunea °i rãul sunt substanþa vieþiiapãrând insistentîn orice manifestare a ei: „Impulsul prim/ La orice gînd, la ori°ice voinþã,/ La orice faptã-i rãul." Avem pe de-o parte o lume perisabilã °i (de aceea)rea °i pe de alta, o lume eternã (°i de aceea) bunã. Prima tinde firesc spre plentitudinea celei de-a doua, fãrã însã sã poatã sã o atingã: „Efemeridele ce trec în vale/ Cântând, vuind, certându-se °i toate/ Aspirând la un lucru care-n veci/ Nu poate fi al lor - eternitatea". (*O, te-nseninã, întunerec rece...*). La fel se întâmplã în *Luceafãrul* unde lumea trecãtoare, efemerã, perisabilã (reprezentatã de Cãtãlina), de°i tinde spre Eternitate (reprezentatã de Luceafãr), nu o poate atinge. Cele douã lumi sunt incompatibile.

Dar sã ne oprim mai în amãnunt la *Luceafãrul* °i sã sesizãm un reziduu platonician evident. Modalitatea în care Luceafãrul-prinþ apare Cãtãlinei, adicã modul cum Eternitatea devine, sau se mulează pe sensibil este acela al revelaþiei platoniciene: adevãrul atât de cãutat în Dialoguri este lumina solarã de la ie°irea din pe°tera miticã: „Venea plutind în adevãr/ Scãldat în foc de soare" sau aceea°i revelaþie la nivelul privirii: „Privirea ta mã arde". (Altã imagine în care soarele este legat de cunoa°tere o avem în *Floare-albastrã*: „În zadar râuri de soare/ Grãmãde°ti-n a ta gândire". Alt prilej cu care Eminescu vorbe°te despre luminã °i lume sensibilã este în *Trecut-au anii*: „Iar timpul cre°te-n urma mea... mã-ntunec". Cre°terea timpului, acumularea unui interval plin de suferinþe, adicã scufundarea în Sensibil este perceputã ca o întunecare prin raport cu lumina Inteligibilului. În *Luceafãrul*, mesajul între °i legãtura dintre lumi existã, însã incompatibilitatea dintre ele î°i spune, ca la Platon, cuvântul: „De°i vorbe°ti pe înþeles/ Eu nu te pot pricepe". Eternitatea, însã, e o atracþie perpetuã; lumea suprasensibilã are o forþã magneticã ce atrage constant lumea sensibilã tocmai pentru a-i da asemãnare cu cea dintâi, ca în platonism (asemãnare de factura celei dintre doi îndrãgostiþi care se oglindesc unul în altul): „În veci îl voi iubi °i-n veci/ Va rãmânea departe...". Tema eternitãþii e mai prezentã în *Luceafãrul* mai evident ca oriunde: „ªi cãi de mii de ani treceau/ În tot atâtea clipe" °i „Cãci unde-ajunge nu-i hotar/ Nici ochi spre a cunoa°te/ °i vremea-ncearcã în zadar/ Din goluri a se na°te". E vorba despre atracþia magneticã cu care vidul Eternitãþii ispite°te „vremea" care tinde sã se „nascã" în acel topos absorbitor: „Nu e nimic °i totu°i e/ O sete care-l soarbe/ E un adînc asemene/ Uitãrii celei oarbe". Aceastã forþã de atracþie a Eternitãþii explicã asemãnarea dintre cele douã lumi. Suntem în mijlocul dinamicii participaþiei platoniciene (methexis). „Uitarea cea oarbã" aminte°te de doctrina reminiscenþei - care spune cã sufletul uitã, venind în lumea sensibilã, tot ce deþinea în lumea ideilor, la fel cum în lumea ideilor pierde statutul existenþei din lumea sensibilã. În altã ordine de idei, lumea sensibilã, la fel ca în budism, e doar o himerã, o pãrere, o imagine imperfectã °i vagã, proiectatã pe un perete de pe°terã: „Cãci e vis al nefiinþei universul cel himeric" (*Scrisoarea I*) sau: „Cu un cântec de sirenã/ Lumea-ntinde lucii mreje" (*Glossã*). Ne oprim însã la un amãnunt din *Scrisoare*: „Unul e în toþi tot astfel precum unul e în toate". Eminescu spune aici, în alt plan al interpretãrii, cã existã un principiu care se poate recunoa°te în toþi indivizii, de°i în versul urmãtor restrânge sensul spunând: „De asupra tuturora se ridicã cine poate". Principiul enunþat, cel al „numitorului comun", însã, rãmâne valabil, °i noi credem cã cã pe Eminescu l-a luat gura pe dinainte °i ne-a vorbit despre *Ideea* platonicianã care subsumează în ea multiplul experienþei de°i ea rãmâne una °i aceea°i. Încã un motiv platonician ne mai atrage atenþia în continuare: transgresarea lumii acesteia prin contemplarea frumosului, idee din *Phaidos* °i prezentã la Eminescu: „Dându-mi din ochiul tãu senin/ O razã dinadins/ În calea timpilor ce vin/ O stea s-ar fi aprins." Frumuseþea, imaterialã dar consistentã ca raza, e capabilã sã deturneze destinul. Iarã°i, schimbând ordinea de idei, spunem cã în toatã opera lui Eminescu e rãspânditã °i ideea reîncarnãrii, tot de facturã, sã spunem, platonicianã. Oare nu Eminescu e acela care aseamãnã de atîtea ori viaþa cu moartea: „Cãci toþi se nasc spre a muri/ ªi mor spre a se na°te" (*Luceafãrul*) sau „Chiar moartea însã°i e-o pãrere/ ªi un vistiernic de vieþi" (*Cu mâne zilele-þi adaogi*). Moartea e relativã, iar sufletul e nemuritor °i etern: „De-aceea zboare anu-acesta/ °i se cufunde în trecut/ Tu ai °i-acum comoara-ntreagã/ Ce-n suflet pururi ai avut". Sufletul, depozitar al comorii existenþei, comoarã preþioasã adusã din lumea ideilor, este acela care are în faþã: „De-a pururea ziua de azi", cãci este etern. Între Timp °i Eternitate, sufletul alege °i este întotdeauna ales - de Eternitate. Încercând sã încheiem scurtul nostru excurs mai spunem doar cã întreaga operã a lui Eminescu stã sub semnul scurgerii imuabile a timpului °i obsesiei depã°irii acestui fel de timp înspre Eternitate, obsesii care au dominat °i opera lui Platon, iar dacã acestea erau pentru Platon o *„melete thanathos"*, o pregãtire pentru moarte (ceea ce înseamnã filosofia însã°i - la Platon), atunci Eminescu se întâlne°te negre°it cu filosoful antic când spune în *Odã*: „Nu credeam sã-nvãþ a muri vreodatã" °i mai ales atunci când spune ceva greu de înþeles: „pe mine mie redã-mã" - °i care s-ar traduce: „sufletul ce stã sub Timp trebuie sã se întoarcã la sufletul ce stã sub Eternitate".

■

O poveste de dragoste în Ferentari

Dorin Mureșan

Adrian Schiop
Soldații. Poveste din Ferentari
Iași, Editura Polirom, 2014, colecția Top 10+, ediția a II-a.

Înainte de *Soldații. Poveste din Ferentari*, roman apărut anul acesta la editura Polirom în colecția Top 10+ (cu mențiunea că e vorba de o a doua ediție), Adrian Schiop a mai publicat două cărți, *pe bune/ pe invers* (2004) și *Zero grade Kelvin* (2009), ambele la aceeași editură. Interesant (nu și inexplicabil) e faptul că prozatorul sibian nu se bucură de foarte multă celebritate, poate din pricina tentei autobiografice (de tipul autoficțiune) ce caracterizează subiectele tuturor acestor volume, sau poate din cauza stilului oarecum rudimentar, brut, voit colocvial, nu prea gustat de amatorii de finețuri. Nu mai puțin, sexualismul deviat, dublat de tușele de vulgaritate, altminteri firești, pot explica cvasi-anonimatul romancierului. Să mai spunem că, deși vânzările nu se ridică la nivelul unui Teleșpan (cine nu a auzit de *Cimitirul?*), critica de specialitate îl preferă de departe pe Schiop, dovadă și continuitatea colaborării cu o editură de prestigiu.

Privită de sus, povestea cărții nu e prea complicată. Adrian, un doctorand ale cărui date biografice par a fi identice cu cele ale autorului, se implică într-o relație sexuală cu un fost pușcăriaș, Alberto. Asemenea unei femei care își vinde sexul, acesta din urmă profită nu doar de tânărul doctorand, ci și de bursa acestuia, deși, pe de altă parte, relația celor doi nu este lipsită, în subsidiar, de oarecari sentimente puternice, chit că finalul abrupt, cu expedierea reciprocă a celor doi din bucla relației, pare să nu susțină această perspectivă. Povestea este relatată destul de galopant, cu puține devieri de pe linia narațiunii spre a justifica apariția meteorică a câtorva personaje, iar felul în care naratorul își asumă întâmplările, implicat-sentimental, face textul digerabil și ușor credibil. Nota melancolică (izul melodramei casnice care este, de altfel, nucleul acestui roman) de la sfârșitul cărții poate dăuna sau poate ajuta povestea, depinde doar de gustul cititorului.

Privită de aproape, *Soldații...* lui Adrian Schiop aduce în prim plan două chestiuni controversate, una dintre ele mai ales în plan ideologic: homosexualitatea (un fel de heterosexualitate picantă, cu „intensități toxice" - vezi pag. 101), și cadrul (sau topica) acțiunii. De fapt, întâia problemă își găsește în cea de-a doua (cartierul Ferentari, un spațiu rău famat, deși aflat la două stații de centrul Bucureștiului) un cadru de desfășurare prolific, atât în abordarea teoretică, cât și în cea practică. *[a]mecheria* este, aici, cuvântul cheie: „La fel ca șmecheria, homosexualitatea se tace și se face" (pag. 26). A tăcea și a face sunt două reguli fundamentale în Ferentari. *Nota bene*: ambele sunt acțiuni, deși prima ar putea fi înțeleasă mai degrabă ca inacțiune. Ea este, însă, asociată „mersului pe burtă" și constă în a nu-ți da numele real (plus a nu-ți arăta buletinul) și a nu-ți da adresa (plus a nu-ți băga în casă „oameni cunoscuți la o bere") (pag. 37).

Alberto cuprinde și validează cele două principii enunțate. El este Ferentari-ul *in persona*: cei paisprezece ani de pușcărie îl transformă într-un homosexual (deși visează mereu la femei); „minciuna era parte din miezul intim și cald al vieții lui și al celor apropiați" (pag. 88); în libertate, devine soldatul lui Borcan, un interlop de etnie romă; „oricum, pe fruntea lui [...] scria pușcărie, acela era mediul de viață la care se adaptase" (pag. 89). Alberto, întocmai ca toți ceilalți soldați, este cel care sucombă atunci când se izbește de realitate, este, prin excelență, inadaptatul care, pentru a supraviețui, are mereu nevoie de cineva (sau de ceva). Nevoia lui de intimitate pare paradoxală atunci când este raportată la prestanța sa fizică. Deși este o matahală, un „pătrat", el cere, cu toată prezența lui, apropierea caldă a unui trup (nu neapărat a unei persoane). Admirabil mi s-a părut felul în care autorul a reușit să redea acest paradox, punând în gura fostului pușcăriaș nevoia sa de tandrețe: „nu mai pot să mă las de tine, mam învățat să mă iei în brațe și să-mi pui mâna pe față, toți și-au bătut joc de mine în afară de tine și baba mea; am fost la curve, dar curvele nu mă lua în brațe; am fost la pușcărie, [...] și în loc de vorbă bună zbang un pumn în cap că nu-i convenea ceva." (pag. 225).

Soldatul, în cartea lui Schiop, este tipul individului angajat (de interlop) să tacă și să facă, este cel care merge pe burtă în transeele Ferentariului, gata să apere interesele celui care îl întreține; este, la o adică, un individ slab (deși puternic masculinizat), neloial, cu un bun autocontrol, dar predispus dependențelor (de la droguri la păcănele) și mereu gata să-și schimbe stăpânul în funcție de propriile lui interese. Interlopul, pe de altă parte, este cel cu buzunarele pline de bani lichizi, avid de avere și renume. Lumea interlopului este colorată și promovată de manele. Lăutarii sunt cei care imortalizează și fac cunoscută „șmecheria și potența financiară" (pag. 123) a interlopului. Însă, din romanul lui Schiop, reiese mai degrabă că interlopul este o prezență spectrală în Ferentari. El este acea „forță ocultă" a cartierului, pe care nu o vezi, dar ale cărei efecte le simți din plin: „dacă vrei viață în cartierul acesta, te faci că nu vezi ce se întâmplă și mai ales nu întrebi nimic despre cea de-a treia prezență, ocultă - și, dacă o ții așa cu don't ask don't tell, prezența o să ți se reveleze singură, fiindcă e în ordinea firii, oamenii ajung să-ți spună chestii fără să-i întrebi." (pag. 105).

În acest cadru are loc, după cum spuneam, povestea de dragoste a celor doi protagoniști, o poveste, structural vorbind, clasică, cu crești și scăderile conjugale aferente. Există, însă, o nuanță stridentă, deși oarecum logică pentru acest context atipic, și anume, tendința unuia (Alberto) de a-l domina pe celălalt (Adi). Cazuistica amoroasă se dezvoltă pe această platformă conflict, fără a fi neapărat explicită sau explicitată, cu toate că finalul (Adi, cel dominat, este, de fapt, dominatorul, el fiind cel care inițiază sfârșitul relației) este întrucâtva moralist. În tot cazul, acest conflict care evoluează în interiorul povești este miezul dulce-amar al cărții, partea sa pe cât de controversată, pe atât de captivantă. Iată de ce mă miră cvasi-anonimatul despre care vorbeam la început. Privit îndeaproape, textul este piperat din loc în loc cu scene destul de vulgare care ar putea deranja în mod firesc persoanele pudibonde. Dar, în altă ordine de idei, dusă până la sfârșit, cartea lasă în cititor o dâră de melancolie, dovada clară că, indiferent cine sunt partenerii, orice poveste de dragoste bine relatată poate dobândi acea semnificație aparte de care se bucură un lucru valoros oricând și oriunde. Dacă naratorul personaj s-ar fi limitat la a relata întâmplări sau convorbiri cu și între personaje, cartea ar fi eșuat într-o lamentabilă exhibare de vulgaritate verbală sau scenică. Cum, însă, sub ceea ce ar putea scandaliza se ascunde un adevărat hățiș de sentimente - și autorul nu se dă înapoi de la a le scoate la lumină, adăugând uneori reflecții filosofice, sociologice sau de alt tip - cartea reușește să devină „sentimentală", reușește, cu alte cuvinte, să provoace în cititor empatie, răsturnându-i preconcepțiile (ei, da, a fost cazul meu) și dovedind, așa cum am spus, că o poveste de dragoste, relatată bine, indiferent de protagoniștii ei, poate căpăta valoare universală.

Scrisă alert, cu unele ticuri verbale pe care, în viitoare carte, autorul ar trebui să le elimine (mă refer, de pildă, la conjuncția „încât", care revine deranjant atât în discursul naratorului, cât și în limbajul personajelor sale), *Soldații...* lui Adrian Schiop are meritul de a fi vorbit despre ceea ce e încă ascuns majorității și de a fi făcut asta, deodată, tranșant (așa cum se vede) și cu tact (așa cum se simte), sau, vorba uneia dintre cărțile sale, atât „pe bune", cât și „pe invers". ■

Un memorialist uitat

Vistian Goia

V.A.Urechia
Din tainele vieții. Amintiri contimporane (1840-1882)
Iași, Editura Polirom, 2014

Recent, am primit de la Iași o carte de 440 p., plus anexele, total 472 p. Sunt cuprinse aici memoriile mereu contestatului V. A.Urechia (1834-1901), figură mai degrabă pitorească decât om de litere, istoric pasionat, publicist, politician ș.a.m.d. În monografia noastră, publicată în 1979 (la Ed. Minerva, în colecția Universitas) am scris următoarele despre V.A.U.: „Publicist grăbit, greșit informat, istoric debusolat, literat lipsit de gust estetic, adept al frazeologiei patriotarde etc."

Astăzi îmi menținn în parte aceste judecăți, de care a ținut seama istoricul ieșean Leonidas Rados, care a strâns din arhive, din publicațiile vremii, din polemicile cărturarului, din confesiunile acestuia, tot ce a avut atingere cu marile personalități ale vremii și cu moravurile societății în care a viețuit.

Se cuvine să amintim că Alexandru George a publicat (la Ed. Minerva, 1976) o carte cuprinzând o bună parte din *Scrierile literare* ale lui V.A.U., unde sunt cuprinse, într-o secțiune finală, și o parte din însemnările sale memorialistice.

Cartea de față cuprinde pentru prima dată la un loc scrierile memorialistice ale acestui năpăstuit al sorții, care a fost considerat, în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, mai mult „eroul" lui T. Maiorescu decât adevărat scriitor. Puțini dintre intelectualii de astăzi știu că V.A.U a fost o personalitate polivalentă: istoric, profesor universitar la Iași și București, scriitor de legende, portrete și amintiri, politician liberal, chiar ministru la 1880. Apoi, unul din inițiatorii Academiei Române, fondator al Ateneului Român, acela care a reluat și întărit legăturile noastre cu românii din Balcani ș.a. De asemenea, a fost, în timpuri diferite, un „discipol" al lui M. Kogălniceanu și B.P. Hasdeu. Așadar nu a fost numai „victima" lui Maiorescu din perioada tinereții lor.

Cartea de față se limitează doar la scrierile literare, îndeosebi memorialistice ale cărturarului, care sunt cele mai valoroase din truda lui V.A.U. Însă critici de astăzi îl privesc asemănător cum l-a „scărmănat" mentorul junimist. De pildă, Răzvan Voncu îl consideră pe V.A.U. „un pașoptist rătăcit în epoca spiritului critic" (*Rom. lit.*, nr. 33/8 aug. 2014), iar Cosmin Ciotloș îl vede pe cărturar drept un „aspirant la junimism" (*Rom. lit.*, nr. 42/10 oct. 2014). Noi am argumentat în cartea *B.P. Hasdeu și discipolii săi* (Ed. Minerva, 1987) că V.A.U. a făcut parte din „școala" lui Hasdeu. El nu poate fi privit limitativ numai pașoptist sau numai „aspirant" între „mitografii" Junimii. Ambiția lui era să cerceteze deopotrivă istoria și învățământul românesc, să scrie legende, evocări și portrete, să fie acceptat și pe scena politică a vremii. Conștient sau nu îl cucerise spiritul enciclopedic practicat de Hasdeu, nefiind înzestrat intelectual ca acesta.

Cartea pe care o prezentăm cuprinde adevăratele memorii publicate în *Apărarea națională* (1900), sub titlul *Din tainele vieții*, continuate apoi în *Secolul XX* (1901), sub denumirea de *Amintiri contimporane*.

Memorialistul încearcă, în liniștea vilei sale de la Sinaia, sau în modesta casă de pe Brezoianu, să-și explice tâlcul unor înfăptuiri ori insuccese, relatând cu ușoară ironie rătăcirile scriitorului sau ale omului politic.

La 66 de ani, când își scrie memoriile, V.A.U. se consideră bătrân, de aceea își exprimă trăirile și nelinиștile vârstei. El nu era obișnuit cu liniștea, atât de necesară creației sau numai contemplației. Dimpotrivă, intelectualul Urechia era, cum bine observase Hasdeu, un om de acțiune, nu unul meditativ. Tipul meditativului a fost, în cultura epocii, T. Maiorescu, om de cultură germanică, obișnuit să trăiască pe dimensiunea profunzimii.

Farmecul acestor amintiri transpare din amestecul de viață privată și manifestare publică, din simbioza dintre istoric, scriitor și dascăl, din curajul de a-și afișa „în vitrină", cum spune Iorga undeva, fericirile și nefericirile de care scriitorul și omul politic au avut parte.

Sinceritatea, adică francheța relatării, conferă paginii memorialistice acel coeficient de autenticitate fără de care s-ar transforma în searbădă fabulație în jurul vieții scriitorului preocupat, cu orice preț, fie să-și justifice sieși, fie să impună posterității o altă „față" a personalității lui, sau, cel puțin, s-o întregească pe cea cunoscută din operă ori din activitatea publică.

Cele mai multe pagini ale memoriilor luminează aspecte legate de biografia scriitorului: copilăria și educația unui fiu de boierna[ș] la mijlocul secolului al XIX-lea, de activitatea pentru pregătirea Unirii, desfășurată de studenții români aflați la Paris, sau de intelectualii unioniști din Transilvania.

Apoi, un sector deloc neglijabil în amintirile scriitorului îl formează narațiunile care evocă personalități însemnate ale generației pașoptiste: Kogălniceanu, Alecsandri, C.A. Rosetti, Cezar Bolliac, A.T. Laurian ș.a. Moralistul se dovedește a fi un înzestrat portretist, caracterizat prin francheță și modestie. Nu-și permite să fabuleze în jurul marilor personalități, comunică întâmplări reale, adeseori banale, mărturisind participarea sa directă, fapt ce-i permite să evidențieze una sau două trăsături contemporanilor săi. Astfel, Kogălniceanu l-a impresionat prin patriotism și onestitate civică; Alecsandri - ca poet, dar și prin frumusețea vieții și a relațiilor pe care știa să și le cultive; Odobescu - prin cultura lui clasică și prin pasiunea pentru teatru; Nicoleanu - prin destinul tragic al poetului, atât de ocrotit în casa lui Urechia etc.

În unele narațiuni, memorialistul „descoperă" și plasticizează ceva inedit, sau prea puțin cunoscut din viața scriitorului evocat. Cel mai reușit portret ni s-a părut (și mie, și lui Leonidas Rados) cel al scriitoarei George Sand, cunoscută de studentul român aflat în Franța, la proprietatea acesteia de lângă Tours. Aici românul se dovedește capabil să redea psihologia vârstei și specificul feminității. Portretul e axat pe contrastul dintre imaginea ideală asupra celebrei scriitoare, atât de adorată de adolescenții vremii, și George Sand cea reală, aflată în amurgul vieții. Iubita lui Chopin și a lui Musset nu semăna deloc cu femeia „înger" din imaginația moldoveanului saturat de lecturi romantice. La bătrânețe, George Sand arăta precum oricare burgheză ocupată cu menajul casei, asezonând o salată de lăptuci, împletind la ciorapi și luând spuma cu linguroiul de pe oala de la bucătărie.

La fel de savuroase sunt însemnările de călătorie ale lui V.A.U. El a cutreierat Europa de

la Copenhaga în Peninsula Balcanică și de la Madrid la Cracovia. Pentru el, călătoria era un mijloc de-a cunoaște oameni de prestigiu care să le fie de folos românilor. Când călătorește cu diligența spre Paris, prin Polonia și Germania, nu reține decât puține colțuri de natură și tot atât de puține aspecte ale arhitecturii localităților. În schimb, notează cu plăcere peripețiile călătoriei, conversația cu vecinul din cupeu sau interiorul unei cârciumi, cu lista bucatelor specifică țării ospitaliere. Astfel de reflecții sunt ale unui moralist care privește viața ca un epicurian și o tratează umoristic.

Această manieră o descoperim și în însemnările prilejuite de călătoria în Spania. Când debarcă la Barcelona i se pare că are în față întraga Spanie în miniatură: muzee, arhive, bailes (dansuri) și corridas. Aici, Urechia trăiește impresii asemănătoare cu cele încercate de Alecsandri la Tanger.

Cărturarul este printre primii români care asistă la „corridas". Pe el nu-l interesează curajul toreadorului și nici neputința animalului hăituit. Pe el îl iritã participarea necontrolată și adesea imorală a spectatorilor. Ceea ce l-a impresionat pe român au fost înjurăturile publicului. De față cu mii de femei și fecioare se adresau apostrofe neparlamentare la adresa taurului și a toreadorului, folosindu-se tot dicționarul pornografiei spaniole, pentru a sublinia „funcțiunile taurilor". De față erau Regina, curtea, contesele, granzii de Spania, însă nu se vedea nicio impresie demoralizatoare pe fața lor.

Scrierile memorialistice ale lui V.A.U. se situează în vecinătatea maeștrilor genului din generația sa. Dacă prin arta evocării și prin cea portretistică el e aproape de Filimon și de Ion Ghica, prin însemnările de călătorie e înrudit cu Alecsandri. Originalitatea prozelor lui constă în simbioza mai multor modalități: povestirea clasică, portretul, memorialul de călătorie etc - tonul fiind dat de anecdote și întâmplări relatate cu un zâmbet nestăvilit.

Publicând în întregime proza memorialistică, însoțită de un studiu introductiv doct și echilibrat, de un tabel cronologic complet, de note și glosar, Leonidas Rados a trecut cu brio „examenul" de autentic istoric literar. De acum încolo, V.A. Urechia nu va mai putea fi privit numai ca o „victimă" a lui T. Maiorescu, ci și ca un talentat prozator în memorialistica românească a vremii.

■

Black Pantone 253 U

Þara salvatã

Ani Bradea

Alexandru Uiuiu
Þara ascunsã
Bistriþa, Ed. Charmides, 2012

Þara salvatã" este sintagma ce mi s-a conturat cu claritate, definind impresiile ivite dupã ce am citit cel mai recent roman al scriitorului Alexandru Uiuiu. *Þara ascunsã* este de fapt o frescã a României de dupã 1989. O Românie îndeobºte ruralã, aflatã în miºcare, într-o continuã schimbare ºi reaºezare, motiv pentru care situaþiile, scenele particulare sunt privite azi cu umorul izvorât din experienþa depãºirii lor în timp. Spun þara salvatã deoarece nu cred sã mai existe multe dovezi ale acestei perioade atât de bine redate ºi conservate, simþindu-se cu precizie aici ochiul prozatorului dinlãuntrul ºi nu dinafara lumii pe care o descrie. Este o lume vie, personajele trãiesc, situaþiile sunt reale, iar dacã ar fi sã-l citãm pe autor care declara într-un interviu: *am mers cu romanul ãsta mai degrabã în jos, spre oameni, decât în sus, spre criticã sau mediile strict literare*, am putea spune cã oamenii locului, citind cartea, s-ar recunoaºte ca-ntr-o oglindã. Când spun locul mã refer la *Limpeziº*, localitatea în care se petrece, în mare parte, acþiunea romanului, ºi a cãrei denumire nu este, cred eu, întâmplãtor aleasã. Pentru cã, aºa cum vom vedea, existã un permanent efort de limpezire din partea unei comunitãþi, supusã brusc valului istoric care o obligã sã se alinieze la un ritm ce nu-i este caracteristic. Efectul schimbãrilor, pentru care nu este pregãtitã, creeazã aspectul comic, cel care dã de fapt savoare cãrþii.

Dacã pentru noi, cei contemporani cu intriga romanului, personajele ºi întâmplãrile sunt aproape tangibile, pentru generaþiile viitoare cartea va cãpãta, în plus, valoare etnograficã. Aºadar *Þara ascunsã* a lui Alexandru Uiuiu este ºi o þarã salvatã, bine pusã la adãpost împreunã cu un limbaj în pericol de a se pierde ºi el, bogat în regionalisme încântãtoare ºi plin de subtilitãþi mascate, pe care, uneori, trebuie sã fii pupin ardelean ca sã le poþi asimila în deplinãtatea filosofiei lor autentice.

Condeiul exersat în multe genuri literare, de la prozã scurtã, teatru, roman, pânã la poezie, dã expresia maturitãþii autorului în acest roman bine primit de criticã, premiat, printre alþii, ºi de Uniunea Scriitorilor. Dar poate cel mai important premiu pentru un scriitor este felul în care publicul larg receptează cartea sa, iar cei care au citit-o pe aceasta s-au pronunþat, de cele mai multe ori, elogios. Scriitorul Ioan Groºan a fãcut chiar o paralelã între romanul *Þara ascunsã* ºi *Moromeþii* lui Marin Preda. Aici *Poiana lui Iocan* este *fãgãdãul* domnului Ghiþã (crâºma satului), unde replica *pe ce te bazezi?* a fost înlocuitã cu *interesant* a lui Grigore Guþan, expresie a mirãrii pentru orice depãºeºte capacitatea lui de înþelegere ºi percepþie. Dar tot aºa de bine l-am putea bãnui pe Alexandru Uiuiu de un anume rebrenism. Scena de amor dintre dom' Ghiþã ºi Veronica, de sub podul râului umflat de viiturã, are ceva din violenþa eroticã a momentului Petre Petre cu Nadine sau Ion cu Ana pe cuptor. Asemãnarea cu proza lui Rebreanu capãtã ºi mai multã credibilitate dacã ne referim la partea de final a romanului, unde scriitorul intrã efectiv în carte, devenind personaj. Înþelegem astfel cã celelalte personaje nu-i sunt deloc strãine, de fapt tocmai descrierea unei lumi pe care o cunoaºte, a unui univers care se dovedeºte a fi propriul univers, sporeºte autenticitatea scrierii. Sinceritatea autorului transpare cu uºurinþã din text, acesta fiind de fapt unul dintre motivele pentru care cititorul se simte atras. Am citit *Þara ascunsã* cu o foame permanent stârnitã, uitând sã evidenþiez anumite paragrafe la care mai târziu m-aº fi întors, cu o voluptate ce m-a fãcut sã uit de orice spirit critic, abandonându-mã fascinantului univers din Limpeziº. Aºi dacã este adevãratã teoria conform cãreia fiecare atom reproduce la scarã micã întregul univers, urmãrind cu atenþie ce se petrece în micul sãtuc ardelenesc putem avea o imagine de asamblu a întregii societãþi româneºti din primii ei ani dupã eliberarea de sub comunism. Desigur comparaþiile cu marii clasici români ai genului sunt onorante pentru autor dar, pe de altã parte, autenticitatea sa este incontestabilã. Tranziþia spre modernizare a unei societãþi eminamente rurale, care percepe ºi înþelege prin propriile filtre libertatea neaºteptatã, naºte evenimente ºi situaþii atât de speciale, de individualizate, încât astãzi, câþiva ani mai târziu de la momentele surprinse în volum, ele sunt privite deja cu simpatia ºi îngãduinþa cuvenite unor perioade ajunse istorie. Tocmai aici, consider eu, intervine meritul cel mai mare al scriitorului: a surprins clipa, a captat-o ºi astfel ea ne este dãruitã, redãruitã, cu fiecare cititor care-ºi va aminti, sau va descoperi, o paginã, dacã nu definitorie cel puþin interesantã, a evoluþiei noastre ca neam.

Þara ascunsã nu oferã doar un tablou, bogat în detalii, al satului ardelenesc; scriitorul se miºcã la fel de firesc ºi în spaþiul urban, capitolele *Grãdina Icoanei, Punctul de vedere al Dorei* ºi *La piciorele mitului* dovedind o bunã cunoaºtere a structurii urbanistice dar ºi a societãþii bucureºtene. Am avut chiar sentimentul, parcurgând capitolele de la începutul cãrþii, cã în aceastã direcþie ne va duce prozatorul, cã aici se va muta punctul de interes al intrigii. Dar inserþiile de orãºenesc sunt menite doar a fixa acþiunea în timp ºi spaþiu, de a nu izola total universul rustic cãruia autorul i-a acordat atenþia maximã. Pitoreºti ºi încântãtoare sunt toponimele în care abundã scrierea: *Pãrãul Latului, Valea Secerului, Valea Cailor, Dealu Popii, Prihodiºte*, ori poreclele dintre cele mai inventive, ºtiut fiind faptul cã în lumea satului acestea preced ca importanþã identitatea datã de starea civilã: *Petre a lui Fansulã, Simion a lui ªuºtãru, Alexã Brînzã, Gavrilã Benþa a lui Furtic, Vasile a lui ªoldoaie*, sau de influenþã modernã ºi comercialã cum ar fi *Macedon Buftea, zis ºi Capuccino!* De fapt ingredientul esenþial al reþetei pe care ne-o propune Alexandru Uiuiu este umorul. Unul special însã, mustind de subtilitãþi ascunse în leneveala atât de plãcutã a firii ardeleneºti. Sunt multe exemplele pe care aº putea sã le citez în sprijinul celor afirmate, aproape toatã cartea e scrisã aºa, iar scenele ar pierde din valoare ºi savoare, redându-le trunchiat; voi încerca totuºi sã mã opresc asupra câtorva.

Felul în care s-a perceput ºi petrecut Revoluþia în Limpeziº ar putea fi considerat, de cãtre cei care n-au cunoscut o astfel de aºezare în acele vremuri, ca fiind unul literar-umoristic, dar cu adevãrat lucrurile nu cred sã fi fost departe de prezentarea lor din roman. Desigur prozatorul are meritul de a sesiza nuanþele ºi a le reda în stilul propriu: *Trebuie spus cã Revoluþia s-a þinut în Limpeziº pe trei ianuarie '90, nu în decembrie '89 ca în restul þãrii. A pornit valul din Timiºoara, a trecut prin Bucureºti ºi-apoi până a ¿juns pe la sate... hã, hã... a mai trecut ceva vreme. Pe 22 decembrie, numai unul s-a uitat la televizor, cã numai un televizor era atunci în sat, ºi ãla a crezut cã-i un film cu Sergiu Nicolaescu, cã apãrea ºi el ºi în general el fãcea tot timpul filme de astea cu împuºcãturi ºi scandal ºi nu i s-a pãrut important. Abia pe doi ianuarie s-a dus altul la oraº, la un cumnat care era internat în spital, ºi acolo a aflat de revoluþie ºi despre cum se desfãºoarã ea. În seara în care s-a întors, a anunþat prin tot satul ºi a doua zi, pe trei ianuarie, după cum spuneam, au putut þine ºi cei din Limpeziº Revoluþia.*

O altã secvenþã cu tâlc, în care vedem cum magia Occidentului, avalanºa de informaþii ºi noutãþi, deschiderea graniþelor ºi posibilitatea de a interacþiona cu alte culturi tulburã judecata arhaicã a þãranului român, este aventura parizianã a lui Vasile Giboacã. Acesta-i scrie tatãlui sãu o scrisoare cerându-i sã vândã tot ºi sã se ducã la el, acolo în localitatea al cãrei nume nu-l cunoºtea: *Am ¿juns până la urmă în Franþa, da' nu mă întreba unde anume că nu-mi dau seama, toate se scriu cu mai multe litere decât trebuie ºi se citeºte altfel decât se scrie, e în orice caz un oraº aici că ãºtia nu mai au niciun sat.* Epistola, care abundã în informaþii prezentate dupã capacitatea de înþelegere a semnatarului ei, nu a ajuns niciodatã la destinaþie datoritã faptului cã nu s-au respectat cerinþele de expediere, dar interesant este impactul pe care l-a avut asupra psihicului lui Vasile Giboacã odatã ce s-a rãzgândit ºi ar fi vrut sã o recupereze din cutia poºtalã. *E curat pe-aici, e o curãþenie pe-aici ceva de speriat, tatã! Curãþenie de poþi să mănânci de pe jos - că muþi de-ai noºtri chiar fac asta fără probleme - ºi flori ºi asfalt peste tot, chiar ºi pe drumurile dintre ogoare, pe câmp, printre lanuri, livezi, printre vii, nu ca la noi... Eu dac-aº fi milionar în euro aº îmbrãca toatã România în asfalt, c-apoi să vezi ce de turiºti ar veni la noi.* Regretând cele scrise ºi gândindu-se cã scrisoarea, odatã primitã de cãtre tatãl sãu, chiar ar putea produce efecte, ardeleanul parizian, încercând sã ajungã la ea, se izbeºte de aceeaºi *curãþenie*, negãsind la îndemânã *un bãþ (...) ceva cu ce să se ¿jute,* ºi astfel hotãrãºte sã se întoarcã de urgenþã acasã, înaintea poºtaºului: *A luat-o în fugã cãtre garã ºi după ce s-a interesat ce ºi cum, din tren în tren, din autostop în autostop, mergând kilometri întregi chiar ºi pe jos de-a lungul autostrãzii, în două zile a străbãtut multe þări ºi a ¿juns la graniþa cu România, ºi în încã două, cã noi avem þarã mare, a reuºit să ¿jungă cu autobuzul de patru ºi un sfert în Limpeziº, în faþa Bisericii.*

De un umor debordant sunt ºi scenele care ilustrează venirea unui japonez, dornic sã descopere tradiþii, la *fãgãdãul lui domn' Ghiþã*. Tot în acest loc se pune la cale ºi amenajarea muntelui local, ca punct de atracþie turisticã ºi pelerinaj, ºi botezarea lui cu numele *Muntele Sfânt din Limpeziº*. Sau descrierea alegerilor ºi a campaniei electorale care le precede, a discuþiilor foarte aplicate de la *Crama patricþilor*, unde se pun bazele unei viitoare vizite a lui George W. Bush în Limpeziº, ori a iniþiativei primarului ales de a aduce în sat zece baloane cu care sãtenii sã se înalþe deasupra pãmântului lor, *un proiect pe fonduri europene intitulat „Þărani în baloane".* Într-un astfel de aparat de zbor se petrece cea de-a doua, ºi ultima scenã de amor a romanului, cãreia, la fel ca în cazul celei dintâi, cea de sub podul de lângã *fãgãdãu,* nu-i lipseºte umorul ºi ironia finã.

Trecând dincolo de această impresie constatãm cã se petrec adevãrate drame existenþiale, de o profunzime analiticã nebãnuitã la prima vedere.

6 Black Pantone 253 U

Grigore Guþan, personajul central al romanului, trăieºte o experienþă mistică, provocată de întâlnirea absolut întâmplătoare cu un cuplu practicant de yoga, care uită, pe taraba din piaþa unde þăranul îºi vindea merele, o carte. Evenimentele ce se succed de la acest moment îi schimbă total viaþa ºi viziunea asupra ei, culminând cu un accident soldat cu pierderea memoriei. Este declarat mort în satul în care nu mai apare ºi în locul trupului negăsit este înmormântat un sicriu gol. Acelaºi lucru i se întâmplă ºi fiului, Andrei Guþan, doar că acesta alege să dispară intenþionat, înscenându-ºi moartea. Ambii, tată ºi fiu, se vor întoarce însă printre cei vii, finalul cărþii lăsându-ne oarecum nepregătiþi pentru desprinderea de universul satului Limpezis, unde formalităþile privind anularea actelor de deces se amână până în primăvară, când rezerva de lemne care bloca dulapul cu actele de stare civilă se va fi epuizat. De remarcat bogăþia de detalii în descrierea, chiar dacă nici măcar în acest caz nu lipseºte nuanþa comică, a ritualurilor de înmormântare, precum ºi a credinþelor localnicilor conform cărora niciun suflet nu se poate odihni fără mormânt, fie ºi în lipsa unui cadavru. Cu atât mai imperioasă este însă nevoia celor vii, de a avea un loc unde să aprindă o lumânare ºi să se roage pentru cel răposat. Tradiþiile ºi obiceiurile ne duc chiar mai departe de credinþa creºtină, ivindu-se alte poveºti bizare, precum aceea cu sicriul care nu a fost primit în pământ sau întoarcerea mortului sub formă de strigoi. Dar poate povestea cea mai plină de mister este cea a lumii de sub pământ, lume descoperită de Grigore Guþan sub un capac metalic din curtea *făgădăului*, spre care l-a chemat nu atât scara ce cobora în necunoscut ci, mai ales, fantasma pe care o purta în secret în suflet, dorinþa arzătoare de a vedea măcar odată în viaþă marea! - *Tu ai fost vreodată la mare, mă Ionică? întrebă Grigore, pierdut în descrierea pe care povestitorul o făcea atât de frumos acelui tărâm. - Cum să nu, bade Grigore, cum să nu... Am fost, asta e sigur, ºi lucrurile de care îþi povestesc sînt verificate acolo, la faþa locului! - Eu nu! zise Grigore cu amărăciune. Eu nu am văzut niciodată marea! Să trăieºti o viaþă pe pământul ăsta ºi să nu vezi marea... Tare mult mi-aº fi dorit să ¿jung ºi eu pe malul mării! Mă întreb cum o fi acolo: să ¿jungi la capătul pământului ºi cât vezi cu ochii să fie apă, numai apă...* Dacă nu a ajuns la capătul pământului Grigore a ajuns în miezul lui, descrierea fascinantă a þărmului din adâncuri putând satisface ºi pe cei mai exigenþi cititori ai genului fantastic, un sentiment de *dɛja-vu* provocând, iată, încă o comparaþie cu proza altui mare scriitor.

Dincolo de asemănări ºi comparaþii entuziaste, temele filosofice strecurate în paginile cărþii, îndemnurile la meditaþii pe marginea marilor momente care marchează existenþa umană sau, aºa cum spuneam la începutul acestei analize, valoarea etnografică a scrierii, nu fac decât să sublinieze simplitatea vieþii trăită într-un astfel de cadru ºi sentimentul datoriei care, la þăranul român în general, a întrecut întotdeauna orice altă nevoie sau dorinþă. Într-una din primele zile de la recăpătarea memoriei, după ce multă vreme a trăit fără să ºtie cine este ºi de unde vine, Grigore Guþan le spune binefăcătorilor săi, rugându-i să-l ducă la el acasă: *Acuma cred că îs picate tăte nucile. Nucii trebe bătuþi, că altfel nu mai rodesc cu spor la anul. Trebe bătuþi nucii!* Este, cred eu, cea mai bună încheiere pe care o puteam găsi acestui text.

■

Dacã bucurie nu e, atunci nici poezie nu e

Ioan Negru

Alexandra Gorghiu
Dragostea din memoria telefonului
Reºiþa, Ed. TIM, 2014

Al doilea volum de poezii al Alexandrei Gorghiu, *Dragostea din memoria telefonului*, apărut bilingv român-englez, cu versiunea în limba elgleză semnată de Ada D. Cruceanu, propune cititorului versuri scrise, aºa cum este ºi firesc, de o femeie îndrăgostită. În ceea ce priveºte „dragostea", titlul este înºelător. Versurile n-au de a face cu „ustensilul" (vorba ºi teoretizarea lui Heidegger), cu memoria. Cu „reamintirea" (ca să-l pomenim ºi pe Platon). Din absenþă, þi-l reaminteºti pe cel drag. Până aici volumul poate fi citit aproape liniar: cel drag fiind o persoană dragă autoarei prezentă în textele cărþii. Âi încă „dragul" spus ºi scris în două limbi.

Femeia îndrăgostită de care vorbeam ne propune cel puþin trei paliere de a recepta „îndrăgostirea" sa: al dragului absent, al lui Dumnezeu ºi cel al poeziei.

În fapt, singurul nivel care ne stă în faþă este cel al textului. (Cu picturi din Gustav Klimt, cu o „poatfaþă" semnată de Melania Cuc, cu o pozã a autoarei pe coperta a 4-a. Interesanþi cercei. Chiar ºi pentru un (ne)psihanalist).

N-avem cum să nu vedem „absenþa" iubitului. În mod normal, ar trebui să ne preocupe nu iubitul, ci *absenþa.* Absenþa este prezentă chiar prin ceea ce o face să fie, adică prin absenþă. Absenþa, aºa fiind, este o prezenþă. În text, această absenþă este chiar fizică. Sentimental-lingvistică. Absenþa iubitului este textul. **„Absenþa** ta*// absenþa ta/ pedeapsă străveche [...]*" (p. 6). Trebuie spus acum că autoarea foloseºte, în foarte multe texte, ca titlu de poezie primul vers (sau ultimul). Nu peste tot, dar foarte des. Âi are un singur poem dedicat cuiva anume. M-am gândit că este o lipsă de imaginaþie sau o comoditate. A repeta versul (sau titlul) cred că þine mai mult de un act ritual (mai ales antic), de o anume „liturghie" (creºtină), de un act sacrificial. Cine este cel sacrificat(ă)? Iubitul? Absenþa? Autoarea? Textul?

Sacrificiul trebuie adus zeilor. Sau Zeului. Sau, dacă am exagera, „memoriei telefonului": „ºi dragostea ajunge/ în memoria telefonului/ se păstrează/ sub un număr ascuns/ ca o perlă în apele mării" (*dragostea din memoria telefonului*, pp. 20-22). Telefonul este un artefact, memoria lui ºi mai ales „numărul ascuns" nu sunt. Nu s-a sacrificat un „ustensil", ci un om. Omul a făcut parte dintr-un ritual mitico-mistic, ºi acum îl repetă. Prin text, prin poezie.

„aºeazã-mă Doamne inimă// *uneori mi se face dor de tine/ ºi nu mai ºtiu/ dacă de tine mi-e dor/ sau de dragoste/ aºeazã-mă Doamne/ inimă*" (p. 40). „ca într-o naºtere din ou// *ca într-o naºtere din nou/ viaþa din moarte/ în mine se întoarce*" (p. 36). Cuvântul Dumnezeu (Doamne) este prezent în mai multe poezii. Am ajuns cu aceasta pe al doilea nivel propus de mine de citire a poeziei Alexandrei Gorghiu. Nu există, cred, om care să nu aibă în el ºi dimensiunea sacrului, a divinului. A Zeului. Asta nu înseamnă nicidecât că există o „poezie religioasă", ci doar versificaþii pe teme religios-teologice. Poezia de care vorbim este, credem, departe de această cale. Dar are în ea prezenþa absentă a lui Dumnezeu. N-avem cum sta doar în ploaie ºi frig, stăm ºi în mentalitate ºi în culturã. ºi în cutumă. Stăm, ca *homo religiosus*, într-o mare Absenþă. Stăm în prezenþa absentă a lui Dumnezeu. A Zeului. Nu vorbim aici de un „Dumnezeu ascuns", ci de prezenþa în noi a Absenþei sale. Iar rugăciunea noastră nu este una religioasă, ci una poetică. Între absenþa iubitului ºi aceea a Zeului nu este decât o nuanþă, aceea zeului care face lumea. Iar lumea, orice-am face, e textul. Oricum s-ar numi el. Care iubit stă ascuns sub un număr (cabalic) în „memoria telefonului"? Amândoi. Cu mine însămi (autoarea) cu tot. Âi, desigur, cu numitul artefact.

Absenþa lui Dumnezeu este una care te face viu. Dacă Dumnezeu nu este persoană, atunci nu există. Oricum am numi Zeul.

Văd în această carte absenþa zeului mai presus decât aceea a iubitului. Nu însă ºi mai presus decât aceea a poeziei. Toate trei, iubitul, Zeul ºi poezia, le gândesc ca fiind una-aceeaºi.

Pe al treilea nivel fiind acum, putem citi poezia ca fiind însăºi ea, adică poezie. Adică poezia trebuie să dea seama de sine însăºi. Autorul, am mai spus, este până la poezie. Nu ne interesează afectul, religiozitatea, filosofia sa etc., ne interesează poezia. Cum putem numi poezia? Ca iubit (absent), ca Dumnezeu (absent), ca poezie. Dacă le putem defini pe cele două, putem „defini" ºi poezia. Altfel facem copii, nu poezie.

Âtim cu toþii că, într-o carte, textul este cel care este prezent. Trebuie să ne întrebăm câtă poezie are textul citit. Âi textul, ºi pe noi înºine, ºi cultura. Aproximăm.

„între noi// *moartea/ împleteºte cununã/ ...*" (p. 50). Câþi suntem acest „noi"? Nu deasupra noastră, ci „între noi". Eu văd aici un joc în cerc, precum în culturile antice. Precum „Căluºarul". O „roată", care este *axis mundi*. Un ritual de sacrificu. Cea „sacrificată" este aici poezia. Ea aduce divinul (sacrul), aduce iubitul, se aduce pe sine ca jertfă pentru toþi. Pe sine, din sine, cu sine. Pentru a fi. Pentru a fi viaþă. Viaþă care ne depăºeºte, de aceea n-o putem limpede numi.

„moartea/ împleteºte cununã" pentru că ea este absenþa cea mai vie dintre noi. Ea este un sinonim al reamintirii. Ea este una-aceeaºi cu iubirea. Cu viaþa.

Trăim cosmic de 13 miliarde ºi ceva de ani. Tot cosmic, tot de atunci, murim. Nu murim, devenim altceva. Aici, pe Pământ, uneori, devenim poezie. Uneori.

Mai spun doar atât: dacă bucurie nu e, atunci nici poezie nu e. Poezia Alexandrei Gorghiu este, de cele mai multe ori, bucurie.

■

Pagini literare - 80

Mircea Ioan Casimcea

Viaţa literară turdeană din deceniile interbelice este indisolubil legată de personalitatea lui Teodor Murăşanu, confirmată prin talent, pasiune nepărmurită şi tenacitate inflexibilă, calităţi cu care profesorul şi poetul turdean a fost înnobilat de divinităţi, pentru a deveni un priceput conducător de reviste literare. Prin alesele sale trăsături umane şi intelectuale a devenit lider al unei nobile dinastii, ai cărei membri şi fani ştiau mai întâi să ofere şi numai după aceea să primească - aşa cum afirma la Turda regretatul critic literar Petru Poantă. Căci tipografia şi librăria cu acelaşi nume, *Arieşul* (1926), precum şi ziarul *Turda* (1926-1934), conduse de T. Murăşanu, erau susţinute material de o societate anonimă, adică de majoritatea intelectualilor români turdeni.

Numele acestui viguros animator cultural - în sensul înalt al sintagmei - a rămas unit pentru totdeauna cu titlul „bunei reviste din Turda", cum definea mai târziu D. Murăraşu publicaţia *Pagini literare*, apărută în urbea de pe malurile Arieşului timp de un deceniu (1934-1943) şi de la a cărei dispariţie s-au împlinit în acest an 16 luştri, adică 80 de ani. Colaboratorii revistei, în frunte cu redactorii ei, pledau pentru o literatură şi scriau o literatură inspirată din realităţile româneşti, înnoită printr-o explorare în adâncime a folclorului literar şi muzical naţional şi care - cum scria Teodor Murăşanu, în articolul-program (*În loc de cuvânt înainte*), „...în prospeţimea sa să răspundă aspiraţiilor de artă şi de sete spirituală pe care [...] clişeele vechi, primite de-a gata, nu le mai pot satisface". Revista şi-a încetat apariţia în primul rând din cauza greutăţilor inerente cauzate de al Doilea Război Mondial.

Iniţial au existat 15 colaboratori, dintre care menţionez câteva nume: Mihai Beniuc, Pavel Dan, Romulus Demetrescu, Grigore Popa, Ivonne Rossignon, I.I. Rusu etc. Teodor Murăşanu a colaborat aproape la fiecare număr cu poezii, recenzii, articole, note.

Cum reiese din lectura revistei, au colaborat aici ori au fost reproduse fragmente din scrierile lor, scriitori ale căror nume erau cunoscute deja, astfel crescând importanţa periodicului turdean: Lucian Blaga, Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Ion Agârbiceanu, Emil Isac, Emil Cioran ş.a.

Pagini literare urmează cronologic liliputanei reviste *abecedar* (1933-1934). S-au împlinit aşadar la 11 mai 2013 tot 8 decenii de când tinerii poeţi Emil Giurgiuca şi George Boldea au tipărit la Brad, în Apuseni, primul număr al publicaţiei care anticipează efervescenţa revuistică românească din Ardeal. Cu nr. 8 din 29 iunie 1933 *abecedar* apare la Turda. Să mai precizez că din septembrie 1933 publicaţia este condusă de Teodor Murăşanu, Emil Giurgiuca, George Boldea, Mihai Beniuc, Pavel Dan.

Revista *abecedar* a apărut la Brad, însă redactorii iniţiatori au fost conştienţi de la bun început că orăşelul din Apuseni nu oferă condiţii pentru perpetuarea unei asemenea acţiuni. Chiar în primul număr o *notă* avertizează cititorii despre o eventuală mutare a redacţiei la Cluj sau Sighişoara, oricum despre Turda nu se menţionează nimic: „Născut în săptămâna copilului, acest *abecedar* va avea o fire nestătătoare, o apariţie hoinară. Dacă n-o să-i priască aerul de munte, îl vom duce la Cluj, ori la Sighişoara, şi când o să vi-l aducă poşta din altă parte va fi ca o vedere primită de la cine nu te aşteptai, cu câteva rânduri în spaţiul de lângă adresă." Dar *abecedar* „a pornit singur pe o rază ce sfredelea munţii spre Cluj", oprindu-se însă la Turda.

Pagini literare au avut un număr important de colaboratori, îndeosebi tineri, majoritatea ardeleni, dar şi din alte zone ale ţării. Materialul publicat, vast, constituie mărturia preocupărilor diverse ale conducerii revistei. Cititorul a putut găsi literatură beletristică originală (versuri, proză, dramaturgie) şi traduceri din literatura străină, studii de istorie şi critică literară, recenzii; note şi revista revistelor; cronici şi articole de filosofie, ştiinţe sociale, filologie, lingvistică; probleme de artă, cronici ale unor expoziţii de artă plastică, articole pentru iniţieri muzicale şi alte materiale de interes general.

■

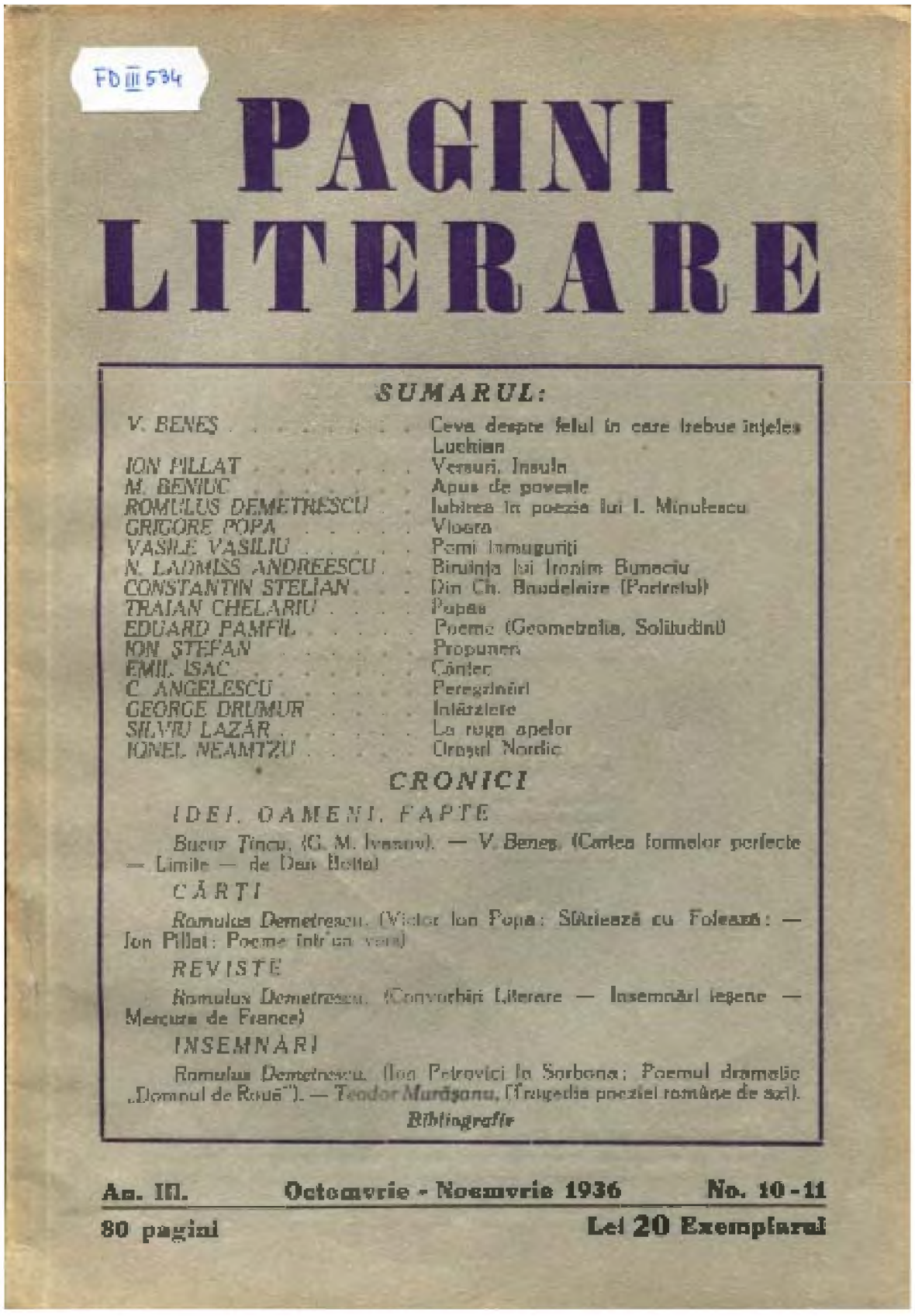
FD III 534

PAGINI LITERARE

SUMARUL:

V. BENES . . . . . Ceva despre felul în care trebue înţeles Lucian
ION PILLAT . . . . . Versuri. Insula
M. BENIUC . . . . . Apus de poveste
ROMULUS DEMETRESCU . . Iubirea în poezia lui I. Minulescu
GRIGORE POPA . . . . . Vioara
VASILE VASILIU . . . . . Pomi înmuguriţi
N. LADMISS ANDREESCU . Biruinţa lui Ironim Bunaciu
CONSTANTIN STELIAN . . . Din Ch. Baudelaire (Portretul)
TRAIAN CHELARIU . . . . Popas
EDUARD PAMFIL . . . . . Poeme (Geometrăita, Solitudini)
ION ŞTEFAN . . . . . Propunem
EMIL ISAC . . . . . Cântec
C. ANGELESCU . . . . . Peregrinări
GEORGE DRUMUR . . . . Întârzierea
SILVIU LAZĂR . . . . . La roza apelor
IONEL NEAMŢU . . . . . Oraşul Nordic

CRONICI

IDEI, OAMENI, FAPTE

Bucur Ţincu. (G. M. Ivanov). — V. Beneş. (Cartea formelor perfecte — Limite — de Dan Botta)

CĂRŢI

Romulus Demetrescu. (Victor Ion Popa: Sfătuieşte cu Foleşeşte: — Ion Pillat: Poeme într'un vers)

REVISTE

Romulus Demetrescu. (Convorbiri Literare — Însemnări legene — Mercure de France)

INSEMNĂRI

Romulus Demetrescu. (Ion Petrovici la Sorbona; Poemul dramatic „Domnul de Rouă"). — Teodor Murăşanu. (Tragedia poeziei române de azi).

Bibliografie

An. III. Octomvrie - Noemvrie 1936 No. 10-11

80 pagini Lei 20 Exemplarul

comentarii

O carte de referinţă în istoriografia românească

Ion Buzaºi

ªtefan Manciulea
Graniţa de Vest
Blaj, Editura Buna Vestire, 2014

Graniţa de Vest este cea mai importantă lucrare a profesorului ªtefan Manciulea (1894-1985), unul din marii dascăli ai Blajului, specialist recunoscut în istoria ºi geografia Transilvaniei, cu lucrări de referinţă în aceste domenii. Ca o dovadă a recunoaºterii valorii acestor lucrări, a fost solicitat să onoreze catedra de geografie economică a Universităţii din Cluj, la care a profesat până în 1948, când catedra sa a „fost comprimată" - cum se spunea în avizul primit de profesor, simplu spus, scos de la catedră, fără drept de a mai ocupa funcţii didactice, ºi întemniţat în două rânduri în câteva din cele mai înfricoºătoare temniţe comuniste, pentru că aparţinea Bisericii Greco-Catolice - scoasă în afara legii -; era ºi preot al acestei biserici, ºi era autorul unor lucrări ce instigau la ură naţională. Aºa considerau atunci cei care judecau o activitate ºtiinţifică ºi didactică exemplară, pusă în slujba apărării intereselor naţionale, ceea ce i-a determinat pe cei care-i cunoºteau activitatea profesorului ªtefan Manciulea să-l numească „ultimul reprezentant al ªcolii Ardelene".

Graniţa de Vest este una din aceste lucrări. A apărut mai întâi în revista „Blajul", în mai multe numere din anii 1934/1935, iar în 1936, în extras, format-carte la Tipografia Seminarului din Blaj, unde s-au tipărit majoritatea scrierilor Profesorului. La scurt timp după apariţie, Nicolae Iorga, care i-a fost profesor la Universitatea din Bucureºti, a dispus să fie tradusă în franceză ºi „să se trimită câteva exemplare istoricilor ºi scriitorilor din ţările apusene ale Europei care susţin ºi apără drepturile noastre de a stăpâni asupra Transilvaniei (v. ªtefan Manciulea, *Povestea unei vieţi*, ediţie îngrijită de ªtefania Manciulea ºi Ion Buzaºi, Clusium, 1995, p. 85).

Lucrarea a fost premiată în manuscris de Academia Română în anul 1934 cu premiul „Năsturel" în valoare de 5000 lei. Este dedicată „memoriei lui Gheorghe Vâlsan", profesorul său de geografie de la Universitatea din Bucureºti ºi, la apariţia cărţii „ºi-a ţinut de sfântă datorie să ofere câte un exemplar din studiile publicate, în locul întâi, foºtilor profesori Nicolae Iorga ºi Simion Mehedinţi" (op. cit., p. 85).

Apariţia lucrării, în 1936, coincide cu o perioadă învolburată din punct de vedere politic, caracterizată prin ascensiunea nazismului ºi poftele revizioniste ale Ungariei hortiste. Lucrarea, prin bogata ºi complexa ei argumentaţie, istorică, geografică, demografică ºi sociologică vine să contracareze „argumentele" propagandei revizioniste maghiare, ºi este folosită ca argument ºtiinţific în două momente istorice. Mai întâi în *Tratativele româno-ungare de la Turnu-Severin din 16-24 august 1940* - din păcate fără sorţi de izbândă, căci numai peste o săptămână, prin Dictatul de la Viena, Ungaria îºi anexa samavolnic o bună parte din nord-vestul Transilvaniei; peste ºapte ani însă, în 1947, la lucrările Conferinţei de Pace de la Paris, este din nou utilizată în argumentaţia delegaţiei române, prin anularea *de iure* a Dictatului de la Viena.

Principalul merit al acestei cărţi este respectarea principiului sacru pentru un istoric obiectiv: *sine ira et studio*. Pe urma marilor săi înaintaºi, istoricii blăjeni Gh. ªincai ºi Augustin Bunea, ªtefan Manciulea scrie fără patimă, stăpân ºi competent asupra problemei discutate - din nevoia de apărare în faţa unui pericol iminent: „Istoriografia ungurească - ºi alături de ea oamenii politici - pentru a putea susţine teza «revizionismului», a încercat cu un mare aparat ºtiinţific să arate că noi, românii, n-am avea nici un drept etnic asupra Ardealului, Banatului, Criºanei ºi Maramureºului, că am fi venit în Transilvania târzie vreme, abia pe la sfârºitul secolului al XII-lea ºi începutul celui următor, pripăºiţi în grupuri mărunte, strecurate pe furiº, ca niºte bieţi păstori din ţările Peninsulei balcanice, fără urme de cultură ºi civilizaţie. Din Carpaţi ºi Podiºul ardelean, mai târziu, am fi trecut sub formă de ciobani nomazi peste Munţii Apuseni ori ºesul Tisei pe unde prin veacurile al XV-XVI-lea, ne-am fi răsfirat ºi în lungul Carpaţilor păduroºi" (p.17-18). Tează veche în istoriografia maghiară, pe care au combătut-o reprezentanţii ªcolii Ardelene, ªincai îndeosebi ºi, mai târziu, Augustin Bunea, pe care ªtefan Manciulea îi continuă ºi cu care se înrudeºte prin argumentele irefutabile culese din cele mai cunoscute lucrări istorice, citate în bogate note de subsol, care singure ar putea alcătui o carte documentară. Vorbind despre aºezarea ungurilor în Panonia ºi în Câmpia Tisei, ªtefan Manciulea evidenţiază vechimea românilor în Banat, Criºana, Sătmar, chiar în Panonia de odinioară: „La venirea lor în Panonia, ungurii erau în număr relativ mic, abia 200.000 de suflete după cele mai binevoitoare evaluări ale istoricilor. Panonia n-au aflat-o pustie ºi fără de populaţie, aici locuiau români amestecaţi cu triburi slave. Cronicile ºi izvoarele istorice pomenesc despre prezenţa noastră în aceste părţi încă din veacul V - de pe timpul domniei lui Atila, când spun că, de teama hunilor, populaţia oraºelor a plecat în alte părţi „solis valachis remanentibus", singuri valahii fiind cei rămaºi, iar aceºtia se ocupau cu păstoritul (p. 21). „În sprijinul acestei teze - spune un recenzent al cărţii - profesorul blăjean aduce dovezi de mâna întâi din diplome, acte, documente, date statistice ºi alte izvoare (nu-i scăpau nici schematismele bisericeºti) în majoritate absolută ungureºti, păstrând pe toată linia calmul ºi obiectivitatea bărbatului care face ºtiinţă, nu proză poetică, căci lucrarea păr. Manciulea e dintre acelea care sunt a se citi pe îndelete ºi cu opriri multe. Scurt la vorbă ºi interesat nu de *cum* să spună ci de *ceea ce are* de spus, autorul nu se munceºte cu lustruirea frazelor, ºi nici nu munceºte (id est „chinuieºte"), pe cetitor cu lungi tirade de efect retorico-literar. Odată obiectivul bine fixat ºi călăuzit de principiul vechi ºi cuminte: *argumenta non numerantur, sed ponderantur* (argumentele nu se numără ci se cântăresc), adună ºi pune la contribuţie material documentar bine controlat ºi cu grijă cernut" (v. Dumitru Neda, *ªtefan Manciulea, Graniţa de Vest*, în „Cultura creºtină", 1937, nr. 3, p. 320). În anexă, sunt reproduse planºe ºi hărţi, alcătuite de autor care vin să întărească ºi *grafic* afirmaţiile susţinute ori combătute.

Un alt merit al acestei laborioase cercetări este semnalarea prezenţei românilor în afara graniţelor ţării - în secolele XIV-XV - chiar dincolo de Câmpia Tisei, până în Carpaţii Cehoslovaci, în Moravia, Silezia, Polonia, Croaţia ºi Slovenia - problemă care a fost menţionată ºi în publicistica lui Eminescu: „Nu există un stat în Europa centrală, nu există o ţară de la Adriatica până la Marea Neagră, care să nu cuprindă bucăţi din naţionalitatea noastră. Începând de la ciobanii din Istria, de la morlacii din Bosnia ºi Herţegovina, găsim pas cu pas fragmentele acestei mari unităţi etnice în Munţii Albaniei, în Macedonia ºi Tesalonic, din Pind ca ºi în Balcani, în Serbia, în Bulgaria, în Grecia până sub zidurile Atenei, apoi, *de dincolo de Tisa începând, în toată regiunea Daciei Traiane..."* (v. Mihai Eminescu, *Opere politice*, vol. I, Editura Timpul, Iaºi, 1997, p. 392).

A fost o preocupare permanentă a profesorului ªtefan Manciulea, reluată în *Câmpia Tisei* (cu care ºi-a trecut doctoratul în 1937, cu calificativul „summa cum laude"), ºi apoi, în 1940, cu *Aºezările româneºti în Ungaria ºi Transilvania în secolul XIV-XV*, la apariţia căreia gazeta blăjeană „Unirea" aratá că autorul „se străduieºte de mult să arate, ºi încă numai din izvoare ungureºti ºi germane că românii sunt locuitori vechi ai plaiurilor de dincolo ºi de dincoace de Tisa". ªi această lucrare a fost premiată de Academia Română, iar cronicarul „Unirii" blăjene notează cu satisfacţie: „Dintre învăţaţii din Blaj, păr. ªtefan Manciulea este al doilea care a fost premiat de Academia Română, cel dintâi premiu primindu-l marele învăţat de pe vremuri Timotei Cipariu".

Dintre scrierile rămase de la ªtefan Manciulea suntem siguri că anii ce vor urma vor aduce alte ºi alte titluri prin care numele său, după biblica profeţie, „Mai mult va creºte ºi se va înălţa". *Graniţa de Vest*, aflată acum la a treia ediţie, ºi *Aºezările româneºti în Ungaria ºi Transilvania în secolele XIV-XV* sunt argumente în acest sens. ■

Caravela FILB explorează mai departe (I)

Ştefan Manasia

Serghei Jadan

1. Intro

Festivalul Internaţional de Literatură Bucureşti (FILB), proiect independent gîndit ca alternativă la manifestările pompieristice de gen, a fost iniţiat în 2008, ca să ajungă - anul acesta - la a şaptea ediţie. FILB este strămoşul festivalurilor apărute în ultimii ani, unele extraordinare ca impact de public, brand pentru o zonă geografică sau ca metodă „nepoluantă", *ozone friendly*, de propagare a literaturii (bune) contemporane. De ar fi să numim numai festivalurile internaţionale de la Iaşi, Timişoara, Bistriţa şi Sibiu, şi harta României beletriste nu ni s-ar mai arăta atît de gri.

FILB îşi duce însă caravela independenţei mai departe (permiţîndu-şi extravaganţa, de pildă, a invitării unor autori extrem de originali, dificili), pe valurile crizei economice, cu un echipaj - care ar putea părea la o primă vedere - sumar. Sufocat de sarcini. Pregătit, în orice clipă, pentru naufragiu. Organizatorii sînt în număr de patru, preşedintele Bogdan-Alexandru Stănescu (tot timpul ameninţînd cu retragerea, lol), Vasile Ernu, Oana Boca şi Ioana Gruenwald, cărora li se mai adaugă o mînă de entuziaşti, reviste culturale partenere, blogeri. Nu prea mulţi. Cu toate astea, Clubul Ţăranului - pe scena căruia au (avut) loc lecturile şi dezbaterile moderate iscusit - s-a dovedit (inevitabil şablon) neîncăpător.

Au fost patru seri solicitante artistic şi intelectual, atît pentru autorii (foarte diverşi, veţi vedea) invitaţi, pentru moderatori(i care s-au numit, de data aceasta, Luminiţa Corneanu, Luiza Vasiliu, Matei Martin şi Oliviu Crâznic), cît şi pentru spectatorii strînşi ciorchine la mese, pe laviţe ori stînd în picioare în holul văruit, lîngă cuptorul hobiţean. Poate asta să măsoare succesul? Ar putea, dacă am compara FILB cu zecile, eventual sutele de şuste locale, patriotice, cu unul doi invitaţi transatlantici anonim(en)i, unde bugetul (local, naţional) este tocat fără milă, la firul ierbii, şi unde saloanele, sălilele, amfiteatrele sînt semipustii, blazate, senile.

Surpriza, pentru provincialul din mine, este naturaleţea lumii ăsteia: mă simt, preţ de cîteva zile, ca un elefant de circ eliberat în savană, ca un peştişor *Hemichromis lifalili* evadat din acvariul murdar într-un pîrîiaş zglobiu din bazinul Zair. Surpriza înseamnă firescul dialogurilor angajate spontan cu scriitorii invitaţi şi cu publicul civilizat, informat. Înseamnă repeziciunea cu care se înfiripă prietenii culturale transfrontaliere, după afinităţi afective şi elective numai de Dumnezeu - efectiv - ştiute. Micul dejun transformat în dezbatere politică, ideologică, acidă în limitele politeţii, sfertul de oră dinaintea lecturii dedicat anecdotelor geniale, plimbările în care faci - *nolens volens* - arheologia urbanisticii bucureştene (şi nu doar pentru scriitorii străini). Lipsit de formalismul crîncen al mediocrilor, de asaltul veleitarilor, FILB este o gură de oxigen (mai cu seamă) pentru autorul român invitat să citească, să povestească, să dialogheze. Să iasă din statutul de exponat muzeal, eventual împăiat, la care îl condamnă - decenii după decenii - manualele, gura satului, televiziunea, opinia publică şi - din nefericire - chiar revistele literare.

2. Meciul la dublu

Am ţinut, pe toată perioada festivalului, un fel de agendă mentală, ajutat fiind şi de excelentul catalog editat de organizatori, prin intermediul www.headsome.ro. O agendă în care am schiţat profilul participanţilor şi unde am reţinut emoţia secretată de textele şi intervenţiile lor.

Primul l-am cunoscut pe romancierul şi jurnalistul (deşi nu-i place eticheta de jurnalist) italian **Andrea Bajani**, născut în 1975 la Roma. Publicat la prestigioasa Einaudi, multipremiat, în România i s-a tradus romanul *Se consideri le colpe* din 2007/ *De vei lua aminte la greşeli*, Humanitas, 2011. Înalt, de-o eleganţă neglijentă, frumos ca intelectualii italieni din filmele şaizeciste, Bajani vorbeşte cald despre relaţiile dintre români şi italieni, stereotipuri şi prejudecăţi, despre fascinaţia României: locul, aparent marginal, unde schimbările se întîmplă agresiv, la suprafaţă, nu pe ascuns şi cosmetizate ca în statele „vechi" ale Uniunii Europene. Curios ca un entomolog, Andrea a petrecut luni de zile în ţara noastră, observîndu-i, de data aceasta, pe italienii veniţi în căutarea fericirii. Experienţa românească i-a inspirat două romane. A coordonat o carte despre românii din Italia, provocîndu-i pe mulţi italieni deşteptăţi (intelectuali, stîngişti) să abandoneze o anume comoditate mentală. Miercuri, 3 decembrie, la Clubul Ţăranului, a citit un capitol din *Ogni promessa/* Toate promisiunile (Einaudi, 2010). O proză atentă la detaliile realităţii, la mediul de cartier italian cu bătrîni, cupluri tinere şi copii; o proză, ami ales, focusată pînă la manie pe chimismul cuplului care nu poate avea copii şi care, pe nesimţite, înlocuieşte amorul calin cu sadismul, cu lecţiile degradante ale agresivităţii. Subiectul e relatat însă magistral, adică fără abuz lexical, pe un ton rece de naratorul EL obsedat de propria-i exactitate (senzorială, terminologică), atent să jupoaie de vie *istoria* sa amoroasă.

Tot miercuri, pe scenă a urcat şi **Immanuel Mifsud**, născut în 1967, în oraşul Paola din Malta. Dramaturg, poet şi prozator, este considerat cel mai reprezentativ scriitor al generaţiei sale, tradus cu succes astăzi în Europa. În toamnă, editura Polirom i-a publicat romanul *În numele Tatălui (şi al Fiului)*, tradus excelent de poeta Denisa Duran şi distins, în 2011, cu Premiul Uniunii Europene pentru Literatură. Immanuel este o fiinţă mai degrabă gravă, melancolică, pare într-o permanentă furtună sufletească şi - ca şi cum s-ar împotrivi dispoziţiei sale - e capabil să spună cele mai amuzante anecdote şi replici şi să creeze, în cîteva cuvinte, schiţa istoriei recente a insulei pe care s-a născut, ori să traseze schema limbii acesteia minunate: a citit, în maltezã, un fragment (începutul) din *În numele Tatălui...*, ce părea mai degrabă un genial poem dadaist, mixînd vocabule din arabă, latină, engleză, italiană, ebraică. Şi totuşi fragmentul acesta extrem de dens, de bogat în trimiteri, anunţă proiectul unui microroman ambiţios, experiment literar menit să investigheze raportul unui bărbat (X) cu tatăl (Y) şi cu propriul lui fiu (Z). Mifsud scrie o proză poematică despre vulnerabilitatea tatălui, despre fisurile care îl îndepărtează de fiu lent, despre dragostea deznădăjduită, inutilă, complexată care îi uneşte,

Black Pantone 253 U

îi apropie sau îi îndepărtează pe amîndoi. A°a cum avea să spună publicului, despre depresia *post partum* a tinerelor mămici s-au scris tone de literatură (nu numai) °tiinþifică - despre angoasele °i depresia taþilor nu pomene°te nimeni nimic, ca despre o rană într-un loc ru°inos.

Duetul invitaþilor străini a fost concurat în 3 decembrie de partitura tinerilor prozatori români, Mihai Radu °i M. Duþescu.

Redactorul Caþavencilor, **Mihai Radu** (ani 36), a debutat cu romanul *Sebastian, ceilaþi °-un cîine* (Polirom, 2014) de unde a selectat °i fragmentul citit: textul e o comicărie dementă care nu te lasă să respiri, o cascadă de bancuri °i glume, de maliþie °i aluzii sexuale. La un punct, am observat că publicul a renunþat să mai urmărească lectura, excesele de tipul ăsta duc atenþia - oricît de binevoitoare ar fi - în comă. Cu toate astea, a° fi curios să citesc întreaga carte, să văd dacă-i mai mult decît o (reu°ită) clonă gro°aniană.

Despre debutul lui **M. Duþescu**, cu volumul de poezie *°i toată bucuria acelor ani tri°ti* am scris, pozitiv, în paginile *Tribunei*. Arhitectul, născut în 1978 la Alexandria (pe Dunăre nu pe Nil!), a recidivat cu poeme - *franceza un avanţ!* (Pandora M, 2014) - °i a debutat ca romancier cu *Uranus Park* (Polirom, 2014). În proză/ poezie M. Duþescu reu°e°te să creeze aliajul ăla special, careþi ia ochii, de vulnerabilitate sufletească abia mascată & coolness corporatist. Personajele se mi°că mecanic, pe traiectorii atent controlate, de parcă autorului i-ar fi teamă să nu evadeze, °i tocmai pe traiectoriile astea au loc micile atingeri, dialogul detensionant, „reumanizarea". Iară°i, curios.

3.Sextina

Krisztina Tóth e o păpu°ă intelectuală (Monica Vitti gen) dintr-un alt film italian °aizecist. Sau autoarea născută în 1967, la Budapesta, este unul dintre cei mai importanþi scriitori maghiari contemporani, deþinătoare a prestigiosului premiu literar „József Attila" pentru poezie, publicată la Gallimard. A deschis lectura poeþilor de joi, 4 decembrie, cu o... povestire rea, excelentă compoziþie despre un mediu social dat: străzile/ cartierele capitali°tilor recenþi dintr-o þară fostă comunistă. Pentru că a*eful haitei*, titlul prozei, e de-o polisemie ironică, °fichiuitoare. Relatarea, din unghiul de vedere al adultului semieducat, *bazat* financiar, care nu-i permite fiului °colar să devină sentimental °i... *poponar* (= să se ata°eze prea mult de cîinele familiei), e o mostră de comic de limbaj °i de umor născut din disfuncþionalităþile - cum să zic? - minþii adultului lipsit de ceea ce, acum un deceniu, (încă mai)

Immanuel Mifsud

numeam cultură generală. Deci păpu°a asta cinematică scrie rău, nemilos, adică bine.

Din Palestina via Londra a ajuns la FILB poetul **Najwan Darwish**, unul dintre cei mai apreciaþi scriitori de expresie arabă, născut la Ierusalim în 1979. Scrie (a°a cum mă a°teptam) poezie *angajată* dublată însă de o mizănă estetică. Najwan nu poate rămâne indiferent la colonialism (neo-apartheid), la opresiune, la războiul inegal, total - avea să ne spună. Pentru el ocupaþia israeliană e noul nazism: „In the 1930s/ it occured to the Nazis/ to put their victims in gas chambers/ Today's executioners are more professional:/ They put gas chambers/ in their victims". (*In Hell Four Corpses*) °i apelul la o istorie glorioasă e justificat în numele prezentului apăsător, insuportabil, ca în poemul *The Last Soldier's Words to Saladin*: „Eight centuries have passed/ like a nap in the late afternoon/ so don't be surprised/ if my words are plain/ and to the point/ I'm not al-Qadi al-Fadil/ nor one of your poets/ I'm just a wretched soldier/ whose throat is choked with words/ that want to be spoken/ The invaders you drove out yesterday/ have come back with new banners". Of, dacă luptele s-ar purta numai cu armele poetului (ritmul & metafora), dacă rezistenþa ar urma modelul Gandhi/ Mandela, dacă intelectualii evrei pacifi°ti ar putea influenþa politica statului lor. ?i fanatismul ar dispărea...

Dacă Najwan Darwish scrie despre războaie, ucraineanul **Serghei Jadan** (născut în 1974) tocmai a fost înrolat în armata þării sale, contramandînd în ultimul moment participarea la FILB. Nu chiar. A citit prin Skype o suită de poeme ritmate, patetice, care au cucerit sala. Fără a fi patriotic °i declarativ, Jadan scrie poezie capabilă să seducă °i un taximetrist sau o coafeză: „Există o fermitate de nespus în chipul bărbaþilor/ ce ies în curtea spitalului;/ fermitatea de-a munci viaþa-ntreagă pentru þara lor/ în fine primind de la ea/ un halat gri °i friguros" (*Ministerul sănătăţii*). Sau, în fine, iată un fragment dintr-un poem (sper eu că nu) anticipativ: „Noapte de noapte apare umbra răzvrătitului/ dînd tîrcoale geamurilor ca o himeră de luptă/ °i se muceze°te la fundul raniþei de piele/ tutunul olandez/ °i o cărpulie de Apollinaire." (*Mormonii*)

A doua jumătate a sextinei, cei trei poeþi români invitaþi să recite au fost dacă nu mai blînzi (pentru că poezia nu este pînă la urmă o formă a blîndeþii, cît un interogatoriu în care îþi smulgi singur unghiile), măcar îndeajuns de abili încît să documenteze propriile psihodrame. Au oferit spectatorilor (ne)°ansa de a întoarce ochii de la istoria mare °i de a se scufunda în sine - făcîndu-i poate pe unii să ofteze „de-am mai avea °i noi un război civil, o revoluþie..."

■

Andrea Bajani

Black Pantone 253 U

Marian Hotca

Premiul revistei *Tribuna* la ediția a XXXIV-a a Festivalului Național de Literatură "Vasile Lucaciu" de la Cicârlău / Maramureș (29-30 noiembrie 2014)

Poem culinar

Bucătărie unsă, cu ușa ta crăpată,
Mai zace-n tine cântul asudat de ai,
Când ne scriam la sobă o bucată
De pâine veche ce-o-ncingeam în ceai.

Din oale jumălțite duhuri se ridică
Psalmodiind bucatele împărătești,
Tocăni vârtoase ferestrele excită
Cu aburi răsărițI din boabe îngerești.

Fasolea mea frecată, iubită și stăpână,
Îți scriu acum o odă pe frunza de curechi,
Talangă-ți fac din sfecla asta spână
Ca să ți-o-nalț să-ți intre lină în urechi.

Lumini sărate cad blege la picioare
De le ridic în slava oalei foșcotite
Și le presar ca aurul alb la culoare
În maglavaisul fasolei preacinstite.

Piper zdorbit în sânii fragezi de fecioară
Cădelnițez din piperniște dezmățate -
Străinut și zic ciudos pentru a mia oară
Că visul meu e-o carte sacră de bucate.

Mă uit prin orificiul cheii la ceapa dezbrăcată
Și-o lacrimă îmi cade aspră pe prosop,
Mănânc fasolea cu lingura cea cocâmbată
Crezându-mă-ntre blide un lacom protopop.

psalm culinar

la masă seara ne zicem ocinașul
tăcuți cu gândul aburit în pâine
din pungă ne zâmbea doar cașul
ducând povara zilelor de mâine

un înger cât un miez de chiflă uscată
venea la blidul chior de lut
rugându-mă să-i dau o bucată
din sufletul meu greu și mut

și fiindcă nu puteam să-l tai în jumătate
i-am dat din varza mea cinstită
hrănindu-l pentru astă sfântă noapte
cu bor șeresc și-uscată pită

un bob de mazăre i-am pus în mână
din oala mea uitată prin cămară
și-am stat cu el la masă până
mi-a scos versetele din călimară

psalm culinar

raiul meu miroase-a varză pârgălită
a roșii coapte în sângele răbdării
iubito, azi începem conopida cea acrită
lăsată să se-nmoaie-n sărurile mării

îngeri străvezii cu aripi crude de mărar
veneau în stoluri grele prin bucătărie
când noi mâncam pe tăvi de chihlimbar
varza cuvioasă ce plânge-n farfurie

psalmodia ardeiul în laboșul naiv
un psalm picant ce-și arde cerul gurii
și spun fără să fiu pervers ori aluziv
i-ardeau și-i-iubitei mele nurii

atâta pocăință la masa îngerească
nici la cina sfântă nu s-a mai văzut
noi ne mâncăm hrana cea lumească
crezând în noi și-n absolut

psalm culinar

o sfeclă-și culcă buca tare
pe sfârcul unui gogoșar fecior
în față am o farfurie mare
umplută cu un culinar fior

trăiam în stelele din supa caldă
visând iubirea în stomac
cum tremură cu fața-i albă
și sfântă ca un păstârnac

în perna mea umplută cu smântână
legumele se scaldă într-un visceral amor
și vrând, nevrând picioica asta spână
îșI leapădă și coaja pe covor

și despuiate-n pielea goală
în raiul meu gospodăresc
legumele se-mbrățișează-n oală
și-n gura ta se tot iubesc

psalm culinar

în fiecare seară nășteam o mămăligă
din cucuruzul dulce ca o nectarină
iar mâța coleșerul sta să-și lingă
crezând că-i blat zemos de savarină

ah! astralii aburi de tocană pârgălită
răstoarnă sfinții din fadele icoane
când sosul tău de ceapă îl savuram cu pită
laptele de capră se țârcotea-n bidoane

și-un sfânt sătul de postul strămoșesc
s-a așezat la masă lăsându-și ocinașul
mâncând cu noi ospățul atât de omenesc
pe sobă acum psalmodia rânțașul

preacuvioasă oală ce cădelnițezi bucate
mai sfântă și curată ca Ierusalimul
în tine eu fiert-am păcate...
de-s pur, sătul și roșu ca rubinul

în sudoare frunții mele izvorât-a chiar mirul
prin laboșe sublime mâncarea fluiera
iar vinul și-a desfăcut un pic clondirul
și-n gura sfântului el se tot mulgea

tot raiul lumii petrece în bucătărie
la blidul meu sosit-au preacinstite
iar Dumnezeu și Sf. Petru trăgeau câte-o tărie
eu cu Maria Sfântă le preparam clătite

Poem culinar

Mi-e dor de colnițI mirosind a fum
și podișoare verzi, rojnite de pisici,
De crumpli ce se coc alene-n scrum
Ce crapă de dulceață prin beșici.

În blódăr, ludăi de miere auriți,
Aduc din rai miresmele astrale,
Clăi de morcovi blânzi și răzălițI
Se leapădă de lacrimi și șoapte guturale.

Eu pun în laboș o poprică ungurească
Să lingă morcovul pe-obrazul stâng,
Apoi să-i scuipe-n ochi privirea îngerească,
Să uite de iubita sfeclă din pământ.

O brânză cât o bucă albă de borească,
Veghează oale sfinte pline cu mâncare,
Nelăsând cerul gurii să se opărească
Cu frăgezimea soarelui prăjit în zare.

Trăiesc în tepșuri cu grăsimi latente
și-n hâlbe țârcotite din blide șurluite
Ferindu-mă de universuri turbulente
Adorm în colnițI vechi cu ușile rojnite.

și-mi pare că sunt o felică de lumină,
Culcuș rântașului de ciorbă grasă
De mă topesc în laboș și curg ca o slănină
În gura ta, iubito, atât de mâncăcioasă.

■

parodia la tribună

Marian Hotca

Poem culinar

Mai țin minte și astăzi copilăria-mi dulce,
Vacanțele de vară, acolo, la bunici,
Când nu se da poetul din mine să se culce
Pân' nu ne da bunica un ceai de tei și-urzici.

și-apoi în cursul zilei bucatele alese
Făcute bătrânește, numai la focuri vii,
Smântână, ouă, brânză, întinse peste mese
și fructe, multe fructe, mereu pentru copii.

Însă din toate cele, fasolea cea frecată,
Făcută de bunicul, cu multă murătură,
Era delicatesă. De-atuncea niciodată
N-am mai avut prilejul de-așa ceva în gură.

Nu erau multe-atuncea, dar în gospodărie
Se descurcau bunicii, muncind la C.A.P.
și eu în clas-a doua, atras de poezie,
M-am apucat a scrie poeme, deoarece,

În versuri culinare doream s-aduc prinosul
Bucatelor alese, de-atuncea, de demult,
Azi sunt student, că țiut-am la muncă să pun osul
și-am țiut de ce profesori în viață să ascult.

E dulce studențIa, la cursuri merg pe role
și-examenele toate, din mers le promovez,
Mănânc la prânz fasole, la cină iar fasole,
și scriu în libertate și liber flatulez!

Lucian Perța

■

Black Pantone 253 U

Nicolae Goje

Premiul revistei *Tribuna* la ediția a XXXIV-a a Festivalului Național de Literatură "Vasile Lucaciu" de la Cicârlău / Maramureș (29-30 noiembrie 2014)

versuri dense

Cărând în spinare povara memoriei
plăceri și dureri
iubiri și uri
toate deopotrivă de grele
îmi îmbătau trupul cu dulcele parfum
al dorinței de a scrie
de a transpune acea minte gentilă, fragedă
atentă celor mai mici gesturi de suferință ale
ființei dragi
în torente de emoție
de frică
de teroare că sufletul ei pur
ar putea fi prins în bruta înșiruire a unor evenimente
ar putea fi descoperit, expus
prin aste vorbe
precum pieptul gol al Ifigeniei pe altarul de sacrificiu

nedreptatea poveștii neîncheiate
iar când povestea se încheie
atâtea întrebări ce s-ar fi putut pune
atâtea mângâieri de sens, trăind în spațiul
potențial dintre noi
...și le scriu fără a vrea să le ating
le scriu fără a mă ruga cuvintelor
să prindă viață în vocea cuiva
un poem închis

iar poveștile se vor sfârși odată
și voi ști o copilă care se bucură
pentru îmbrățișările de adio
și iubește țărâna și banii
iar viața merge înainte
și o voi vedea
cum caută continuu trupuri de îndrăgostiți
și savurează căldura copilăriei
și sânul mamei și buzele ei pofticioase
și extazul râsului inocent

eu plâng uneori când îmi strâng neputințele la piept
și le salut privirile de pe drum sărut în cor
pentru mine mă pierd
și mă regăsesc în fiecare bucurie ce-o ofer
căci știu, undeva, că am primit-o

***

când mi-am făurit aripile
din dragostea ta le-am topit
de aceea îmi sunt mici
și-mi lasă drum până în fața casei
tale aparent închise

dar și dragostea mea a fost mică
căci din ea îți puteam făuri
roboți de luptă, stele de plumb
poduri spre orbită
în secret
te-am vrut îmbrăcată în petale
de toate florile verii
căderile toamnei
cruzimea primăverii
și liniștea iernii

și mi-ai cerut sângele
și l-am dat
am stat singur secole
trimițându-ți bucăți din mine
le vreau înapoi...
căci nu există decât această beznie
ce se naște mereu, dar tu nu știi asta

Un buton

dintr-un colț al camerei în alta cresc melci pe cateva pagini din Biblie
s-au întins de la dragostea mea până în cer
ca și cânturile negreselor din Mississipi
Doamne, vezi-ți de treburi
lasă războiul încă o zi, căci altfel cine va mai cânta

cine zdrangăne chei și bani
căci n-a rămas decât un chibrit inert
o sclavă albă a cernelii
un pocal cu grape-juice și-o ușă deschisă

un singur buton și se închid toate celulele
un singur buton sărac, tăios, inexistent
un singur altundeva ce nu poate fi aici
o singură gaură de vierme din tălpi până în creștet

Tu ai mesaje vii
și rugăciuni pentru copii răi

Către suflet

în boala adâncă a timpului am uitat de tine
în lupta dintre creier și inimă ce vrea să mă doboare
nimic nu mai are sens
pentru mine
cel ce vrea să îți ofere sutre îmbăiate în laptele uitării
cel ce îți sărută buricul și devine o apă nămoloasă
cel ce vrea să-și arunce gândurile meditațiile
toate încurcăturile logicii sale bolnave
ură nervi concentrare toate spre tine sufletul meu
plinătatea bucății mele de viață sunt
și-n graba de a aduna cât mai multe
pentru tine las mai totul în urmă
și când ajung lângă tine sunt gol ca un atom
și mă străduiesc ca a doua oară
să-ți aduc ceva ce poți vedea
și se va uita la tine
ceva ce poți atinge doar cu iubirea

frumusețea ta constă în exactitate
când totul în mine e vag
în afară de gândul de a muri la picioarele tale
dar și acest gând e doar un gând
căci nici măcar nu te găsesc

frumusețea ta constă în concretețe
precum un vis ce nici nu știu dacă e adevărat
iar când mă apropiu se schimbă și se transformă
rămânând mereu ceva indiferent ce aș face

frumusețea ta ești tu
și nu te știu dar te arăți ochilor mei ca o liniștită
schelă metalică
mândră și ascuțită

și o, cât dor am să înnebunesc și să te uit
să las criticii să râdă de textele mele
și să interpreteze psihanalitic obrajii tăi
dar nu poți pleca și nu te pot lăsa
câtă vreme te iubesc

în cuvinte încerc să port viața
dar viața arde în mine
prin viață încerc să-mi port cuvintele
dar sufletul mă cheamă la liniște

am încercat să-mi aprind degetele pe pielea ta sidefie
și oh, nemernicul meu suflet s-a schimbat în piatră
și tot ce-am complicat s-a reîntors la mine
și ce-am simplificat a râs satisfăcut
și tot a curs și-a curs din mine
rămas-am gol și fericit
de complexitatea vieții
neînfricat și rușinat
și cum vreau eu

■

parodia la tribună

Nicolae Goje

versuri dense

***

când am terminat Liceul „Gheorghe Șincai",
cu diplomă de bacalaureat,
am crezut că studența la Litere va fi un rai,
dar m-am foarte înșelat,
aripile fiindu-mi nemilos retezate

e drept că și ambiția mea a fost exagerată,
urmând facultatea și din considerente
de dragoste pentru o fată,
care, ca orice studentă
la Filologie,
m-a transformat în robot,
răpindu-mă dinspre poezie,
după cum socot
prietenii și cine mă știe

de aceea
am părăsit Filologia,
și, la o adică,
m-am apucat de Fizică,
fapt ce-mi permite,
învățându-i legile,
să-mi pot trimite
la reviste versurile!

Lucian Perța

■

Black Pantone 253 U

proza

Crãciunul anului 1984

Cornelia Petrescu

Acest text este o mărturie pentru aducerea aminte a acelor vremuri.

Autoarea, care a reuºit să se stabilească în anul 1986 în Franþa, a început prin a folosi scrisul ca mijloc de terapie în dificila perioadă a dezrădăcinării. Amintirile din prima sa viaþă sunt ºi astăzi sursa principală a creaþiei sale din care nu lipsesc nici probleme ale patriei de adopþie.

Cornelia Petrescu, autor a cinci romane în limba română ºi a altor trei în limba franceză, vă invită să evocaþi cu ea împreună Crăciunurile de altă dată.

Tocmai îmi turnasem din termos o ceaºcă de cafea fierbinte, căci frigul mă înþepenise complet, când îmi telefonează Neti care mă roagă să o învoiesc azi pentrucă trebuie să o ducă pe fetiþa ei, Carsida, la policlinică, a leºinat ieri la grădiniþă ºi azi o doare capul.

Cu toate că prezenþa lui Neti la slujbă este mai mult decât necesară, avem sumedenie de lucrări de făcut, este vorba de sănătatea unui copil ºi nu pot să-i spun altceva decât:

- Fii liniºtită ºi ocupă-te de copil, îþi sugerez să te duci la spitalul de copii unde soþul meu o poate consulta fără să aveþi prea mult de aºteptat ºi unde au probabil dotări ceva mai bune ca la policlinică. Dacă vrei telefonez chiar acum ca să îþi uºurez intrarea.

- Vă mulþumesc din suflet, doamnă, nu îndrăzneam... destul că - uf!- tot lipsesc mereu... Singură ºi copiii încă mici... răspunde Neti pe un ton plângăreþ.

- Nu te formaliza ºi fă aºa cum ne-am înþeles, mai adaog înainte de a telefona la spital.

În timp ce îl caut cu telefonul pe soþul meu, abia observ că pe scaunul din faþa mesei mele de lucru s-a aºezat ºeful meu, severul ºi taciturnul Cosma, director tehnic al marii *Centrale Industriale*[1] în care lucrăm, pe care toþi subalternii îl numim, cu respect bine meritat, *Deºteptul.* Neaºteptată vizită! îmi spun ºtiind cât este de rezervat ºi zgârcit cu gesturile prietenoºti. De data asta chiar mă uimeºte; nu numai că a «coborît» în biroul unei subalterne dar acceptă, cu bucurie copilărească, invitaþia la o ceaºca de cafea pe care abia o mai pot scurge din termos, după care îmi spune pe un ton care se vrea amuzant:

- Iată că deºi mai sunt câteva săptămâni până la sărbători, la noi a ºi venit Moº Crăciun! Numai că nu ne-a adus nimic, ci doreºte un cadou... Este vorba despre lucrarea de astă vară, de care uitasem complet pentrucă n-a mai cerut-o Ministerul, lucrarea privind optimizarea tehnologiilor în cele douăzeci de uzine. Vă mai amintiþi de ea?

- Îmi amintesc ºi nu prea, am lăsat-o de-o parte cu bucurie pentru că metodologia este tare complicată. ºi-apoi au apărut altele, ºi altele, îi spun jenată, pe ton de justificare.

- Nu vă reproºez nimic, dar acum a devenit urgenþa numărul unu. Trebuie să ne concentrăm să-i dăm de capăt, mi s-a spus că până la sfârºitul anului rezultatul trebuie prezentat spre aprobare *Marelui Conducător*[2] însuºi. ªtiþi că responsbilitatea este mare, cifrele odată aprobate sus, devin sarcină care condiþionează plata salariilor, mai ales cele ale muncitorilor din uzine.

Rămânem aplecaþi câteva lungi ore asupra metodologiei pe care o desluºim ºi simplificăm, după care telefonăm pe rând uzinelor care trebuie să participe la stabilirea optimizărilor propuse pentru fiecare instalaþie în parte. Printre cifre, idei ºi telefoane împărþim pachetelul meu cu mâncare ºi mai fac o cafea cu «minunatul» fierbător miniatură pe care l-am primit nu de mult cadou.

S-a înnoptat când observ, încă din tramvaiul care mă duce în oraº, că blocul în care locuesc este în beznă. Când cobor văd că la fereastra bucătăriei noastre este lumină ºi găsesc pe loc explicaþia: Iuliu este acasă ºi a pus în funcþie instalaþia care foloseºte ca sursă de energie acumulatorul maºinii instalat pe balcon. Însă... Dacă este întrerupere de curent înseamnă că nu-i nici încălzire, gândesc înfiorată de vântul înghеþat care a pornit să sufle cu îndârjire.

Iuliu este singur în bucătărie ºi pe masă se odihneºte o sticlă de vodcă din care s-a servit copios, după cum constat cu stupoare ºtiind că nu este prea atras de pahar. Mă întâmpină călduros ºi după ce mă ajută să-mi scot cojocul, mă îndeamnă:

- Bea! E frig ºi ai nevoie...

Beau o înghiþitură ºi alcoolul îmi provoacă o arsură plăcută în stomacul gol ºi în tot corpul înghеþat.

- Ai dreptate, este bun! Stai puþin, încerc să pregătesc ºi o gustare, spun eu. Dar, ridicând privirea întâlnesc un chip străin, livid ºi crispat ºi îl întreb speriată: Ce ai? S-a întâmplat ceva? Oare n-ai băut prea mult?

- Nimic, n-am nimic, aºează-te! ºtii... Fetiþa colegei tale... Carsida... Are... Are leucemie.

- Nu! Spune-mi că nu-i adevărat!

- Aº vrea să-þi pot spune. ªi mai mult aº vrea să pot spune asta acelei mame care încă nu ºtie adevărul dar instinctul că e ceva grav a ºi panicat-o. Analizele spun însă clar că aºa este.

- ªi... E în fază avansată ? Ce se mai poate face?

- Foarte avansată. Cu tehnicile ºi medicamentele de care dispunem se pot spera câteva săptămâni, cel mult o lună de viaþă. ªtiu din citite că există un medicament care încetineºte evoluþia bolii ºi că în Franþa se fac tratamente care se pare că pot vindeca, în mare proporþie, această boală teribilă. Am făcut deja intervenþii la Ministerul Sănătăþii ºi la Crucea Roºie pentru a obþine medicamentul din import. Trebuie făcut apel la toate relaþiile posibile.

- Nu ar trebui consultaþi ºi alþi specialiºti, făcute ºi alte investigaþii?

- Da, cred că trebuie neapărat să o consulte ºi profesorul Duca de la spitalul Fundeni din Bucureºti. Duca este cel mai reputat specialist din þară pentru leucemie infantilă, mi-a fost profesor ºi am mare încredere în dânsul. Am încercat să obþin pentru mâine o salvare dar... n-au benzină. ºtii ce mi-a spus ºeful garajului? Că n-are benzină nici pentru cazuri mai grave! Mi-a venit să îl sugrum...

- Nu-i el de vină! N-are benzină ºi atâta îl duce capul. Poþi lua rezerva de benzină pe care ne-am făcut-o ca să mergem de Crăciun la mama... De fapt ce a devenit Crăciunul? O zi de muncă precum toate celelalte... ªi în plus pentru mine o zi limită pentru întocmirea unei lucrări complicate care trebuie prezentată la cel mai înalt nivel. Acum am face bine să investigăm toþi cunoscuþii care ar putea eventual să ajute la procurarea medicamentului.

Chinuim la nesfârºit telefonul ºi lansăm, fără

Cornelia Petrescu

prea multe speranþe, apeluri pentru medicament după care, saturată de amărăciune, îl mai rog pe Iuliu să scrie niºte reþete cu care să continui investigaþiile ºi mâine la serviciu. În sfârºit, la oră târzie, ne strecurăm în patul rece, uitând de orice gustare. Curentul electric nu a venit încă...

Prima uºă pe care o deschid a doua zi dimineaþă este cea a ºefului meu, directorul Cosma, care îºi întrerupe lucrul în care era cufundat dar eu nu îl las să rostească nici un cuvânt ºi îl informez pe nerăsuflate despre nenorocirea colegei noastre Neti, despre deplasarea ei la Bucureºti ºi mai ales despre medicamentul necesar. Cu o reþetă în mână o roagă pe secretara lui să îl găsească cât mai repede la telefon pe fostul lui coleg, Sandu, care lucrează la Minister, după care îmi spune:

- Sandu este un descurcăreþ... ºi are multe relaþii în capitală. Dacă el nu poate face rost de medicament înseamnă că nu se poate face nimic, să-i lăsăm timp să se descurce, iar noi să încercăm să continuăm cu optimizările.

E trecut de ora amiezii când un apel telefonic insistent ne perturbă din concentrarea cu care lucrăm. Este directoarea direcþiei sanitare a oraºului, care o cunoaºte pe Neti ºi ºtie că e plecată deja cu fetiþa, împreună soþul meu, spre capitală. Îmi sugerează să fac, în numele mamei, două memorii pentru obþinerea medicamentului ºi pentru aprobarea deplasării la Lyon unde este în experimentare avansată un tratamet. Memoriile trebuie adresate, îmi spune directoarea, către *Consiliul naþional al ºoimilor patriei*[3] ºi - de ce nu?- către tovarãºa Elena Ceauºescu[4] care este foarte sensibilă la astfel de situaþii. Intrerup «optimizările» ºi până seara memoriile, făcute în numele lui Neti, sunt expediate către cele două destinaþii.

Iuliu se întoarce din capitală abia spre miezul nopþii. Este abătut, diagnosticul a fost confirmat, analizele sunt ºi mai proaste decât cele făcute aici. Carsida, vegheată de Neti este într-o rezervă de la spital ºi este ciudat că mama a devenit mai calmă de când a aflat diagnosticul, fiind convinsă că Providenþa o va ajuta pe fetiþă. ªocul aflării adevărului, comunicat cu prudenþă de profesorul Duca, a fost pentru Neti ca o trezire dintr-o stare de suferinþă pentru a trece în alta ºi mai cumplită dar mai puþin manifestă. Din păcate nici spitalul Fundeni nu dispune de medicamentul despre care ºi profesorul Duca este informat.

Black Pantone 253 U

În zilele următoare tot colectivul departamentului de care răspund, ajutat de specialiºti din uzine, este scufundat în întocmirea lucrării de optimizare care, spre satisfacþia noastră a început să se contureze clar. Directorul Cosma avusese ideea inspirată să completeze metodologia foarte anostă cu câteva elemente care puteau să dea lucrării ºanse de aplicare practică profitabilă. Utilitatea fiind limpede, calculele aride au devenit mai suportabile având ºansa ca până la Crăciun să avem un rezultat acceptabil.

Ne apropiam de calculul randamentului final cu care putem încheia lucrarea, când iată că ºeful nostru intră în sala în care lucrăm. Ne dăm deîndată seama că este într-o dispoziþie destul de sumbră. Chipul îi pare contractat, strivit de o mască cenuºie, gura strânsă a devenit ca o imensă tăieturăorizontală, promotoriul frunþii predomină sever o expresie impenetrabilă. Se aºează lângă noi ºi rosteºte cu o voce metalică:

- Rezultatul final al lucrării noastre a fost deja aprobat de *Marele Conducător*.

Rămân blocată ºi abia după câtva timp reuºesc să întreb:

- Cum aprobat când noi încă nu cunoaºtem rezultatul final ? !

- Nu-l cunoaºtem noi pentrucă suntem leneþi, ineficienþi, neinspiraþi, rosteºte dânsul cu aceiaºi voce scrâºnită pe care nu i-o cunoscusem până atunci. În Ministerul dezvoltării există însă specialiºti mult mai clarvăzători ca noi ºi care ne-au salvat din impas propunând spre aprobare un randament de 93,5%...

Îi întrerup scrâºnetul, care a căpătat ºi o tentă ironică, cu o exclamaþie încărcată de stupoare:

- ªtiþi că suntem spre finele calculelor care reprezintă munca de trei săptămâni a peste 30 de specialiºti ºi randamentul total se estimează între 73 ºi 75 %!! Abia în câteva ore vom ºti cu precizie care este maximul ce se poate obþine!

Nimeni nu mai scoate nici o vorbă rămânând concentraþi doar asupra calculelor pe care directorul Cosma le verifică atent. Este seară târzie când indicatorul final este cunoscut, confirmând estimarea noastră anterioară.

În sală intră ofiþerul de serviciu care înmânează directorului o telegramă pe care acesta o parcurge cu repeziciune după care ne spune:

- Mâine trebuie să fim la Ministerul dezvoltării pentru a pregăti susþinerea randamentului aprobat. Să nu uităm că acesta va deveni cifră obligatorie de plan ºi condiþie de salarii pentru toþi angajaþii uzinelor.

- Dar este imposibil! Cum să susþinem ceva...

Cuvintele îmi sunt tăiate de o privire încărcată de ironie, revoltă ºi un altceva pe care nu îl pot defini dar care ºtie a îngheþa cursul vorbirii.

- Mergem cu toþii, mai spune dânsul, desemnându-ne cu privirea pe toþi cei cinci colegi care lucrasem până la acea oră târzie. Vor fi de refăcut calcule ºi de conceput grafice. Ne vedem în gară mâine dimineaþă la ora 6 ºi un sfert.

Ne aºezăm zgribuliþi în jurul mesei lungi din sala îngheþată de la etajul nouă a Ministerului până la care nu urcă liftul ºi îl aºteptăm pe directorul nostru care a trebuit să intre la ministru să ia niscaiva directive.

Ca să îmi consum productiv aºteptarea încerc să pun pe hârtie o curbă a rezultatelor calculate, îmi ajunsese la urechi că prezentarea grafică este mai agreată *«acolo sus»*.

«Îngerul păzitor», cum îi spunem în secret secretarei de partid a departamentului nostru ºi care face parte din echipa deplasată în capitală, încearcă să îmi tempereze zelul:

- Nu te mai frământa atâta dragă! Facem ºi noi ce-i omeneºte posibil. Tu, care eºti admiratoarea lui Sorescu, aminteºte-þi de versurile lui din «Concurs», când, mai mulþi indivizi, întrecându-se la sărituri în înălþime într-o sală cu plafon jos, constată că cei mai perseverenþi, antrenaþi ºi oþeliþi, iau ºi cele mai multe pocnituri în cap. De ce atâtea pocnituri inutile? Oare nu ºtii că de la nivelul la care s-a aprobat cifra pot veni ºi modificări de plan ºi derogări de plată a salariilor?

- De ce să ne ameþim cu cifre false când pentru orice gândire carteziană, cum pretindem a fi cea a inginerilor care suntem, adevărul este clar.

- Carteziană! Gândirea trebuie să fie suplă, adaptată împrejurărilor iar nu fixată în rigide tipare tehnice.

- Suplă, suplă dar nu falsă! În cazul de faþă nu înþeleg de ce ºi cine þine morþiº să punem carul înaintea boilor adică întâi aprobarea, baterea în cuie a unei cifre fantomă ºi abia după aceea...

Trăncăneala noastră este întreruptă de ºeful nostru, la fel de posomorât ºi presupun cu o voce la fel de scrâºnită ca în ajun.

Îi cade sub ochi graficul mâzgălit de mine ºi spre marea mea uimire îl văd ridicându-l la nivelul privirilor noastre ºi spunându-ne cu seriozitate:

- Cam aºa trebuie să prezentăm toate calculele noastre făcând paralele cu cifra «optimă» deja aprobată. Apoi, aºezându-se îmi spune cu voce ºoptită: sunt măcinat de neputinþa de a susþine că doi ºi cu doi fac patru iar acum trebuie să scăldăm minciuna în adevăr ca să putem spera că nu vom deveni cu toþii victimele ei. În ministerul ăsta sunt nu puþini «specialiºti» care ºtiu să manipuleze foarte bine cifre, ceeace eu unul nu ºtiu...

Mă gândesc: dacă *Deºteptul* nu ºtie să demonstreze că doi ºi cu doi fac patru, oare de ce vom fi în stare noi, ceilalþi? Dar ºeful nu îmi lasă prea mult timp de reflecþie, calvarul calculelor trebuie reînceput fără zăbavă.

Timp de o săptămână, în aceiaºi sală glacială calculăm, recalculăm, facem grafice colorate, care să placă. Este deja Ajunul Crăciunului când, după nenumărate variante ºi forme de prezentare, «optimizările» reuºesc să ascundă destul de credibil minciuna.

ªeful nostru îl însoþeºte pe ministru pentru a prezenta lucrarea la cabinetul *Marelui Conducător.*

Noi, toþi ceilalþi din echipa care a trebuit să-ºi sacrifice pregătirile de Crăciun, suntem liberi ºi putem alerga prin oraº, poate mai găsim câte ceva ca să ne bucurăm familiile de sărbătoarea pe care tăvălugul vremurilor se străduieºte cu îndârjire să o strivească.

Gerul muºcă puternic, străzile capitalei sunt măturate cu râvnă de rafale de vânt, care ne mângâie chipurile cu jerbe de ace de ghiaþă. Trecători grăbiþi târâie câte un brad schilod descoperit în cine ºtie ce cotlon doar de ei ºtiut. Din cine ºtie ce zvon adus de vânt se formează cozi în cele mai stranii locuri. Fac ºi eu o coadă, de peste o oră, la cofetăria de lux «Bucureºti», având norocul neaºteptat să prind ultimul sfert de kilogram de bomboane de ciocolată care se găsesc arareori doar în acest magazin. Dintr-un bar de mâna a doua, bine ascuns pe o străduþă dosnică, reuºesc să cumpăr, contra unui ciubuc strecurat cu discreþie, un pacheþel de smochine, două cutii de fulgi de creveþi ºi două pachete de un sfert de amestec de cafea.

Apoi, în sala de la etajul nouă, îmbrăcată în cojoc ºi cu căciula pe cap, mânânc un covrig ºi citesc al doilea volum al romanului lui Marin Preda «Cel mai iubit dintre pământeni», recitind fraze cu conþinut atât de tulburător încât nu îmi vine să cred că romanul a văzut lumina tiparului. Înserarea se lasă repede în această seară de ajun de sărbătoare ºi mai sunt două ore până pleacă ultimul tren spre oraºul nostru din Bărăgan.

Nu aud nici un zgomot dar simt că în sală a intrat cineva ºi peste puþin aud vocea ºefului meu:

- Să mergem, aici nu mai este nimic de făcut. Doar Cel care se naºte mâine ne poate feri de minciuna pe care am poleit-o în loc să poleim brazi pentru copiii noºtri. Ceilalþi colegi ne aºteaptă în holul ministerului, zgribuliþi ºi «ultra-încărcaþi» de cadouri...

În tren tăcerea reuºeºte să se rupă, încingându-se o ºuºotealămolcomă despre obiceiurile de Crăciun ºi chiar se murmură câteva colinde.

Iată-mă povestind, cu lux de amănunte, despre masa sărbătorească, deºi alcătuită numai din feluri de post, cu care bunica aºtepta preotul în ajun de Crăciun. Abia după ce preotul sfinþea casa ºi bucatele, aveam cu toþii permisiunea să ne înfruptăm din atât de alesele bunătăþi: tocăniþă de hribi uscaþi cu usturoi, sarmale de post, salată de sfeclă roºie cu bob... ºi mai ales, deliciul deliciilor, coliva de grâu cu nucă ºi miere. Pe masă tronau turnuri de colăcei din care cei stivuiþi în covata de pe laviþă aºteptau venirea colindătorilor. Abia în ziua de Crăciun aveam voie să ne înfruptăm cu jinduitele preparate de porc sacrificat de sfântul *Ignat*[6].

După ce mâncam bucatele sfinþite ne apucam să împodobim brăduþul adus din pădure de bunicul. Era după războiºi nu aveam nici jucării, nici bunătăþi. Bomboanele erau înlocuite cu prune uscate ambalate de noi în resturi de poleială păstrată de demult sau în petecuþe de hârtie fină ce dublau plicurile de corespondenþă din tinereþea mamei ºi rămase, printr-o minune, în podul casei. Podoabele: coºuleþe, lănþiºoare, steluþe... erau meºterite în minunata pregătire dinaintea Crăciunului când inventivitatea celor mici ºi mari era valorificată spre admiraþia tuturor. Mama cosea până târziu în noapte ºi abia peste ani am înþeles că îºi strica ochii ºi revărsa dragostea pentru noi în păpuºile de cârpă cu ochi de mărgele ºi cu trusou migălit de mâna ei, pe care ni le aducea Moº Crăciun.

ªi apoi, cântecele ce le cântam, cu o emoþie care ºi acum este acolo, în ceeace se cheamă suflet ºi în nodul care îmi zăgăzueºte lacrimile amintirii. Ele se opreau abia când primii colindători îºi făceau apariþia sub ferestre. Ce moment solemn! Erau întotdeauna trei, de regulă băieþi, deºi ºi câte o fetiþă cuteza să întregească micul grup care colinda satul spre a vesti naºterea Pruncului Sfânt. Cu cuºmele trase până peste sprincene, cu cojoace de oaie strânse pe trupuri, cu trăistuþe atârnate la gât, întrebau tare ºi cu o voce ce ºi-o prefăceau groasă: Gospodari, primiþi cu colindatul? ºi cine nu-i primea? Era o bucurie, era o desfătare, să asculþi cu emoþie glasurile cristaline puþin răguºite care anunþau vestea cea bună adusă de cei trei păstori ºi de steaua apărută pe cer, despre Pruncul încălzit în iesle de răsuflarea animalelor, despre florile bucuriei ºi nemuritorul verde al bradului care sărbătoresc, an de an, din moºi-strămoºi, naºterea Copilului Sfânt. Răsplata oferită de gospodari era modestă, dar respecta tradiþia: colăcei, mere, nuci.

Colindele se prelungeau toată noaptea, locul celor mici, cu mâinile ºi nasurile ciupite de ger, fiind luate de feciori care erau poftiþi în casele care aveau fete de măritat ºi erau ospătaþi după obicei. Urma apoi rândul gospodarilor care se mai întorseseră în sat după lungul ºi cumplitul război. Aceºtia puneau în colindele, acompaniate de fluier, toată nostalgia vieþii trecute ºi speranþa în viitor, oprindu-se, rând pe rând, în case de prieteni sau de foºti prieteni care nu mai avuseseră bucuria

Black Pantone 253 U

întoarcerii... Copiii de azi, educați duplicitar de partid și de familia obligată să îi facă jocul, nu mai știu ce sunt colindele, gândesc eu cu tristețe.

Se pare că toți ne-am cufundat în gânduri, de destulă vreme în compartiment e liniște, când un coleg face o remarcă suprapusă parcă peste gândurile mele:

- Ce păcat! Copiii de azi mai știu doar ni'te colinde hibrid, sărmani schilozi ai colindelor de altă dată...

Rămânem din nou cu toții pe gânduri până când tânărul meu coleg ne face să ieșim din reverie:

- Nu mai este foarte mult și ajungem acasă! Cred că ar fi interesat să «optimizăm» prin troc și cumpărăturile cu care ne-am pricopsit în capitală.

Zis și făcut. Schimb unul din cele două mult râvnite pachete de pretinsă cafea cu câteva mandarine pipernicite și o cutie de fulgi de crevete, pe care colegii o adulmecă curioși, cu o cutie de artificii. Fără să fi lansat vreun apel se improvizează un cadou pentru Carsida în care fiecare pune câte ceva din modestele cumpărături. La sfârșit, șeful nostru adaogă un pachețel ambalat în grabă într-un plic mare de culoare cafenie, spunând:

- Iată și medicamentul pentru fetiță, așa cum speram colegul meu Sandu l-a putut procura. Nu are chiar denumirea de pe rețetă dar este sosit ieri din Elveția și scrie clar pe nota din cutie că este prescris pentru leucemia acută infantilă, o să vadă domnul doctor cum se administrează și când mai trebuie procurată o altă doză.

Bănuiam, din spusele soțului meu, că medicamentul nu era de loc ieftin și jenată întreb:

- Am aflat că este cam scump, nu putem contribui cu toții?

- Nu vă faceți probleme, abia luasem chenzina și în plus Sandu a acceptat să mă crediteze. Fie ca sarbătoarea Crăciunului să fie de folos copilului și dacă merge bine și va mai fi nevoie vedem noi cum să continuăm, bine că avem sursa! Și... încă ceva. Mâine puteți rămâne cu toții acasă, doar ați lucrat atâtea ore peste programul obișnuit.

În gară îl caut din ochi pe Iuliu care mă așteaptă deobicei dar dau cu ochii de prietenul nostru căruia îi spun dintr-o suflare:

- Mulțumesc pentrucă mă întâmpini dar oare de ce ai preluat misiunea lui Iuliu?

- Se întâmplă că a vegheat fetița colegei tale până s-a stins acum câteva ore și a mai rămas lângă mamă care, nimeni nu poate să-și imagineze prin ce trece acum...

Rămân mută. Cadoul nostru de Crăciun! Medicamentul atât de greu procurat și pe care îl sperasem miraculos! Moartea Carsidei este o realitate atât de crudă, atât de nefirească! N-ar trebui să moară copiii! N-ar trebui să se întâmple această nenorocire extremă a mamei care își conduce copilul pe ultimul drum.

Prietenul nostru mă lasă în fața blocului spunându-mi:

- Mă duc să îl aduc acasă pe Iuliu care a spus să nu te duci acolo în nici un caz în seara asta, o să te duci mâine dimineață. Ași să știi că azi până la orice oră sau mâine când puteți, sunteți bine veniți la masa noastră de Crăciun.

În timp ce dau ocol clădirii, o voce de colindător întârziat, pubin răgușită dar încă pură și cristalină, răsună sub geamul căsuței pitice care a rămas, nu se știe prin ce minune, strivită între blocurile cenușii:

Că această seară e pentru noi
Cea mai frumoasă dintre sărbători!
Ne dați? Ne dați?

Ne dați ori nu ne dați?

O liniște încremenită stăpânește casa durerii.

În sufragerie micul sicriu se odihnește pe parchet iar în genunchi, răstignit peste el , zace trupul nemișcat al mamei.

Într-o tăcere, care anticipează mormântul, aprind, așa cum datina cere, o lumânare la capul încă atât de delicat al fetiței trecută în neființă care pare să doarmă un somn liniștit. Trece ceva timp până ce mama dă un semn de viață ridicând capul, mângâindu-și copilul pe frunte și asigurându-l în șoaptă:

- N-o să te doară! N-o să te doară... și o să fii cu tăticul.

Nici vorbă de lacrimi, de urlete. Cine are chef să urle, afară! Ea, ele, au nevoie de liniște, îmi zic, căutând precipitată ușa ca să nu profanez locașul durerii cu lacrimile-mi eliberatoare.

Bucătăria e înțesată cu necunoscuți și cunoscuți printre care toți colegii departamentului nostru tehnic cu care mă sfătuiesc cum să fim de ajutor cu discreție.

Sarmis, fratele mai mic al Carsidei, strânge la piept pachetul cu cadouri pregătit în tren pentru sora lui. Conturul cutiei cu medicamente se ghicește printre dulciurile modeste cu care am vrut să bucurăm copilul bolnav.

Deodată trista veghe e ruptă de sunetul strident al soneriei pe care n-a avut nimeni inspirația să o debranșeze. Mai aproape de hol, sar ca arsă să întrerup nepoftita alarmă inutilă; se știe că ușa este deschisă tuturor celor care vor să împărtășească durerea din spatele ei.

În fața ușii, o femeie voinică, brunetă, în haină de piele cu guler de blană de vulpe polară, pe tocuri înalte, purtând vajnic o ochioasă poșetă din

lac în care scotocește ca să scoată la iveală o hârtie pe care o consultă și întreabă cu o voce care mi se pare tunet pe lângă liniștea din casă:

- Aici locuiește familia T...?

- Aici, după cum puteți vedea scris și acolo, răspund eu în șoaptă arătând spre eticheta de pe ușă.

Impozanta persoană continuă cu un torent care nu cunoaște surdina:

- Eu sunt delegata organizației de pionieri și șoimi ai patriei și am venit să vă comunic că rolul nostru nu este cel de a procura doctorii scumpe și tratamente din străinătate, așa cum ați cerut într-un memoriu, ba chiar în două că chiar nu văd cu ce rost ați deranjat-o și pe tovarășa... pe tovarășa de la cel mai înalt nivel... care a orientat hârtia tot spre noi pentru rezolvare.

Îmi zic și eu în gând exact ce a fost pe cale să îi spună Iuliu șefului de garaj care nu avea benzină «nici pentru cazuri mai grave»: Aș sugruma-o! pe când din gura mea iese o voce străină, joasă dar foarte dură și răspicată care sacadează:

- Poate intrați să îi dați acest răspuns mamei care își veghează copilul care a murit ne mai având răbdare să aștepte medicamentul pe care șoimii nu i-l pot da.

Buzele strident fardate ale individei se mișcă, dar dintre ele nu mai iese nici o vorbă în timp ce dă speriată înapoi și apoi coboară precipitat scările.

Noiembrie 2014, Saint Laurent du Pont
După 30 de ani de la cele povestite în textul de mai sus
http://www.cornelia-petrescu.info

Note:

1. Centrală industrială: structură care coordona uzine cu același profil de producție din întreaga țară.
2. Denumire reverențioasă (în realitate ironică) dată lui Nicolae Ceaușescu.
3. Șoimii Patriei a fost o organizație de îndoctrinare comunistă a copiilor sub vârsta de 9 ani (la care copii deveneau «pionieri»).
4. Se spune că Elenei Ceaușescu era de fapt geniul răului care a guvernat dictatura comunistă din România între anii 1965-1989. In acele vremuri i se dădea o atenție fără limite acestui personaj denumit în mod laudativ și nejustificat Academiciana.
5. Sfântul Ignat se sărbătorește conform calendarului ortodox la 20 decembrie, zi devenită în România tradițională pentru sacrificarea porcului îngrășat în fiecare gospodărie țărănească și destinat sărbătorii Crăciunului și îndestulării familiei pentru o lungă perioadă cu carne și gustoase preparate din carne.

■

interviu

“Nu ºtiu ce va mai fi cu cuvântul scris, dar prin incultura care creºte el se degradează”

de vorbă cu scriitorul Mircea Pora

Mircea Pora

Titus Criºciu: - *Mărturisesc că motivele care m-au determinat să realizez acest interviu au fost întâlnirile noastre de la Băile Herculane, în cadrul Colocviilor „Reflex”, calitatea schiţelor publicate în revista* Banat, *răspunsul dumneavoastră la câteva anchete din* Orizont, *la una publicată de mine ºi, nu în ultimul rând, faptul că recent aţi împlinit frumoasa vârstă de 70 de ani. Aºa mi-am dat seama că dumneavoastră aţi acumulat o imensă experienţă de viaţă, care merită să fie dezvăluită, fiind unul dintre cei care nu ºi-a călcat pe suflet niciodată. Pornesc de la faptul că după începutul copilăriei în satul de baºtină, aţi avut prilejul să asistaţi, în familia dumneavoastră de la Bucureºti, la întâlnirea unor intelectuali de mare clasă. Tot în acei ani aţi trecut prin perioada unui liceu cu reguli stricte, dar onorante...*

Mircea Pora: - M-am născut în Topolovăţul-Mare, în 4 iunie 1944, cu două zile înaintea debarcării din Normandia. Tatăl meu a fost medic în localitate, frate mai mic al celui ce avea să devină membru al Academiei Române pentru cercetări biologice, Eugen A. Pora. Pe partea mamei mă trag din familia Nemoianu. Un neam cu figuri remarcabile cum a fost doctorul Nemoianu de la Mehadia, tatăl mamei mele, Petre Nemoianu, fost la un moment-dat ministru al agriculturii, decedat la Aiud ºi doctorul pediatru Iosif Nemoianu care în Timiºoara a dat numele unei străzi. După terminarea celor patru clase elementare în Topolovăţ, părinţii mei s-au decis, pentru liceu, să mă dea direct la Bucureºti, cu găzduire în familia avocat Virgil Nemoianu, fratele mai mare al mamei. S-o spun de la început: el avea trei fii dintre care cel mai mare e scriitorul, eseistul, comparatistul pe nume Virgil Nemoianu, stabilit de o bună vreme în Statele Unite. În casa Nemoianu din Bucureºti spiritul ascuţit al discuţiilor era lăsat în voia lui. Doar între pereţii casei ºi cu telefonul acoperit. Se traversau anii de groază ai epocii Dej. De la unchiul meu stabilit de prin 1926 în Bucureºti am aflat multe detalii despre Bucureºtiul interbelic. Fiind precoce, cunoscător de limbi străine, Virgil, fiul mai mare după cum am mai spus al unchiului meu, s-a împrietenit cu scriitori remarcabili care în mai multe rânduri au venit în casa Nemoianu, la vărul meu. Era vorba de Ion Negoiţescu, mai scund, tuns scurt, volubil, agreabil, cu aspect sportiv, de ªtefan Augustin Doinaº, un frumos domn brunet, mai degrabă de factură interbelică, de criticul Cornel Regman, extrem de manifest prin cascadele sale de râs ºi de Nicolae Balotă, toţi foºti membri ai Cercului de la Sibiu sub patronajul lui Blaga. Totdeauna Pilu (n.n. Virgil), după asemenea vizite povestea seara în hallul casei din Puccini 4 despre Blaga, I.D. Sârbu, Radu Stanca, dar ºi despre Ion ºi Monica Pillat cu care era în relaţii bune. Pilu ne întocmea, nouă celor mai mici, liste de cărţi ce trebuiau citite. De la el am deprins noţiunea de calitate a lucrurilor, ideea că ceea ce faci trebuie să aibă la bază cunoºtinţe temeinice. Am stat în casa Nemoianu tot liceul, un liceu sever, cu profesori ce ne ţineau la distanţă, dar de la care am învăţat multe. Oamenii aceia nu se trăgeau de ºireturi cu noi. Făceau parte dintr-o altă categorie ºi noi am înţeles asta. Menţionez că în perioada cât am stat pe Puccini 4 (1955-1961), l-am văzut în carne ºi oase în mai multe rânduri pe G. Călinescu ce-ºi avea casa nu departe de a noastră. Se plimba pe malul lacului Floreasca nu arareori însoţit de o tânără doamnă. Tot în perioada aceea am frecventat ºi cimitirul Bellu, cu sectorul scriitorilor, actorilor, compozitorilor, dar ºi locurile de veci ale unor familii importante din trecutul nostru: Cantacuzino, Oteteleºeanu, Sturdza, Vlădoianu, Ghica.

- A urmat perioada clujeană în care, pe lângă spaţiul larg de cugetare al boemei literare, s-a aflat ºi înalta valoare intelectuală ºi etică a celor pe care i-aţi avut dascăli.

- Într-adevăr a urmat studenţia de la Cluj. Trei ani, fără succes, biologie, cinci ani, mediocri, la istorie. Mi-am făcut aici un grup de prieteni, nestudenţi, din cauză că nu aveau “origini sănătoase”... Nu iubeam nici unul Epoca de Aur ce tocmai începuse. Ne formasem noi o altă lume, a noastră, unde funcţiona la cote înalte sarcasmul, ironia, disprețul pentru lichele. Citeam mult atunci, mai ales literatură, studii de artă plastică, biografii de mari artiºti, mă instruiam după instinct. Au fost ani frumoºi (1963-1970), cu fete frumoase, cele mai multe cu un bun simţ real. Pot spune că pe atunci tineretul era altfel decât cel de acum. M-am legat de Cluj enorm mai ales că era ºi oraºul natal al tatălui meu. Avea un parfum aparte, un rafinament datorat ºi etniei maghiare. Clujul era patronat de umbra lui Blaga, a profesorilor de medicină, Haţieganu ºi Goia, a istoricilor Daicoviciu ºi Prodan, a unchiului meu profesorul Pora, a lui Mircea Zaciu, un simbol al filologiei. Uneori, la ore târzii, în brasseria Continental, fost odată New-York, mai stăteam de vorbă cu redactorii de atunci ai *Tribunei*. Nu publicasem nimic la Cluj, dar simţeam că lucrul acesta urma să vină.

- Respectând cronologia existenţei dumneavoastră, nu pot să nu vă întreb cât de importantă, pentru scriitorul de mai târziu, a fost experienţa acumulată în cei zece ani cât aţi fost dascăl de ţară în Banat?

- Cei zece ani de profesorat de ţară m-au ajutat să văd cât de “patriarhal”, ca să nu spun altfel, trăia ţăranul de la noi. Fără pretenţii, în case modeste, departe de Europa ca ºi confort sau concepţii, cu spaima în suflet faţă de autorităţi. Satul românesc, privit generic, e unic în felul lui. Literar, pentru pagini mai stranii, poate deveni o sursă. Pentru mine chiar ºi este. Nu pot uita anii ‘50 când soseau în Topolovăţ la primărie “tovarăºii” în mantale de piele de la Timiºoara. Predarea cotelor, confiscarea de bunuri, colectivizarea. Ce subiecte...

- Totodată ar fi interesant de ºtiut de ce aţi debutat abia la 37 de ani, când alţii se află deja pe culmi de succes? Cu atât mai necesară mi se pare această dezvăluire cu cât vine de la un intelectual care s-a format într-un mediu propice, iar azi este recunoscut pentru ascuţimea condeiului său ºi totuºi, de ce oare atât de târziu?

- Debutul meu târziu nu are o explicaţie chiar atât de clară. Eram convins că sunt lipsit de talent literar. De fapt, nici acum nu am convingerea că l-aº avea. Poate e mai bine aºa. În orice caz întâlnirea decisivă pe teren literar a avut loc la Timiºoara, cam prin 1982, la ºcoala generală 15 unde eu eram deja profesor ºi unde, un an mai târziu a apărut, tot ca profesor, Daniel Vighi. Primele texte tipărite mi-au apărut în *Forum Studenţesc*. Prin Vighi i-am cunoscut mai apoi pe tinerii de atunci ai “generaţiei ‘80”, Eugen Bunaru, Ion Monoran, Viorel Marineasa, Vasile Popovici, Marcel Tolcea, Mircea Mihăieº, Adriana Babeţi. Aveam relaţii foarte bune între noi care după 1989 s-au mai răcit.

- Vorbiţi-ne despre participarea la Cenaclul revistei Orizont *ºi la Cenaclul „Pavel Dan”, condus de profesorul Livius Ciocârlie, după unii mentorul dumneavoastră.*

- Cenaclurile „Orizont” ºi „Pavel Dan” au avut pentru mine, doar în plan secundar, un rol de formare. Am citit de mai multe ori în amândouă. Aici, la *Orizont*, am cunoscut scriitorimea locală deja consacrată, cu mulţi dintre ei devenind mai pe urmă prieten. Aº menţiona apăsat că Livius Ciocârlie nu mi-a fost mie nici un fel de mentor. E acesta un cliºeu nu ºtiu de cine inventat. Paginile noastre se deosebesc fundamental, asta se vede imediat. Există ºi aici, ca peste tot, probabil, tendinţa de a proclama ºefi de ºcoală aºa tamnesam, fără argumente de text ºi lucrurile pot merge aºa ani de-a rândul. De altfel, eu n-am fost influenţat de nici un scriitor de aici. Prieten cu unii dintre ei, da, influenţat însă, nu. Nu mă consider scriitor bănăţean prin tipul meu de texte, prin scriitură. Că locuiesc la Timiºoara e altceva, asta ţine de buletin, dar nu de “producţia

→

literară". Ceea ce am scris bun poate fi citit oriunde, chiar și în Italia. Această idee de provincialism face foarte mult rău mai ales dacă e aplicată unde nu este cazul.

- Chiar dacă ați declarat cândva: "Cred că în sute de pagini sunt tot eu", risc să vă întreb cât din proza dumneavoastră este ficțiune, cât e din substanța propriei trăiri?, altfel spus: cât reprezintă experiența biografică, cât cea imaginară?

- Se amestecă dincolo de controlul meu biograficul cu imaginarul. De multe ori osatura e biografică dar peste ea vine imaginația care modifică substanțial. Înspre straniu, grotesc, nefiresc, ruină. Asta pentru că timpul trece și totul piere. Moartea care încheie poveștile mai mult sau mai puțin mascată se află aproape în spatele fiecărui cuvânt al meu.

- Bine și totuși care e principalul dumneavoastră izvor de inspirație și mai ales de unde luați accidul care vă pigmentează atâtea scrieri? Ar mai fi ceva: vă documentați cu un scop dinainte stabilit, o faceți din plăcere, sau lăsați viața să vă dicteze subiectul?

- Nu am un izvor special de inspirație. Proză, „viziune" se poate scoate aproape din orice. România fiind încă o „regină" a disfuncțiilor oferă pe tavă subiecte, tratabile într-o manieră mai rapidă. Realități de roman nu prea cred să aibă. Adică o istorie împletită mereu cu cea universală, un mediu urban cu tot ce presupune el, vechi instituții de învățământ, prezențe geografice extreme, cultură resimțită ca o piesă indispensabilă a celei universale. Vezi pe acest teren Franța, Anglia, Spania, Rusia în primul rând. Dar avem impostori, incompetențe, tentative ale modernității de-a se altoi pe vechi realități de sorginte aproape medievală. Lucrurile astea trebuie sesizate și proza iese...

- După 1990 v-ați urmat soția în Franța, unde ați fost bursier și ați obținut o diplomă de studii aprofundate la Institutul INALCO. Cum s-a materializat experiența acestor 4 ani pentru scriitorul Mircea Pora?

- „Anii francezi", au fost grei prin neadaptarea la o altă urbanitate, geografie, istorie, mod de viață. Parisul cu toate ale lui, pe fondul acesta de refuz, mi-a accentuat stările depresive care fac parte de când mă știu din ființa mea. Ultimele volume cu aerul lor mai greu respirabil au ca și cauză și timpul petrecut la Paris. A fost acolo pentru mine o epocă a marilor dezmembrări, familie, agoniseala din "țară", m-a plouat în cap cu pietre. Parisul e un oraș splendid, dar datorită alterărilor din viața mea l-am prizat pe dos. Am avut ochi în special pentru omul umil, de pe străzi, din metrou, de prin bistrouri. Cei porniți pe calea ratării. Mă simțeam unul de-al lor.

- Din prozele dumneavoastră nu lipsesc, între altele: documentul istoric, amintirile călătoriilor, viața de familie etc., dar multe în cheia unei permanente ironii care determină un umor de calitate...

- Mă bazez pe istorie, documente, memorii, dar, de regulă fabric altele, ale mele, subiective, fantasmagorice. Lumea mea e fumurie, fiind prezente în ea, în diferite dozaje prostia, stupiditatea noastră. Suntem mult mai proști decât ne-ar plăcea să credem, mai orgolioși, tot al doilea crede că merită statuie. Cum să-i ierți pe aceștia?...

- Ați debutat cu proză scurtă și în revistă și editorial și continuați să scrieți și azi în acest gen literar. De aici întrebarea: care considerați că este astăzi starea prozei de la noi?

- Voi rămâne la proza scurtă. Prin ea pot eu surprinde viața. Scriitorul român, intră aici și grafomanii, e înnebunit după roman. Patru pagini bune nu-l mai mulțumesc, vrea patru sute... și ce grămezi de platitudine apar aici, plus pornografie, plus nimicuri împachetate în alte nimicuri. Critica, în bună parte mediocră, nu sancționează lucrul prost, îi dă pașaport de trecere și încă cu elogii. Astfel că stăm cu degetul în gură pe mormane de maculatură și visăm la... premiul Nobel. Pentru a scrie romane bune, cu adevărat, pe lângă un talent aparte e nevoie și de-o cultură extrem de întinsă. Vezi Călinescu. Orice ignorant nu se poate apuca de roman căci iese, scuzați, „kaka"...

- Sunteți unul din scriitorii care are capacitatea de a vorbi din interiorul vieții literare, în deplină cunoștință de cauză, despre două perioade distincte din istoria noastră. Cea comunistă și cea din ultimii ani. Încercați să relevați ce apreciați și ce condamnați la fiecare?

- Perioada comunistă a fost inumană, ne-a dat înapoi cu foarte mulți ani. Suferim și acum de pe urma ei. Nulitățile literare atunci s-au manifestat public. Poate era mai multă disciplină, dar obținută cu parul, cu infuzarea fricii. Spiritul lingușitor tot atunci a început să facă carieră. Sub Ceaușescu a explodat. După '89 s-a sărit calul într-un fel de promiscuitate a libertăților, deci a instaurării bunului plac. E democrație, fac ce vreau. Imediat după căderea lui Nicolae nu trebuia circa un deceniu să fi fost lăsați de capul nostru. Nu avem suficientă cultură și educație pentru exercițiul democratic. Acum „turma" zburdă, dar nu în libertate ci în haos.

- Cred că sunteți de acord cu mine că am ajuns la vârsta la care conștietizăm tot mai pregnant sentimentul trecerii prin această lume. De fapt, trăim într-o lume în care apetitul pentru citit scade pe zi ce trece. Ce viitor preconizați pentru cuvântul scris? În ceea ce mă privește mă salvează scrisul despre adevărate personalități, punerea lor în valoare după posibilitățile mele și continui să citesc ca înainte, în ciuda tentațiilor care vin de la media și internet. Dumneavoastră mai aveți timp de lectură?

- Nu știu ce va mai fi cu cuvântul scris, dar prin incultura care crește el se degradează. Avem de-a dreptul miniștri ignoranți, incapabili să facă o compunere de o pagină despre venirea toamnei. Inculți ca și mătura. La fel sunt și mulți dintre „intelectualii de mijloc", mă refer aici la ingineri, medici, profesori, juriști, ofițerime. În ce mă privește eu citesc, o voi face până la finele vieții. Un om necitit îl simți imediat. E plin de ei peste tot, ca grămezile de lubenițe de prin piețe.

- Am aflat cu surprindere că ați renunțat la Societatea Timișoara, al cărui membru fondator sunteți. Presupun că este un motiv deosebit de serios. Vreți să-l deslușiți și pentru noi, cei care nu suntem în miezul evenimentelor de dincolo de bariera politicului?

- Există pe internet o scrisoare care-mi motivează demisia. Societatea era frumoasă ca și concepție inițială. Dacă mă mai gândesc la ea, doar în forma aceea o mai revăd.

- Intrând în posesia propriului dosar pe care vi l-a întocmit Securitatea, ați aflat ceva deosebit care vi s-a întâmplat sau s-ar fi putut întâmpla înainte de '89?

- Nu am știut că buna securitate mă avea în conturi. Șefă era tov. Colonel Delia Melnic. Am vrut să dau de ea și n-am putut, pare a fi în Elveția. E adevărat, de vorbit vorbeam și, poate, în fața cui n-ar fi trebuit. De altfel, din toată atitudinea mea se vedea că nu digeram „Epoca de Aur". Nici România actuală cu statul ei de drept nu-mi place, dar noi, românii, pe planul libertăților atâta putem.

- Întrebările de până acum desigur că nu jalonează întregul traseu urmat de scriitor în devenirea sa. Ce considerați că ar mai fi trebuit să vă întreb pentru a schița cât de cât portretul celui care este astăzi scriitorul Mircea Pora?

- Ar mai fi trebuit să mă întrebați dacă într-o altă țară aș fi putut scrie măcar ce am scris aici. Răspunsul este nu...

Interviu realizat de
Titus Crișciu

O carte premiatã sub °ocul „sperieturii cu termeni grece°ti”

Isabela Vasiliu-Scraba

Motto: „Regimul comunist a pus în funcþiune întregul arsenal de constrângere fizicã °i spiritualã pentru a înãbu°i aspiraþia elementarã a omului de a-°i afirma personalitatea, de a fi el însu°i, în marea competiþie a competenþeor °i valorilor în societate” (ªerban Papacostea, *Crima regimului comunist*).

Constantin Noica era înregistrat de Securitate spunând cã tinerii comuni°ti care-l frecventează citesc Platon °i gãsesc materialism marxist în filozoful grec (*Noica în arhiva Securitãþii*, vol. I, Ed. MNLR; Bucure°ti, 2009, p.101), ceea ce era tocmai pe placul cenzorilor comuni°ti (gen Ion Iano°i cu liceul sãu pe puncte °colit apoi în URSS, vezi vol. Estetică °i „moralitate”, Ed. Crater, Bucure°ti, 1998, p. 524). Poliþia gândirii determina publicarea „insipidelor comentarii °i note fãcute de oameni ce nu aveau pregãtirea filozoficã necesarã pentru a-l înþelege pe Platon” (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Ceva despre viaþa °i opera lui Noica*, în rev. „Viaþa Românească”, Bucure°ti, Anul XCIV, iulie 1999, Nr. 7, pp. 6-9, sau https://fr.scribd.com/doc/191637785/IsabelaVScrabaNoicaViataOpera). Tinereþea comentatorilor care s-au crezut mari speciali°ti în Platon doar pentru cã fuseserã preferaþi de ideologii cu putere de decizie a prelungit °i dupã cãderea comunismului folosirea în mediul universitar a Platon-ului editat în comunism, chiar când prin librării °i anticariate începuserã sã aparã si traducerile dialogurilor platonice fãcute în interbelic de eminentul elenist ªtefan Bezdechi (19 dialoguri), sau de Cezar Papacostea, de Vasile Bichigean, Vasile Grecu si de alþii (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Noica printre oamenii mici °i mari ai culturii noastre la 25 de ani de la moarte*, http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-25aniNoica4.htm).

La vremea lui Noica era obturatã în schimb publicarea comentariilor platonice redactate de filozoful „de modã veche”, din ªcoala trãiristã a faimosului profesor de metafizicã Nae Ionescu (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *În labirintul rãsfrângerilor. Nae Ionescu prin discipolii sãi: Petre Þuþea, Cioran, Noica, Eliade, Mircea Vulcãnescu °i Vasile Bãncilã*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2000, volum bilingv român-englez, precum °i Isabela Vasiliu-Scraba, *Metafizica lui Nae Ionescu în unica °i în dubla ei înfãþi°are*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2000, on-line https://fr.scribd.com/doc/132110995/IsabelaVasiliuScrabaNaeMetafizica). Torpilarea publicării gândirii filozofului retras la Pãltini° în seria de *Opere* platonice (vol. I-VII) pe care el însu°i o iniþiase (°i o susþinea) apare trecută într-unul din multele dosare de urmărire a lui Constantin Noica, vãzute probabil °i de G. Liiceanu „discipolul lui Henry Wald” (apud. Noica, 1975), discipol căruia Securitatea îi era atât de binevoitoare încât i-a dat voie în 1987 sã preia cu o ma°inã arhiva lui Noica rãmasã în camera de la Pãltini° (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Camera 13 a vilei Noica de la Pãltini°*, pe hârtie în rev. „Discobolul”, Alba Iulia, Anul 13, Nr. 151-152-153, iul.-aug.-sept. 2010, pp. 256 - 260, on-line http://www.isabelavs.go.ro/Articole/inculturaPaltinis6.htm) dupã înmormântarea filozofului.

Poate mai mult datoritã avantajării sale de cãtre Ministerul de interne printr-un “tratament de excepþie”, cum observa însu°i Noica (vezi *Noica în arhiva Securitãþii*, vol. II, Bucure°ti, Ed. M.N.L.R., 2010, p.88, p.89, p.94), decât unei memorii capabilã sã înregistreze °i sã redea fãrã gre° cele auzite, Liiceanu citează următoarele idei spuse de Noica vineri 28 sept. 1979: „Heidegger, cu un cuvânt grec, luminează în mod esenþial câte o problemă pe care apoi o părăse°te. Invocarea cuvântului grec a devenit aproape o metodă în sine, care uneori frizează maniacul” (Noica citat în *Jurnalul de la Pãltini°*, C.R., 1983, p.91). Din pãcate Dosarul 2172 de la Securitatea din Sibiu cu cele 7 volume arse, din care doar 5 microfilmate nu a fost dat publicitãþii spre a se putea verifica dupã înregistrările din camera „microfonizatã” a lui Noica fidelitatea memoriei lui Liiceanu care a citat în *Jurnalul de la Pãltini°* lungi pledoarii noiciene, având ades 2600 de caractere, ajungând însã °i la redarea din memorie a unui text de 3500 de caractere. Lungimi asemănătoare aveau articolele publicate în „Cuvântul” de Nae Ionescu (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *„Tãcerea descriptivã” a filozofului Nae Ionescu*, în rev. „Tribuna”, Cluj-Napoca, anul XIII, 16-31 ian. 2014, pp.15-17, on-line https://fr.scribd.com/doc/231679775/IsabelaVasiliuScrabaNaeIonescuTacerea). O lungime de cca 2600 de caractere are, de pildă, textul *Sectanþii* (Nae Ionescu, *Roza vânturilor*, 1990, pp. 5-7). Ceva peste 3500 de caractere numără articolul *„... ªi s-a fãcut om”* (op. cit., pp. 47-50) unde Nae Ionescu observă un lucru care i-a scăpat lui Andrei Ple°u, un „cronicar plastic” (apud. Noica), când pasionat pentru scurtă vreme de sanscrită, când de angelologie. Durata ultimei pasiuni a fost scurtă datorită portofoliilor ministeriale, dar suficientă pentru Ciomo° (fost bursier de-al său) dispus să exagereze urmele trecătoarei sale pasiuni post-decembriste. Nae Ionescu, iniþiatorul primei (°i singurei) °coli filozofice române°ti, scria cã „înger °i om se mi°cã pe linii deosebite” (Nae Ionescu, *„... ªi s-a fãcut om”*). Faimosul profesor de metafizică mai observa cã în „ierarhia adevãratã - de la întruparea lui Hristos - omul e deasupra îngerilor” °i cã, dupã Sf. Pavel, „omul va þine scaun de judecatã pentru îngeri” (Nae Ionescu, op. cit.).

Devenită frecventă chiar după abandonarea retragerii dialogurilor platonice pe fundal de ideologie comunistă, Alexandru Paleologu observa, ceva mai târziu decât Noica, „fandoseala” citării de cuvinte grece°ti care nu deschid către nici o problemă (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Faima d-lui A. Paleologu*, în „România liberă”, 7 aug. 2001, p.8 https://fr.scribd.com/doc/223371402/IsabelaVasiliuScrabaFaimaPaleologu). Acestei manii eseistul îi subliniază ridicolul, desemnând-o drept «gargariseală °i sperieturã cu termeni grece°ti».

Dovada succesului de care s-a bucurat o asemenea manie o oferă °i «Argumentul» (care ar fi fost să fie despre Kant) scris de Virgil Ciomo° drept prefaþă la *Con°tiinþă °i schimbare în CRITICA RAÞIUNII PURE*, unde găsim termeni precum ontico-ontologic, irenic, gigantomahie °i soteriologie escatologică: «Soteriologia escatologică a fiinþei - dimpreună cu gigantomahia ei subterană (multimilenară pentru că obsesională) - a făcut treptat loc unei simple igiene cotidiene a fiinþării - pe cât de meschină (în aparenþa ei «irenică») pe atât de obstinată (°i, prin urmare, de violentă)» (V. Ciomo°). În continuare clujanul îl invocă pe Nietzsche, asezonat cu ideea corectitudinii politice, a democraþiei, a lui Hegel cu «atât de preþuita antitezã», după care scrie în parantezã: «(Nici un cuvânt, evident, despre consecinþele psihotice - mai precis schizofrenice - ale compulsiunii provocate de un Celălalt insuficient simbolizat °i, în consecinþă, pur °i simplu «anexat» prin una °i aceea°i violenþă, ne-simbolică)» (Virgil Ciomo°, Argument, p.11). Cu *Critica Raþiunii Pure* înaintea ochilor, el a meditat în prefaþa *Perspectivei* sale *arhitectonice asupra kantianismului* °i la pozele de pe pa°aport care, asemenea amprentelor digitale, de°i situate «marginal, la suprafaþa corpului nostru... exprimă în modul cel mai adecvat interioritatea, °i în consecinþă, identitatea persoanei noastre (...) căci nu există, practic, un interior ontico-ontologic» (V. Ciomo°, *Con°tiinþă °i schimbare în CRITICA RAÞIUNII PURE, o perspectivă arhitectonică asupra kantianismului*, Ed. Humanitas, 2006, Argument, p. 24).

Sorin Lavric °i-a invitat studenþii să-l asculte pe universitarul clujan prezentându-°i scrierea inspirată de Kant pentru ca apoi să-i citeze negre°it cartea din 2006 pe a cărei copertă editorul a lăþit sus cuvântul «ACADEMICA», scris foarte mare °i colorat verzuliu pe un fond gri. Din bibliografia volumului tinerii au putut trage concluzia că nu trebuie să publice prin reviste străine, includerea în două volume colective a două texte confuze, unul în 2000, altul în 2003 fiind arhisuficente pentru palmaresul unui autor a cărui primă carte a fost premiată de Academia Română. În plus, cartea prezentată pe 28 februarie 2007 la Casa Lovinescu din Bucure°ti a putut deveni pentru oricare dintre studenþii prezenþi un bun prilej de a urma cel mai ilustru exemplu post-comunist de „gargariseală”. Căci iată ce scrie Virgil Ciomo° după citirea *Topicii transcendentale*: „dacă retroiectarea simplei apariþii nu are alt rol decât acela de a delimita cumva lacuna dintre două apariþii - definite prin chiasmă, si anume, ca tot atâtea... dispariþii - urmează că singura fenomenologie autentică - proprie retroiectării - revine la o fenomenologie a vidului (inaparent)” (vezi V. Ciomo°, op. cit., p. 151, precum °i Isabela Vasiliu-Scraba, *Topica transcendentală din perspectiva arheologiei gândirii kantiene*, precum °i *L'Echafaudage dans l'edifice de la TOPIQUE TRANSCENDENTALE*, în vol. *Inefabila metafizică*, 1993, pp. 87-96 si pp. 206-224, on-line https://fr.scribd.com/doc/153127443/IsabelaVasiliuScrabaInefabilaMetafizica).

Încă din 1978, în *Jurnalul ploilor* (Revista Scriitorilor Români, München) poetul Horia Stamatu exprimase plastic de°ertul cultural pe care-l creează în°iruirile de vorbe: „Ploile de cuvinte/ inundă lumea / unde e seceta mai mare/ dar pe cât cad / pe-atât usucă mai mult” (fragment pe care l-am citat °i la sfârsitul conferinþei de la Bacău din sept. 2012 http://www.youtube.com/watch?v=we8dUIgk2ck&list=UUgcn_JXm6-ZMTeCidkHY0hO).

Cât prive°te premierea lui Virgil Ciomo°, nu credem să fi existat în paisprezece ani de zile cineva care să parcurgă de la cap la coadă multele pagini ale volumului său din 2000 intitulat *Timp si eternitate*, carte premiată de Academie când Ple°u era ministru de externe, probabil întrucât reprezentase în 1998 doctoratul în filozofie a lui Virgil Ciomo° condus de doctorul în istoria artei Andrei Ple°u. Mai ales întrucât volumul oferea încă din 2000 o ilustrare perfectă a vivacitãþii modei «gargariselii °i sperieturii cu termeni grece°ti», al cărui efect era sporit de formalizarea cu ajutorul rapoartelor °i proporþiilor stabilite între termeni din greaca veche.

În opinia doctorandului ce °i-a ales un istoric de artă să-i conducă teza sa „filozoficã”, Platon ar pune laolaltă, triadic °i sinoptic, timpul, imaginea °i eternitatea ca să-i iasă o altă triadă cu care, prin magie purã, prima triadă devine oarecum echivalentă: timpul, universul °i eternitatea, care °i ea ar apărea din echivalenþa magică a patru termeni suprapu°i în forma a două fracþii: model/univers=eternitate/timp. În *Timp si eternitate* (2000), egalitatea cuvintelor suprapuse în forma celor două fracþii se stabile°te între termenii grece°ti, să nu se rateze „sperietura” cititorului, dar am preferat să-i dăm (totu°i) în traducere. De remarcat ar fi că asemenea stupidităþi (°i altele de acela°i calibru) apar puse pe seama filozofului grec.

Partea cea mai ridicolă a cărþii o reprezintă (fără doar °i poate) cele 232 de echivalări magice în°iruite sinoptic în Lista echivalenþelor terminologice a cuvintelor grece°ti, pp. 371-381. După autorul care a abuzat

de moda «gargariselii ºi sperieturii cu termeni greceºti», la Platon *copia* (imaginea) unui model indestructibil (de pildă, «eternitatea»), ar fi ºi ea «eternă». Să bănuim în spatele acestei echivalări gândirea magică a primitivilor prin care copia nu se diferenţiază de model, între cele două existând, ca să zicem aºa, un fluid magic?

Lucian Blaga scrisese într-una din cărţile sale de o uimitoare profunzime că în cosmologia platonică modelul ºi copia nu sînt legate printr-o reciprocitate magică, aºa că modelul rămâne model etern în cer, iar copia rămâne trecătoare pe pământ. Virgil Ciomoº citează la un moment dat din *Timeu* (37), ºi crede că Platon ar fi gândit că timpul este «această *imagine eternă* care se miºcă potrivit numărului» (*Timp si eternitate*, Ed. Paideia, Bucureºti, 2000, p. 79). Pe asemenea „scurtătură" ajunge Virgil Ciomoº la «timpul» pe care ţine să-l boteze, în mod original, «iconic», echivalat (pe bătătorita cale a reciprocităţii magice), cu eternitatea nemiºcată. Pentru cine mai ºtie ceva filozofie, nivelul distorsionării gândirii platonice poate (el singur) să dea măsura neºtiinţei autorului cu privire la filosoful grec, despre care mai scrie (pe calapodul „ultimului" Marx) că «ultimul» Platon ar fi preconizat două principii: Unul ºi Perechea Mare-Mic. Marele ºi Micul, pasă-mi-te, l-ar susţine pe 'Unu' să nu cadă din vârful ierarhiei existenţelor, întrucât principii cot la cot cu 'Unul' nu pot fi (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Mistica Platonică a participării la divina lume a Ideilor*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 1999, sau https://fr.scribd.com/doc/153749198/IsabelaVasiliuScrabaPlatonMistic).

Stilul gongoric ºi rigiditatea gândirii folosind simboluri matematice ºi cuvinte prescurtate în fraze complicate inutil spre a exprima idei simpluţe, sau chiar o lipsă totală de idei, ca ºi aglomerarea de conspecte referitoare la interpretările date *câtorva rânduri* din Fizica lui Aristotel, împiedică plasarea volumului *Timp ºi eternitate* (Ed. Paideia, Bucureºti, 2000) printre cărţile de erudiţie, „mai plăcut de scris decât de citit" (apud. Hegel).

Fără a mă contrazice când i-am spus că teza lui Ciomoº intitulată *Timp ºi eternitate* este de necitit si că e puţin probabil să fi fost citită din scoarţă în scoarţă de ministrul conducător al doctoratului sau de cei care au alcătuit referatele favorabile necesare susţinerii, cu multă diplomaţie, Mihai ªora taxase cartea (la un an sau doi după apariţia sa) drept prea "tehnică", ceea ce ar face-o greu de citit. Nici studentul (sau absolventul de filozofie C. Ciocan) dispus că recenzeze volumul lui Virgil Ciomoº în vreo treizeci de pagini (la fel de confuze ca si materialul de recenzat) nu a lasat impresia că a parcurs din carte mai mult decât a încropit cu dificultate în excesiv de amabila sa prezentare publicată într-o revistă coordonată chiar de profesorul său Virgil Ciomoº.

De la teza de doctorat prea "tehnică" spre a putea fi citită în întregime de un filozof de talia lui Mihai ªora, Ciomoº a mai produs cateva volume masive, fără să-ºi imagineze că multul, scris din obligatie profesională (sau doar de dragul de a fi aºternut pe hârtie) nu se citeºte, nici măcar din admiraţie pentru alte activităţi ale autorului cel prolific. Noica observase că la judecata de apoi, când trebuie să dai socoteală de cele făcute în timpul vieţii, hărnicia culturală manifestată prin numărul de cărţi publicate nu cântăreºte prea mult. Fiindcă atunci "trebuie să spui ce ai scris în ele" (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Himera „ªcolii de la Păltiniºo", ironizată de Noica*, pe hârtie în rev. Acolada, Satu Mare, nr.2 (65), febr. 2013, p.16 si p.22 , sau http://isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-himera1ScoalaPaltinis9.htm).

Acum câteva secole, lui Kant i-a fost reproºată inventarea acelei "conºtiinţe în genere", întrucât se îndepărta prea tare de conºtiinţa individuală. Acum, prin puterea de sugestie a mass-mediei care-i face pe mulţi să aplaude fără să ºtie nici ei de ce aplaudă o carte sau alta, s-ar putea spune că nu mai există decât ceva de genul "conºtiinţei în genere". Sau, mai degrabă, ceea ce Vintilă Horia (primul scriitor străin care a primit Premiul Goncourt) numea "spiritul timpului care îndeamnă la somn ºi la lenea gândirii".

REPERE BIBLIOGRAFICE

Isabela Vasiliu-Scraba, *Filozofie acroamatică la Platon*, Ed. Star Tipp, Slobozia 1997, on-line https://fr.scribd.com/doc/134722762/IsabelaVasiliuScrabaPlatonAcroamatica

A.I. Brumaru, *În acroamatică*, în rev. „Viaţa Românească", Bucureºti, nr. 4-5 / 1998, pp.249-250, on-line https://fr.scribd.com/doc/177393245/RecenzieA-I-BrumaruDespreIsabelaVScrabaPlaton .

Ion Murgeanu, *Mirabila înţelepciune*, în rev, „Viaţa Românească", Bucureºti, nr. 1-2/ 2001, pp. 250-251, reprodus ºi în „Meridianul Românesc", 3 martie 2001, Anaheim, CA din SUA, p. 16 , on-line https://fr.scribd.com/doc/164904164/Despre-Isabela-VS-de-Murgeanulon .

Isabela Vasiliu-Scraba, *Wikipedia.ro citită printre rânduri*, în rev. „Vatra veche", Târgu-Mureº, Anul VI. Nr. 2/ 62, febr. 2014, pp. 46-50, https://fr.scribd.com/doc/171896306/IsabelaVasiliuScrabaWikipediaRo . Fiºa „Isabelei Vasiliu-Scraba" din Wikipedia.ro (confiscată de un grup cu interese ascunse) a fost sistematic vandalizată de administratorul MyComp care a îndepărtat din titlurile cărţilor ei publicate la Slobozia începând cu anul 1992 si informaţiile referitoare la studiile ei post universitare de filozofie în Occident (Franţa, Belgia si Germania, în 1988, 1990 si 1991) si studiile post-universitare de limbi străine moderne (engl., germ., it., spaniolă) si clasice (greaca veche si latina) în ţară, între 1985-1992, precum ºi „amănuntul biografic" din anii universitari 1989-1990 (sem. II) ºi 1990-1991 (sem.I) când a predat un curs despre Im. Kant la Universitatea din Bucureºti (vezi *Who's who in Romania 2002*, p. 702). Fiºa a fost tipărită pe hârtie în SUA, în vol. *Filozofi români*, Memphis, SUA, 2011, pp. 60-62 si în vol. *Eseiºti români*, Memphis, SUA, 2011, pp. 145-148 precum ºi în vol. *Autori români*, Memphis, SUA, 2011, pp. 141-143, https://fr.scribd.com/doc/168346109/FisaWikipediaRoIsabelaVasiliuScraba . Fiºa nevandalizată a apucat să fie inclusă în 2009 într-o carte a unui universitar clujan, profesor de jurnalism (Ilie Rad, *De amicitia. Scrisori trimise de Stefan Fáy.1988-2009*, Prefata de Irina Petras, Ed. Accent, Cluj-Napoca 2009, p. 363-366).

Isabela Vasiliu-Scraba, *Un căutător de înţelepciune discret: Alexandru Paleologu*, în rev. Argeº, Piteºti, oct. 2005, în rev. „Asachi", Piatra Neamţ, nov. 2005, p.8, în rev. „Contemporanul_Ideea Europeană", ian. 2006, sau http://www.isabelavs.go.ro/Articole/paleolo.html .

Isabela Vasiliu-Scraba, *Ceva despre ?coala Trăiristă inaugurată de Nae Ionescu*, în rev. „Tribuna", Cluj-Napoca, Nr. 256, 1-15 iun. 2013, pp.4-5, sau on-line https://fr.scribd.com/doc/171686934/IsabelaVasiliuScrabaNaeIonescuScoalaTrairista .

Isabela Vasiliu-Scraba, *O inedită perspectivă asupra timpului (Nae Ionescu ºi Kant)*, în rev. „Asachi", Piatra Neamţ, nr. 135/ 2000, p. 7 sau https://fr.scribd.com/doc/184480531/IsabelaVScrabaNaeKantTimp

Isabela Vasiliu-Scraba, *Deschiderea cerurilor într-un mit platonic si în „Mioriţa"/ The opening of the skies in a Platonic myth and in „Mioritza" ballad*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2004, volum bilingv care se află ºi în biblioteci europene nu numai în marile biblioteci româneºti; http://www.scribd.com/doc/178474055/Isabela-Vasiliu-Scraba-Deschiderea-cerurilor-intr-un-mit-platonic-%C8%99i-in-%E2%80%9EMiori%C8%9Ba%E2%80%9D

Isabela Vasiliu-Scraba, , *Noica printre oamenii mici ºi mari ai culturii noastre la 25 de ani de la moarte*, publicat si pe hârtie în rev. „Acolada" (Satu Mare), nr.2, febr. 2012, p.19, vezi on-line http://www.totpal.ro/isabela-vasiliu-scraba-noica-printre-oamenii-mici-si-mari-ai-culturii-noastre-la-25-de-ani-de-la-moarte/

Isabela Vasiliu-Scraba, *Configuraţii noetice la Platon ºi la Eminescu*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 1998, http://www.scribd.com/doc/130397690/ISABELA-VASILIU-SCRABA-Configura%C8%9Bii-noetice-la-Platon-%C8%99i-la-M-Eminescu-versiune-cu-diacritice-corectate

Isabela Vasiliu-Scraba, *O pseudo-descoperire a unui pseudo-plagiat. Lucrurile ºi Ideile platonice*, Ed. Fundaţiei „I. Perlea", Slobozia, 1995, http://www.scribd.com/doc/134402379/ISABELA-VASILIU-SCRABA-O-pseudodescoperire-a-unui-pseudoplagiat-Nae-Ionescu-Evelyn-Underhill

Isabela Vasiliu-Scraba, *Filozofia lui Noica, între fantasmă ºi luciditate*, 1992, on-line https://fr.scribd.com/doc/184239256/IsabelaVScrabaNoicaFantasmaLuciditate

Isabela Vasiliu-Scraba, *Contextualizări. Elemente pentru o topologie a prezentului*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2002, ISBN 973-8134-24-2, on-line la http://www.scribd.com/doc/130732402/Isabela-Vasiliu-Scraba-CONTEXTUALIZARI-Elemente-pentru-o-topologie-a-prezentului.

Isabela Vasiliu-Scraba, *C-tin Noica ºi Alexandru Dragomir în cultura colectivistă*, în rev. „Argeº", Piteºti, Anul X (XLV), Nr.4 (334), aprilie 2010, pp. 22-23, sau http://www.scribd.com/doc/189934099/Isabela-Vasiliu-Scraba-NoicaAlxDragomirLavric

Isabela Vasiliu-Scraba, *Alexandru Dragomir, înterviu comentat ºi refăcut după cenzurarea sa în „Observatorul cultural"*, publicat în rev. „Asachi" din Piatra Neamţ, numerele din 2008 ºi 2009; în rev. „Acolada", Satu Mare, nr.6/2013, nr. 9/2013, nr. 10/2013, nr. 11/2013, nr. 12/ 2013, nr.1/ 2014, nr. 2/2014 ºi nr. 3/2014 ; în rev. „Tribuna", Cluj-Napoca, în nr. 275/ 2014, on-line http://isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-adnotat3-Interviu-AlxDragomir.htm

Isabela Vasiliu-Scraba, *Despre existenţă, fiinţă ºi esenţă*, Ed. Mirisa, 1996, on-line , http://www.scribd.com/doc/134719450/Isabela-Vasiliu-Scraba-DESPRE-EXISTEN%C8%9A%C4%82-FIIN%C8%9A%C4%82-%C8%98I-ESEN%C8%9A%C4%82 .

Isabela Vasiliu-Scraba, *Himera „ªcolii de la Păltiniº", ironizată de Noica*, on-line http://isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-himera1ScoalaPaltinis9.htm , pe hârtie în rev. „Acolada", Satu Mare, nr.2 (65), febr. 2013, p.16 si p.22.

Isabela Vasiliu-Scraba, *Himericul discipolat de la Păltiniº, pretext de finã ironie din partea lui Noica*, http://isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-himera2ScoalaPaltinis10.htm , pe hârtie în rev. „Acolada", Satu Mare, nr.4 (67), aprilie 2013, p.16 - 17 ; sau http://www.omniscop.ro/himera-discipolatului-de-la-paltinis-pretext-de-fina-ironie-din-partea-lui-noica/

Isabela Vasiliu-Scraba, *Noica ºi discipolii săi*, în rev. „Origini", SUA, nr. 9-10/ 2009, pp. XXII-XXIV, sau http://www.scribd.com/doc/172499960/Isabela-Vasiliu-Scraba-Noica-%C8%99i-discipolii-s%C4%83i

Isabela Vasiliu-Scraba, *Suspecta moarte a lui Noica*, în Almanahul Origini/ Romanian Rouths Almanah 2010, pp. 284-297), on-line https://fr.scribd.com/doc/172500527/IsabelaVScrabaNoicaSfarsit

Isabela Vasiliu-Scraba, *Noica despre arheul istoric întrupat de Mircea Eliade*, în rev. "Conta", Piatra Neamţ, Nr.10/2012, p.126-131, http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-8Noica-Tabor.htm

Isabela Vasiliu-Scraba, *Platon -Republica interioară*, în rev. „Cunoaºte-te!", Bucureºti, nr. 5/1995, pp. 44-46, on-line https://fr.scribd.com/doc/200758189/IsabelaVScrabaPlatonRepublica

Isabela Vasiliu-Scraba, *Ec-stazie intelectuală la Platon*, în rev. „Cunoaºte-te!", Bucureºti, nr. 6/1995, pp. 12-14, on-line https://fr.scribd.com/doc/200757986/IsabelaVScrabaPlatonEcstazieIntelectuala

Isabela Vasiliu-Scraba, *Cât de subversiv putea fi Noica*, în rev. „Meandre", Alexandria, nr.1-2/2009, pp. 80-81, on-line https://fr.scribd.com/doc/191833405/IsabelaVScrabaNoicaSubversiv .

Isabela Vasiliu-Scraba, *Something about Partaking through the „Relation of dependence" but also about translations from Plato* https://fr.scribd.com/doc/171895033/IsabelaVasiliuScrabaPlatoRelationOfDependence .

■

Între cuvinte ºi sunete sărbătoreºti de neuitat

ªtefan Angi

Ziua de joi 13 noiembrie a consemnat în rândul iubitorilor muzicii clujene un eveniment sărbătoresc, aniversarea a 75 de ani ai compozitorului ºi muzicologului ieºean, maestrul Viorel Munteanu.

În dimineaþa zilei, în cadrul unei ºedinþe festive a Academiei de Muzică „Gh. Dima", i s-a decernat lui Viorel Munteanu înaltul titlu de *Doctor Honoris Causa*. În sala studioului de concerte, într-o atmosferă plină de entuziasm ºi bucurii, în faþa cadrelor didactice ºi a studenþilor, Vasile Jucan, rectorul Academiei de Muzică, l-a salutat pe Viorel Munteanu, personalitate marcantă a vieþii ºi culturii muzicale româneºti. Apreciind călduros rezultatele concertistice ºi muzicologice ale tradiþionalei colaborări între muzicienii Moldovei ºi Transilvaniei, domnia sa a evocat viaþa ºi activitatea lui Viorel Munteanu, rememorând unele dintre cele mai importante creaþii ale maestrului prezentate în concerte simfonice, corale ºi camerale, precum ºi edificatoarele sale apariþii în literatura muzicologică ºi, nu în ultimul rând, rolul deosebit de fructuos pe care îl joacă în educaþia academică a tării. Gândurile rectorului au fost continuate ºi augmentate în *Laudatio*, prezentată de către profesorul dr. Cristian Misievici, compozitor ºi coleg încă din anii de tinereþe la *Alma Mater* a muzicii ieºene. Din *Laudatio* rezultă rolul important pe care l-a jucat compozitorul Vasile Spătărelu, profesor la Universitatea de Arte George Enescu din Iaºi, „de a pune în acord potenþialul creator al colegilor ºi discipolilor săi cu efervescenþa componistică pe care o înregistrau în anii '70 celelalte două capitale muzicale ale þării, Bucureºtiul ºi Clujul... Sub aceste faste auspicii, personalitatea creatoare a lui Viorel Munteanu s-a afirmat avântat, încă din anii studenþiei, cu lucrări de o remarcabilă maturitate componistică: poemul-cantată *Închinare*, *Passacaglia pentru pian, Variaþiunile pentru clarinet ºi pian ‚Ipostaze'*, lucrarea corală *De rerum natura*." Citām, în continuare, din aprecierile lui Cristian Misievici asupra creaþiei componistice ºi activităþilor muzicologice ale sărbătoritului: „Creaþia lui Viorel Munteanu acoperă aproape toate genurile ºi subgenurile, de la simfonic ºi vocal simfonic, la cameral, vocal-instrumental sau coral. Muzica sa urmează un neabătut curs dominat de unitatea expresiei stilistice. Limbajul componistic eclectic, de ales rafinament, explorează resursele latente ale filonului enescian pe care le împrospătează cu elemente de sinteză ale tradiþiei muzicale bizantine. Mărturie elocventă în acest sens stau *Poemul pentru orchestră de coarde ºi cor bărbătesc, Glasurile Putnei'* dar ºi *Simfonia I ‚Glossă'* pentru tenor, cor mixt ºi orchestră. Creaþia sa muzicală a fost răsplătită cu importante premii ºi distincþii naþionale ºi internaþionale între care: Premiul ‚George Enescu' al Academiei Române (1981), Premiul UCMR (2001), distincþii la Ancona - Italia, Martigny - Elveþia ºi Tokio - Japonia. Cercetarea muzicologică reprezintă ºi ea o constantă în activitatea lui Viorel Munteanu, complementară componisticii. Pe lângă un număr impresionant de studii, articole ºi suporturi didactice, domnia sa ºi-a consacrat într-o măsură impresionantă resursele punerii în lumină a uneia dintre personalitãþile cele mai complexe ale culturii muzicale contemporane, compozitorul, muzicologul, pianistul ºi pedagogul Roman Vlad. Volumele, traducerile, studiile, notele ºi comentariile la opera ilustrului muzician îl recomandă pe Viorel Munteanu ca veritabil exeget."

Din cuvintele de mulþumire străbătute de afecþiune, emoþii ºi pasiune ale sărbătoritului citām: „Un muzician este un incurabil îndrăgostit de sunete, este omul care gândeºte în sunete, ºi, pentru el, tot ce-l înconjoară poate deveni muzică. Sunt aici pentru a-mi mărturisi muzica, dar, mai ales, pentru a fi mărturisit de muzică, să fiu, dacă este posibil, încă o dată, egal cu sunetele ce mi-au străbătut fiinþa.

Starea «Doctor Honoris Causa», cuvinte cu o sonoritate specială - între claritate ºi mister - are un înþeles ce înalþă ºi intimidează, cu efecte contradictorii - pe de o parte uimirea ºi bucuria că primeºti acest titlu, iar pe de cealaltă parte, îndoiala că îl meriþi, sfârºind prin a admite că, totuºi, (oameni suntem...!) îl meriþi, fie ºi numai pentru faptul că te îndoieºti că-l meriþi."

*

În seara aceleiaºi zile, în pauza concertului Orchestrei ºi Corului Filarmonicii de Stat „Transilvania", a avut loc lansarea volumului *Roman Vlad. A trăi muzica, o poveste autobiografică* (ediþie prefaþată, îngrijită ºi adăugită de Viorel Munteanu). Volumul a fost prezentat în faþa publicului consacrat de către compozitorul profesor universitar dr. Adrian Pop ºi Viorel Munteanu. Cuvintele lor, însoþite de sentimentele amintirilor din Italia despre personalitatea ºi activitatea complexă a protagonistului volumului, a înviorat spiritul omagial al prefeþei întitulate *Exercițiul de admirație*: „Deºi s-a scurs aproape un an de la trecerea la cele veºnice a maestrului Roman Vlad, sunt încă profund marcat în sufletul meu de amintirile legate de cel care mi-a fost un adevărat sfetnic spiritual. Era foarte mulþumit, alături de sora sa, Irina, ºi ea acordându-mi o sinceră prietenie, de apariþiile editoriale ºi de concertele ºi spectacolele pe care le-am organizat ani în ºir pentru răspândirea ºi restituirea operei sale în cultura română. Am primit cartea muzicianului Roman Vlad încă din anul 2011, cu dedicaþia: «Pentru maestrul Viorel Munteanu, cu profundă recunoºtinþă, vie simpatie, afectuoasă prietenie ºi cu multe urări pentru un An Nou 2012 cât mai fericit. Roma, 21. XII. 2011». Am trăit povestirea sa autobiografică ºi ca cel care ºi-a luat doctoratul pe baza studiului asupra operei sale."

*

Momentul culminant al serii l-a constituit interpretarea după pauză a *Simfoniei I „Glossă"*

→

MELOGRAMA

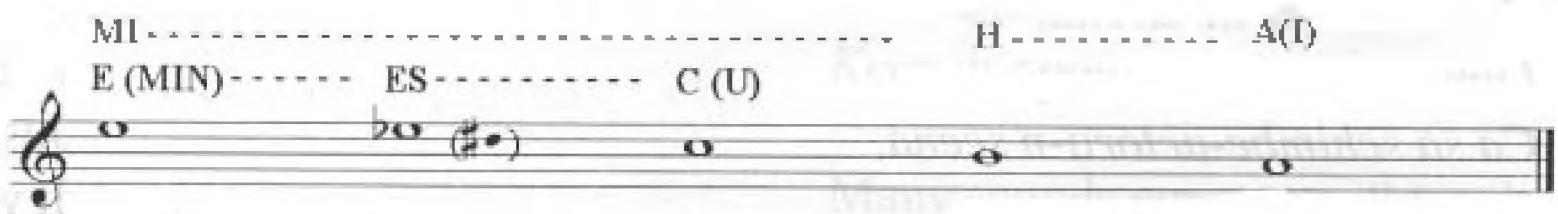

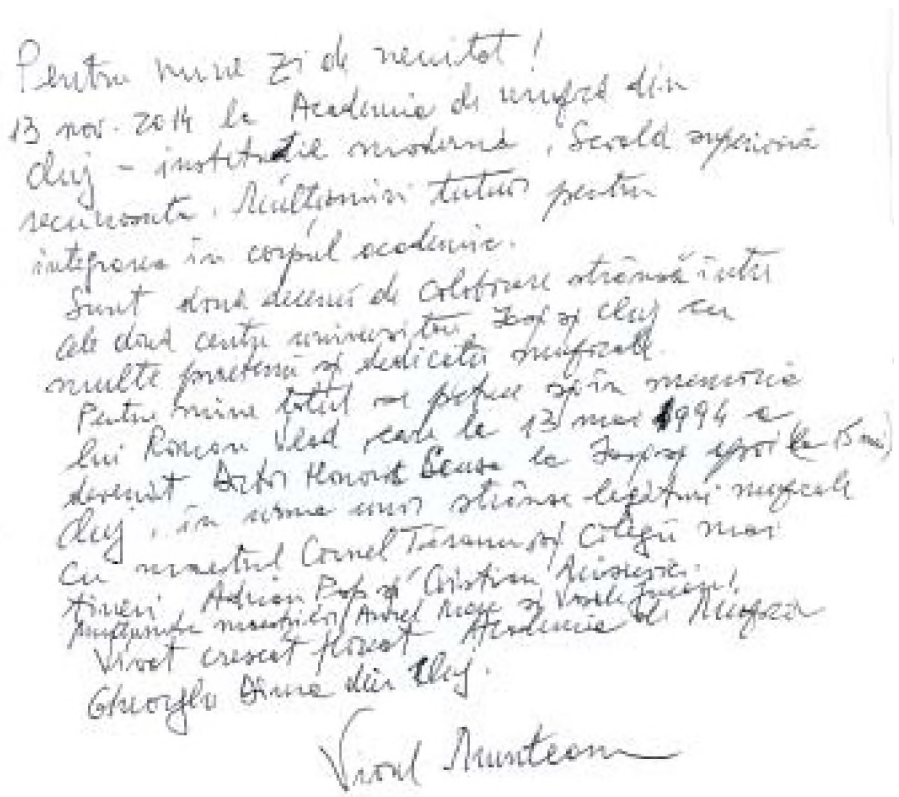
Pentru mine Zi de neuitat!
13 noi. 2014 la Academia de muzică din
Cluj - instituție modernă, Scoală superioară
recunoscută, Rectitonisiri titluri pentru
întreprinsa în corpul academic.
Sunt două decenii de Octobrie străină în viață
cele două centre universitare Iași și Cluj cu
multe prietenii și dedicații druiești.
Pentru mine totul a început în mai în memoria
lui Ronan Vlad când la 13 mai 1994 a
devenit Doctor Honoris Causa la Iași și (la 15 mai)
Cluj, în urma unui strălucit Laudatio rostit
cu veneratul Cornel Țăranu și Colegii mei
tineri, Adrian Pop și Cristian Niculescu,
pentru care Andrei Marga și Vasile Tonoiu
Trăiască Academia de Muzică din Cluj.
Gheorghe Dima din Cluj.

Viorel Munteanu

de Viorel Munteanu. Autorul declară în *Caietul de program* despre Simfonii și a sa *Glossă*: „Prin Eminescu, am descoperit că forma literară a glossei poate fi transpusă într-o sonată vocal-simfonică perfectă. Problema de creație era aceea ca această formă amplă - o singură mișcare de sonată cu trei părți distincte - să rezulte din creșterea și evoluția organică a unor nuclee (melodice, ritmice, timbrale) fundamentale."

Simfonia I *Glossă* este compusă pe melograma numelui Eminescu:

Tehnica și măiestria artistică a întrebuințării melogramelor reprezintă pentru Viorel Munteanu un procedeu componistic fecund și expresiv. Ca și în melograma *Lucian Blaga* construită pentru creațiile sale de lied pe versurile poetului, motivul melogramei *Glossei* este încărcat de pasiune și idei transpuse alegoric în sunete. Cele trei părți ale lucrării sunt transfigurate sentimental și ideatic de semnificația alegorică a melogramei.

Având în vedere profunda muzicalitate a textului, de la jocul dramatic al ideilor contrastante până la desfășurarea lor recurentă, *Glossa* oferă un excelent „libret-program" pentru muzica vocal-instrumentală. Maestrul Viorel Munteanu profită plenar de această ofertă, compunând *Simfonia I. «Glossa»*, care pe lângă poemul *Glasurile Putnei* reprezintă realizări de referință din creația compozitorului.

Uitându-ne mai în detaliu asupra structurii *Simfoniei*, observăm că tensiunile lăuntrice ale detaliilor se datorează alternanței în șir dintre momente *parlando* ale doinitului și *giusto* ale acțiunilor dramatice latente baladești. Este de remarcat și modul în care compozitorul aplică recurența poetico-filosofică a textului. În prima și ultima parte întâlnim structurări și restructurări ale primei strofe, iar partea mediană în finalul ei aduce fragmentar, cvasi-contrastant, metafora muzicală a gândurilor din strofa a cincea (Partea a II-a p. 73):

1. Viitorul și trecutul
2. Sunt a filei două fețe,
3. Vede-n capăt începutul
4. Cine știe să le-nvețe.

„În finalul părții a doua - ne atenționează autorul - melograma *Eminescu* se intersectează, în spirit simbolic, cu melograma *Bach* (transpusă)."

Prezentarea *Glossei* a avut un succes deosebit cu aplauze vii, îndelungate, sub puternica retrăire a mesajului eminescian sensibilizat miraculos în simfonia maestrului. La succesul plenar a contribuit interpretarea magistrală a simfoniei susținută de orchestra și corul Filarmonicii, având la pupitru pe maestrul Mihail Agafița din Republica Moldova, eminent dirijor, cunoscător al creațiilor simfonice ale lui Munteanu, printre care și *Glossa* prezentată. Maestrul Cornel Groza, dirijorul corul ne-a dăruit și de această dată, prin excelenta formație coralã, un eveniment estetic plenar, atât sub aspectul însoțirii gradante a discursului coral de acel al orchestrei compartimentate multicolor, cât și în nuanțările expresiilor proprii ale corului într-un dialog perfect cu vocea solistului în persoana tenorului clujean Cristian Mogoșan, realizată cu multă competență și autenticitate, apreciată de spectatori.

*

În loc de final al cronicii, potrivit Glossei, urmează începutul ei, în mod repetat și în recurență.

Mai întâi, pentru noi clujenii, ziua de 13 noiembrie rămâne o zi de neuitat. Suntem cu totul de acord cu frumosul gând din cuvântarea lui Viorel Munteanu: „Suntem beneficiarii, norocoșii de a trăi și de a crea în două spații gemene - cel al Iașului și cel al Clujului -, două spații în care, așa cum spunea profesorul Ovidiu Drimba - mâna dreaptă a lui Lucian Blaga -, resimțim o încărcătură spirituală inefabilă, o emoție specială provocată de marile istorii ale acestor locuri, istorie marcată, printre altele, de creația artistică - muzică, poezie, literatură, teatru și arte plastice". În al doilea rând, reproducem rândurile maestrului, consemnate în *Cartea de aur* a Academiei de Muzică „Gh. Dima":

În al treilea rând, redăm finalul din *Laudatio*: „Despre Viorel Munteanu omul, cu bucuriile și cu tristețile sale, cu izbânzile și cu înfrângerile sale, sau despre cum se vede lumea la înălțimea celor șaptezeci de primăveri, vom sta de vorbă altădată. Sau poate că nici nu va fi nevoie să stăm de vorbă, poate că va fi suficient să-i ascultăm muzica. Ea ne va spune cu siguranță mult mai mult decât o pot face toate cuvintele la un loc."

Mutatis mutandum, așa am și făcut, i-am ascultat cu deosebită plăcere muzica. Dar nici gândurile sale cuprinse în cuvinte memorabile nu le vom uita ...

Cluj-Napoca 24 nov. 2014

■

Black Pantone 253 U

Dezvoltarea în condiţiile globalizării

Andrei Marga

După consumarea dezvoltării în ţări ale Asiei de Est, din perioada postbelică, se consideră că „dezvoltarea, în semnificaţia ei uzuală, implică un proces multistructural cu soluţie la cel puţin patru probleme de bază: generarea de mijloace de investiţie, integrarea diverselor sectoare ale economiei într-o funcţionalitate în faţă şi în spate, folosirea productivă a unei magnitudini crescînde a intrărilor pieţei muncii şi modernizarea procesului de producţie" (Kristoffel Lieten, *Multinationals and Development: Revisiting the Debate*, în Frans Schuurman, ed., *Globalization and Development Studies. Challenges for the 21st Century*, Sage Publications, London, Thousand Oacks, New Delhi, 2001, p.111). Se pune întrebarea dacă această modelare a problemelor ce trebuie rezolvate este valabilă şi pentru alte contexte temporale şi spaţiale, mai ales în era globalizării.

Înainte însă de a răspunde la această întrebare este de lămurit cu ce conotaţie a dezvoltării operăm, căci însăşi conceperea indicatorilor acesteia s-a schimbat în timp, încît „nu avem suficientă claritate în ceea ce priveşte semnificaţia dezvoltării" (Deepak Nayyar, *Development through Globalization?*, în George Mavrotas and Anthony Shorocks, eds., *Advancing Development. Core Themes in Global Economics*, Palgrave Macmillan, New York, 2007, p.598). Înainte contau drept indicator sintetic al dezvoltării creşterea economică şi acumularea de capital la nivel macroeconomic, în anii 1950 producţia şi producţia pe cap de locuitor, în anii 1970 reducerea sărăciei, a inegalităţii şi şomajului, în anii 1990 libertăţile reale, oportunităţile sociale şi drepturile politice, astăzi creşterea productivităţii şi a eficienţei la nivel macrosocial. Se pot discuta avantajele şi dezavantajele fiecăruia dintre aceşti indicatori, care etalează dezvoltări, dar şi maschează neajunsuri. Dincoace de toate, ceea ce astăzi ne trebuie este să agregăm indicatorii economici cu indicatori sociali, iar pe această direcţie „este important să schimbăm focusul de la ţări la populaţie. Totuşi, doar cu aceasta populaţia nu este tocmai beneficiarul. Numai dacă populaţia este centrul scenei în procesul dezvoltării, precum actorii principali, dezvoltarea poate să dea putere populaţiei să participe la deciziile care marchează viaţile oamenilor" (Ibidem, p.599).

Privind, aşadar, „dezvoltarea" la nivelul cercetărilor de astăzi, drept creştere economică prin sporirea productivităţii şi a eficienţei, încît se extind libertăţile reale pentru populaţie, aceasta avînd posibilitatea să se bucure de bunăstare economică, oportunităţi sociale şi drepturi politice, se pune întrebarea dacă globalizarea o favorizează, dacă da, în ce măsură o realizează şi ce este de făcut acum. Să procedăm la formularea unui răspuns, nu înainte, însă, de a face cîteva necesare precizări şi în ceea ce priveşte conotaţia „globalizării". În acest caz nu schimbarea în timp a semnificaţiei este cauza, ci trecerea semnificării globalizării de la abordarea descriptivă la una prescriptivă şi mai cu seamă faptul că scena intelectuală actuală este dominată de considerarea globalizării ca soluţie cuprinzătoare pentru economie şi societate, oriunde.

Aşa cum am mai arătat (vezi Andrei Marga, *Religia în era globalizării*, EFES, Cluj, 2003, pp.13-31) „globalizarea" a fost prezentată ca acţiune de reducere a barierelor vamale şi încurajare a migraţiei de capital, muncă şi produse, pînă la constituirea pieţei globale sau mondializare. Teoreticienii americani ai noii posibilităţi apărută în economia mondială (îi am în vedere pe Robert Reich, Barrie Axford, în primul rînd) au arătat cît de mari sînt avantajele unei noi abordări a economiei naţionale, ce se desface din strînsoarea oricărei autarhii. Pe această abordare descriptivă a „globalizării" s-a clădit în ultimele două decade ale secolului al douăzecilea o viziune prescriptivă, ce-şi trage resursele din neoliberalismul lansat de Reagan şi Thatcher. Miezul acestei viziuni este teza după care problemele economice şi sociale ale ţărilor lumii şi ale lumii ca întreg se rezolvă prin diminuarea intervenţiei statului în economie (stat minimal), recunoaşterea pieţei nu numai ca unic regulator al economiei, dar şi drept motor capabil să ducă la rezolvarea problemelor sociale, internaţionalizarea preţurilor pieţei şi subordonarea obiectivelor naţionale de orice natură, fie ele economice, fie ele politice, faţă de vaste asocieri de state, pînă la scara globală, ce au drept scop mărirea producţiei şi bunăstării în lume.

Ne aflăm după un sfert de secol de globalizare, încît se pot face cîteva evaluări. După cum ne spune literatura economică, produsul social total (GDP) a sporit continuu şi a ajuns de douăzeci de ori mai mare decît la nivelul anilor cincizeci, era globalizării avînd un merit aparte pentru această reuşită. Multe ţări au fost smulse din tradiţionala economie de subzistenţă şi plasate în creştere economică continuă. Interacţiunile lumii au sporit fără precedent.

Sînt însă înregistrate şi evidente eşecuri ale globalizării. Disparităţile dintre ţări şi inegalităţile sociale nu s-au diminuat, ci au crescut. Sărăcia, şomajul, subnutriţia, epidemiile, războaiele nu s-au redus, ci au sporit. Mari zone ale lumii sînt lovite de subdezvoltare, ale cărei surse economiştii actuali le pun în seama a trei factori: „logica pieţei, în virtutea căreia se dă celor care au şi se ia de la cei care nu au"; „pattern-urile de dezvoltare", care fac ca regiunile să se dezvolte inegal, iar distribuţia beneficiilor în populaţie să fie inechitabilă, unii îmbogăţindu-se, în vreme ce alţii sărăcesc; „strategiile de dezvoltare" care fac ca, în condiţii de performanţă economică similară, în unele situaţii să se ajungă la egalitate, în altele la disparitate socială (p.595).

Care este, însă, impactul globalizării asupra programelor de dezvoltare pe care ţările şi le propun? Aşa cum arată cele mai recente analize, s-au înregistrat două fapte ce au redus spaţiul pentru politici proprii ale ţărilor intrate mai tîrziu în sistemul internaţional, ce dau de gîndit: „regulile inechitabile (unfair rules) ale jocului în economia mondială şi consecinţele integrării în pieţele financiare internaţionale" (p.596).

In ceea ce priveşte regulile, trei aspecte de asimetrie într-o lume în care partenerii sînt juridic egali se pot constata. Primul aspect: frontierele naţionale sînt declarate depăşite pentru fluxurile comerciale şi de capital, dar rămîn valabile pentru accesul la tehnologii şi mobilitatea forţei de muncă. Al doilea aspect: sînt reguli pentru ţările în curs de dezvoltare şi economiile în tranziţie, care trebuie să asigure nu numai returnarea împrumutului, ci şi anumite ajustări ale economiei, dar nu sînt reguli pentru ţările care au surplus sau minus, dar sînt în sistem. Al treilea aspect: agenda adoptării de noi reguli este tendenţioasă, fiind în favoarea ţărilor din sistem care cer măsuri de protecţie pentru proprii investitori atunci cînd operează în ţările solicitante. Analizele recente spun că „procesul globalizării reduce deja autonomia ţărilor în curs de dezvoltare în formularea politicilor economice ce urmăresc dezvoltarea" (p.597).

În ceea ce priveşte integrarea în pieţele bancare internaţionale, este de remarcat - ne spun analizele recente - că aceste ţări trebuie să-şi ia măsuri de asigurare a interesului investitorilor şi nu pot recurge în voie la instrumente precum rata de schimb sau rata dobînzii, ca resurse ale unei economii de piaţă. „Politici fiscale şi monetare expansioniste - deficite guvernamentale mari pentru stimularea cererii agregate sau rate ale dobînzii joase pentru încurajarea investiţiilor domestice - nu mai pot fi folosite datorită unei temeri uriaşe că asemenea măsuri ar putea duce la fuga speculativă de capital şi la competiţie pe moneda naţională" (p.597). Şi pe acest canal, al integrării în piaţa financiară internaţională, se reduce spaţiul de decizie autonomă al ţărilor în curs de dezvoltare sau aflate în tranziţie.

Desigur că în situaţia asimetriei dintre diferitele ţări devenite parte a pieţei globalizate se pune întrebarea: cum este organizată această piaţă şi ce şanse de intervenţie corectoare există? Căci pentru „dezvoltare", care este o politică ce constă dintr-un mănunchi de opţiuni în vederea acţiunii, trebuie ştiut unde şi cum se poate acţiona de către cel care o urmăreşte. Oricum s-ar gîndi situaţia, dacă se vrea dezvoltarea şi sprijinirea dezvoltării ţărilor în curs de dezvoltare şi a celor aflate în tranziţie atunci trebuie corectată asimetria oriunde se găseşte aceasta. Aspectele de asimetrie sînt tot atîtea locuri în care trebuie intervenit cu corecturi.

Dar tocmai pentru a face corecturile sînt indispensabile cîteva premise într-o lume cu mulţi jucători reuniţi pe terenul de joc. Explorările anilor recenţi pun în relief următoarele astfel de premise: a) nevoia de a reglementa circuitele financiare spre a preveni fluxurile de capital speculativ ce folosesc ratele de schimb şi ratele dobîndilor pentru a obţine cîştiguri de capital, încît liberalizarea pieţelor de capital să fie acompaniată de o coordonare capabilă să pună sub control riscurile de criză; b) formarea în acest sens a unei Autorităţi Financiare Mondiale (World Financial Authorithy); c) mutarea preocupării, atunci cînd se sprijină noii veniţi, de pe „uniformitatea procedurală a regulilor" pe „rezultate" (p.609); d) „crearea de mecanisme instituţionale ce

Black Pantone 253 U

conferă țărilor și popoarelor sărace o voce în procesul guvernanței globale" (p.609); e) recunoașterea importanței statului național (nation-state) ca „unic mijloc instituțional prin care țările și popoarele pot încerca să influențeze sau să dea formă regulilor și instituțiilor într-o lume a partenerilor inegali" (p.609) și a nevoii acțiunii coordonate a statelor care au interese comune în spațiul internațional.

Nu cumva o anumită concepere a dezvoltării duce la dificultățile semnalate ale dezvoltării în era globalizării? Nu cumva însăși conceperea dezvoltării ar trebui regîndită astăzi? Este evident, din cele deja spuse, că neoliberalismul (care este altceva decît liberalismul, cum am arătat în Andrei Marga, *Schimbarea lumii. Globalizare, cultură, geopolitică*, Editura Academiei Române, București, 2012, pp.141-145) nu este soluție generală pentru dezvoltare. Acesta poate imprima dinamică economică, dar nu asigură dezvoltare în lărgime și nici dezvoltare instituțională democratică. În raport cu neoliberalismul, care a ajuns să domine mentalitățile în ultimele decenii, sînt indispensabile schimbări în conceperea dezvoltării. Este vorba de schimbări sub cel puțin cinci opțiuni: 1) piața rămîne cel mai eficace regulator al economiei, dar are nevoie de un complement dacă în discuție este întreaga orientare a unei societăți, căci din dinamica pieței nu rezultă automat, cum se crede, nici instituții democratice și nici cultură democratică; 2) rolul statului național drept condiție nu numai a democrației, ci și a dezvoltării, este de recunoscut și reevaluat în condițiile în care, chiar în era globalizării, fără stat național nu se atinge dezvoltarea; 3) importanța instituțiilor democratice și a regulilor sociale, în general, este mai amplă decît aceea a coordonării acțiunii subiecților într-o societate, ea incluzînd asigurarea coerenței sociale, care este condiție a dezvoltării; 4) sporind rolul statului național și crescînd importanța instituțiilor democratice, capătă o importanță nouă competența, calificarea și profilul cultural al liderilor, managerilor și șefilor, în general valoarea culturală a conducerilor; 5) opțiunile celor conducși nu mai pot fi tratate cu indiferență sau cu argumentul că votul lor îi privește exclusiv. Cu ei trebuie discutat continuu. Abia o „democrație deliberativă" face față noilor solicitări de dezvoltare.

În multe locuri din lume auzim acest refren: dezvoltarea și democrația nu merg mînă în mînă. Desigur, sînt măsuri de dezvoltare care nu capătă susținere populară, iar populația poate ajunge să susțină măsuri neadecvate. Dar ieșirea din această situație nu este cu mai puțină democrație sau cu o democrație de fațadă, ci cu mai multă democrație.

În fapt, democrația însăși trebuie regîndită (sau recuperată!) sub dimensiuni pe care neoliberalismul le-a neglijat. Este vorba: de repunerea problemei legitimării ca suport al legalității; de recunoașterea faptului că majoritatea nu este instrument de stabilire a adevărului, ci doar a unor priorități, că minoritatea electivă are, de asemenea, dreptul la respectul opiniei, că reprezentanții sînt responsabili față de cei care i-au ales nu doar la alegeri, ci în fiecare moment al mandatului. (Din volumul Andrei Marga, *Metanarativii actuali. Dezvoltare, modernizare, globalizare*, în curs de publicare)

■

politica zilei

Votul-Speranță și balul fantomelor

Petru Romoșan

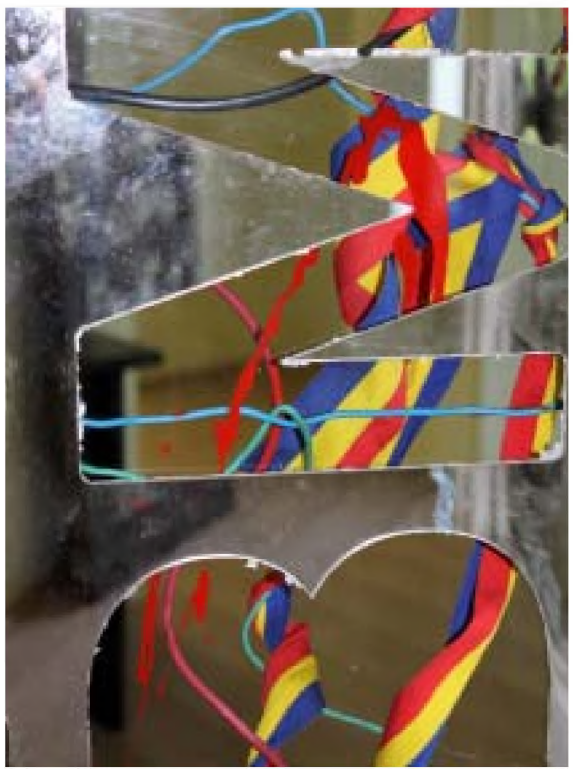

Președintele ales are dreptate. Revoluția (de fapt, contrarevoluția) morală trebuie începută chiar de aici. Din punctul pedepsirii aspre a celor care i-au împiedicat deliberat pe cetățenii români din diaspora să voteze. Patru nume sunt deja bine cunoscute de toată lumea: prim-ministrul Victor Ponta, vicepremierul Liviu Dragnea, șeful campaniei electorale a lui Ponta, Titus Corlățean și, stupoare, Teodor Meleșcanu, care „a dat lovitura" - căci, din șef SIE, în numai două luni, după vreo zece zile de mandat la Externe, are șanse mari să fie chiar arestat. Procurorul general al României, Tiberiu Nițu, a început urmărirea penală *in rem* (nu știe cine sunt infractorii !!!). Nu știe bărbatul ce știe tot satul. Dar tocmai de aceea și zilele lui în fruntea Parchetului par a fi numărate. Iar problema o va rezolva, probabil, tot femeia bărbată, Laura Codruța Kövesi. Iar servantul lui Ponta, timidul procuror general Tiberiu Nițu, va fi trimis la munca de jos. Acolo poate fi obedient cât poftește.

Problema de fond a alegerilor în România e că votul popular a fost tratat, din 1990 încoace, de autorități și de candidați ca un caraghioslâc obligatoriu. Chiar ca o pierdere de vreme. Și de foarte mulți bani. O dată la câțiva ani suntem chemați să punem ștampila pe niște aventurieri, penali, incompetenți, unii pretinși de dreapta, alții pretinși de stânga și, astfel, devenim cu toții complici la hoțiile și matrapazlâcurile lor viitoare. Iar ipochimenii oftează că au trebuit să se usture de o grămadă de bani pentru nenorocitele de ștampile aplicate pe numele lor umflate cu sifon mediatic tocmit și el. Și cam asta e toată democrația română! Asta în ceea ce privește participarea poporului. Pentru că după aceea începe petrecerea pentru câștigători și pentru lăutarii lor năimiți din media.

Despre partide, fără doctrine clare, fără programe și, în orice caz, fără ca vreodată cineva să-și țină vreo promisiune, s-a vorbit destul. Dar asta nu e tot. S-a inventat o șmecherie și mai odioasă: alianțele, uniunile, asociațiile de partide (de raufăcători). Astfel am avut nenorocirile CDR, DA (Dreptate și Adevăr, dacă ați uitat), USL, ACL. De pildă, așa a venit la putere Emil Constantinescu sub sigla fantomatică CDR (Conventia Democratică din România). După ce fostul secretar PCR s-a cocoțat la putere, împreună cu Zoe Petre, Mugur Ciuvică, Dorin Marian, Victor Ciorbea, Cătălin Harnagea și toată gașca și-au făcut cariera, scurtă, și, mai ales, plinul. și au aruncat la coșul de gunoi un partid istoric, PNȚCD, cu toată tragica lui poveste, cu miile de ani de pușcărie politică folosiți moral abuziv de Emil Constantinescu, Zoe Petre, Victor Ciorbea, toți foști membri de marcă sau secretari PCR.

Și nu întâmplător rechemăm în actualitate jalnica și deja uitata aventură a CDR. Aducerea la putere a lui Klaus Iohannis pare să coincidă cu dispariția altui partid istoric, PNL, marele partid fondator de țară al Brătienilor. Klaus Iohannis a fost liberal doar la fără frecvență. Iar actualul PNL ascunde sub sigla lui istorică toată clica penală a PD (PDL), partidul care l-a adus la putere pe Traian Băsescu, partidul securiștilor și al uteciștilor. Șansele lui Klaus Iohannis de a-și ține promisiunile din campanie, ca și șansele celor care au crezut în el, mai ales tinerii, mai ales diaspora, de a vedea o schimbare majoră în a face politică și viață publică în general sunt foarte mici, aproape nule. Și asta din cauza bandelor politice numite „partide", apoi numite „alianțe" și „uniuni" (ACL, USL - USL 1.0 și USL 2.0...). Care sunt creștinii și care sunt liberalii din această sinistră adunătură presupus de dreapta (ACL) n-a aflat încă nimeni. Poate va afla DNA în lunile următoare, DNA care tot bagă sub preș dosarul EADS. Se așteaptă plecarea lui Traian Băsescu?

În România se joacă azi un mare meci, cu o mizã pe măsură. Se joacă partida dintre mafia politicienilor - corupți, penali, incompetenți, și deci asasini economici și morali - și majoritatea populației. Vor câștiga din nou politicienii și partidele lor (plus securiștii și interlopii finanțatori pitiți în spatele lor) sau va câștiga masa încă pașnică și neorganizată, mai ales tinerii de pe rețelele de socializare sau poporul român din diaspora, și el tînăr și în continuare interesat, legat de țara de origine?

Ce se va alege până la urmă din marea victorie a lui Klaus Iohannis? Cu asemenea partide, cu asemenea alianțe și uniuni, cu un asemenea balșoi Parlament, cu mult prea pitorești baroni și baronești locali, incredibil de bogați, în mai puțin de un an, Klaus Iohannis poate să calce pe urmele mediocre ale lui Emil Constantinescu. Va rămâne, ca și Emil Constantinescu, un specialist în vorbe bombastice despre sine însuși și călătorii intercontinentale, scumpe și inutile pentru români? Până astăzi, 30 noiembrie 2014, *establishment*-ul nu a dat nici un semn serios de resetare a politicii și a vieții publice în general. Scandalurile în curs în PSD, scandalurile previzibile din PNL nu țin loc de principiul Speranță, ci fac parte tot din balul fantomelor venite din trecut și al vampirilor. ■

Black Pantone 253 U

Străinul din Callipolis (X): Himera filosofului-rege (2)

Iovan Drehe

I. Platon a întemeiat Academia după ce s-a înapoiat la Atena în urma eºecului din Siracuza. Nu se cunosc detalii despre viaþa sa în cele aproape două decenii după înapoiere. S-a speculat îndelung asupra naturii problemelor care-i preocupau pe cei din interior, asupra metodelor prin care aceste probleme erau abordate, una din ipotezele cele mai plauzibile aparþinând celor ce spun că Platon ºi discipolii săi studiau matematici ºi discutau chestiunile dialectic. Acesta este unul dintre motivele pentru care nu toată lumea este convinsă că principala funcþie a Academiei era să-i pregătească pe învăþăcei pentru viaþa publică, deºi în celebra-i *Republică* Platon insistă asupra importanþei studiilor matematice ca propedeutice pentru dialectică, iar toate acestea pregătitoare pentru cei care urmau să cârmuiască cetatea. Toate aceste etape în educaþie era necesare, iar candidaþii cu ºansele cele mai mari de reuºită în această direcþie trebuiau să înceapă de tineri. După cum ºi-a dat seama după întâlnirea cu Dionisios cel Bătrân, oameni vicioºi trecuþi de vârsta maturităþii nu mai pot fi schimbaþi în direcþia bună.

II. Atunci când Platon fusese prima dată la Siracuza a întâlnit pe unul din cei mai promiþători tineri pe care i-a cunoscut vreodată, Dion, după cum mărturisea autorul *Scrisorii a VII-a* (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 327a-b). După ce filosoful scăpase de urgisirea cauzată de tiranul Dionisios cel Bătrân ºi s-a înapoiat mai apoi la Atena nu l-a uitat pe Dion; ºi nici acesta din urmă nu l-a uitat pe Platon. Bătrânul tiran avea un fiu înzestrat cu inteligenþa necesară pentru a se putea dedica filosofiei, iar Dion împreună cu Platon s-au gândit că tânărul Dionisios ar putea fi învăþat ºi deprins cu adevărata artă a cârmuirii (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 327c-d).

După plecarea lui Platon, în următorii ani, influenþa Siciliei a crescut, iar din aliată a Spartei, Siracuza a devenit aliată a Atenei (Xenofon, *Hellenica* VII, 1). În aceste circumstanþe Dionisios primeºte titlul de cetãþean de onoare al Atenei în 367, ºi în mod absolut neaºteptat, cum altfel!, repurtează o victorie neronică, câºtigând marele premiu la festivalul de la Atena, cu piesa *Răscumpărarea lui Hector* (Diodorus Siculus, *Biblioteca istorică* XV, 74, 1; despre calitatea creaþiei lui Dionisios ºi exerciþiile sale tiranico-poetice: Diodorus Siculus, *Biblioteca istorică* XIV, 109; XV, 6). Se spune că tiranul nu ºi-a dorit nimic mai mult decât acel premiu, iar enorma bucurie pe care ºi-a manifestat-o la banchetul de după l-a trecut direct în amintirea posterităþii. Se spune că un oracol i-a profeþit că va muri doar atunci când îi va învinge pe cei mai buni decât el, iar la festivalul de la Atena tocmai asta s-a întâmplat, ceilalþi participanþi fiind mai buni decât el (Diodorus Siculus, *Biblioteca istorică* XV, 74, 3-4). Se spune că ar fi primit ajutor din partea medicilor săi, interesaþi să-i intre în graþii tânărului său succesor, Dionisios II, ºi înainte să apuce discutarea succesiunii cu Dion (Plutarh, *Viaþa lui Dion* VI, 2-3). Din păcate, tânărul Dionisios a fost þinut în izolare de tatăl său, pe fondul unor suspiciuni maniacale, pentru că dorea să evite eventualele uneltiri în care s-ar fi implicat succesorul său (Plutarh, *Viaþa lui Dion* IX, 2).

III. După ce Dionisios cel Tânăr moºteneºte imperiul Siracuzei din Sicilia ºi Italia, Dion, unchiul său, după cum spuneam, încearcă să-l îndrume pe noul tiran pe calea filosofiei ºi adevăratei arte politice. Influenþa lui Dion la curte era considerabilă. De exemplu, la prima adunare cerută de noul tiran, Dion, spune Plutarh, i-a făcut pe restul să pară doar niºte copii, iar tiranul a rămas profund impresionat atunci când, în deliberarea despre noua situaþie conflictuală cu Cartagina, Dion l-a asigurat pe tiran că indiferent ce va hotărî, el, Dion, va face în aºa fel încât Siracuza să iasă în avantaj: dacă tiranul considera că pacea este cursul cel bun, Dion va pleca numaidecât la Cartagina să o negocieze ºi să obþină cele mai bune condiþii pentru cetatea sa; dacă, în schimb, războiul era de dorit, pe cheltuială proprie va arma cincizeci de trireme (Plutarh, *Viaþa lui Dion* VI, 4-5). Folosindu-se de influenþa sa asupra tânărului Dionisios, Dion a încercat să-l îndrume pe Dionisios către studiu ºi viaþă cumpătată, către virtute (Plutarh, *Viaþa lui Dion* IX, 1; X), ca propedeutică pentru adevăratele lecþii, ce urmau să-i fie predate de către Platon.

Pe măsură ce înclinaþia către virtute îi este insuflată lui Dionisios, Dion încearcă să-l convingă să trimită după Platon. În sfârºit, mult visata republică guvernată de un filosof-rege părea a fi mai aproape de existenþă în lumea supusă devenirii. Însuºi autorul *Scrisorii a VII-a* relatează munca de convingere dusă de Dion: „Bizuindu-se pe aceste sănătoase gânduri, Dion înduplecă pe Dionisios să mă cheme, ºi totodată mă rugă prin scrisori să vin neapărat cât mai degrabă, înainte ca alte persoane, luând contact cu Dionisios, să-l abată de la idealul de viaþă (făurit de mine), pe alte făgaºuri primejdioase. Iată aici cuvintele lui (...) 'Ce prilej mai bun mai aºteptăm, zicea el, decât acesta pe care ni-l dă acum pronia cerească?' Apoi (...) îmi vorbea de tinereþea lui Dionisios ºi de via sa înclinare pentru filosofie ºi pentru cultură în general, ºi-mi spunea cât de uºor de câºtigat sunt nepoþii ºi rudele sale pentru doctrina ºi felul de viaþă propovăduit de mine, pentru care ei erau foarte potriviþi ca să-l câºtige ºi pe Dionisios. *Astfel înflorea nădejdea că acum sau niciodată avea să se întâlnească în persoana acelora ºi oameni ºi calitatea de filosofi ºi aceea de conducători ai unor mari state.*" Într-un final bătrânul Platon acceptă (Platon, *Scrisoarea a VII*-a, 327d-328b; trad. ?t. Bezdechi, s.n. I.D.; Plutarh, *Viaþa lui Dion* XI, 1-3; etc.).

Rivalii lui Dion, pentru a contracara influenþa acestuia, l-au rechemat în Siracuza pe un anume Philistus, colaborator al lui Dionisius cel Bătrân în menþinerea tiraniei, apoi exilat (Plutarh, *Viaþa lui Dion* XI, 4-7; XII, 1). Ca urmare, atmosfera reală de la curte nu corespundea întru totul celor promise de Dion. Dar aparenþele pot fi păstrate. Atunci când Platon a ajuns la Siracuza a fost primit cu atâta falã ºi este atât de cinstit încât toþi simþeau parcă adierea schimbării. Se spune că nu doar Dionisios, ci ºi toþi ceilalþi curteni au devenit atât de fascinaþi de filosofie ºi matematici încât palatul a fost umplut de nisip pentru a satisface brusca inflaþie a iubitorilor de forme ºi geometrii. Până ºi Dionisios, atunci când cineva din preajmă a început să-i ureze mulþi ani tiraniei, se spune, i-ar fi strigat aceluia să nu-l mai blesteme (Plutarh, *Viaþa lui Dion* XIII, 1-6). Totul părea că merge pe drumul cel bun, trecerea de la tiranie la un regim guvernat după principii filosofice fiind doar o chestiune de timp; dar facþiunea rivală lui Dion nu a stat pe margine, complotând deja împotriva acestuia (Plutarh, *Viaþa lui Dion* XIII, 6).

Sfaturile lui Platon ºi Dion nu se limitau numai la studierea filosofiei ºi legislaþie, ci insistau ºi asupra importanþei relaþiilor de prietenie, care să-l ajute pe conducător să guverneze nu prin frică, ci prin loialitate. În primul rând trebuia să nu rămână singur, iar în acelaºi timp suspicios pe toþi cei din jur, repetând astfel greºeala tatălui său. De asemenea un conducător trebuie să-ºi caute aliaþi în alte cetãþi. Cam pe atunci are loc ºi o apropiere de cetatea Tarentului ºi Archytas pitagoreicul. Însă tânărul tiran era foarte greu de educat. Se pare că, totuºi, Platon a reuºit să discute cu el despre recolonizarea cetãþilor pustiite în urma războiului cu Cartagina, unde să aºeze la conducere, nu pe oricine, ci oameni loiali ºi devotaþi. Din păcate, după cum reiese din cele scrise în *Scrisoarea a VII-a*, se pare că Dionisios cel Tânăr eºuase în această privinþă (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 331d-333a).

În timp ce Dion ºi Platon încercau să-l sfătuiască cum puteau mai bine pe Dionisios al II-lea, facþiunea rivală se ocupa cu calomnierea acestora. Unul din argumentele lor susþinea că era ruºinos ca, după ce Atena eºuase să ocupe cu câteva decenii înainte Siracuza cu o adevărată flotă, acum să izbutească în aceasta misie printr-un singur sofist. Un alt argument calomnios, mai de aºteptat, era că Dion urmărea el însuºi să preia puterea. Rezultatul mult aºteptat nu a întârziat să apară, în faþa lui Dionisios ajungând o scrisoare incriminatoare, presupus scrisă de Dion ºi adresată cartaginezilor, în care Dion insista să nu fie exclus de la nici o negociere la care ar fi fost prezent Dionisios (Plutarh, *Viaþa lui Dion* XIV, 1-4). Dion îºi pierde statutul în ochii tiranului ºi este trimis în exil. Totuºi, la protestele ºi insistenþele celor din cetate, i se permite să-ºi ia o parte din avere cu el ºi să primească venituri de pe proprietãþile sale (Plutarh, *Viaþa lui Dion* XIV, 5-7; XV; Platon, *Scrisoarea a VII-a* 329b sqq.).

Pe Platon, însă, Dionisios îl reþine în Siracuza, găzduindu-l, sub cheie, în palatul său, pretextând că þine foarte mult la marele filosof ºi că acesta trebuie să-l ajute, altfel tiranul fiind pierdut. De fapt admiraþia tiranului rezulta mai degrabă din emulaþie umorală faþă de unchiul său Dion, interesat fiind mai degrabă de aprecierea lui Platon, decât de învăþătura sa. Þelul tânărului tiran era să fie admirat de filosof mai mult decât unchiul său, Dion. Totuºi nu uita să se ferească de lecþii, pentru a nu risca avantajarea lui Dion prin cine ºtie ce încercări din partea lui Platon.

IV. Între timp îi permitea lui Dion să se folosească de proprietãþile sale, iar în momentul în care Siracuza a intrat într-un război, în jurul anului 365 (nu se ºtie împotriva cui: alte oraºe siciliene, cu Cartagina sau cu lucanienii), îi permite lui Platon să se reîntoarcă la Academie, promiþându-i că, imediat ce războiul se va fi încheiat, îi va rechema atât pe el cât ºi pe Dion pentru a continua ºi desăvârºi cele începute. Promisiunile fiind făcute, Platon se reîntoarce la Academie unde i se alătură ºi Dion (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 329d- 330b; 338a-b; Plutarh, *Viaþa lui Dion* XVI). În următorii ani relaþiile între tiran pe de o parte, ºi Dion ºi Platon pe de alta, păreau a fi între cele mai bune. Momentul realizării planurilor lui Platon părea să fi fost din nou amânat, iar ºansa propriu-zisă o va avea câþiva ani mai târziu, atunci când va ajunge pentru a treia ºi ultima dată în cetatea Siracuzei.

■

Black Pantone 253 U

Black Pantone 253 U

Santorcaz. Vila (4)

Robert Diculescu

Ai soarele insuportabil, ce-i stă parcă în gât °i care nu îl lasă să pronunţe nimic, doar să °opteascã °i să îngaime silabe! Poate să atingă, dar ce atinge? Doar gândacii rătăciţi în praful de iulie, °opârlele dintre crăpăturile caselor care ies să se întindă la soare la vremea amiezii. Tăcerea întreruptă de urletul unui om în căutare de apă sau serveţa rece, zumo de naranha pentru hidratare urgentă la peste treizeci °i nouă de grade, °i încă mai este de turnat cemento în zeci de camere, în următoarele luni vamos hombre, vamossss, mi°că-ţi curul, dansează din dos pe muzica hit a betonierei. Poţi scoate un album pentru gremi anul viitor, te sprijinim °i impresariem, Padrito se va ocupa de tu vida eterna, vei avea pauze cât mai scurte. În pauze, începi mâncatul din picioare, băutul din ulciorul lui Pacosito, apa de Santorcaz pură, de pueblo înălţat pe un vârf de deget, joc de glezne, nu este prea mult timp, apare din senin vinerea cu plata lui Padrito, tăticul empresei, °i duminica va fi din nou sărită pentru tine.

Ce mai contează acum, când este la mii de kilometri depărtare, cu vechea identitate? A întârziat la strigarea patriei. Patria îi cheamă pe toţi la ordin, dar unii rămân surzi sau, mai rău, rămân lini°tiţi să-°i bea cafeaua în hamac, de acolo traversează fraudulos graniţa, ard pa°aportul, uită de unde au plecat °i nu-°i mai dau seama unde au ajuns. Se încurcă rasele °i limbile, noul spital nu mai are destule paturi pentru ultimii veniţi, a°a că unii vor sta întotdeauna în ploaie, iar noroco°ii îi vor privi de la geam.

De ce ai fugit din patria voastră? Nu mai puteam respira, nu prea mai vedeam soarele °i nu mai credeam că vom reu°i să îl vedem. Este un soare doar pentru unii, închiriat pe termen nelimitat, un soare care poată să dispară pentru totdeauna. Nu mai aveam branhii de rezervă °i nici o altă anatomie mutantă, pregătită pentru ultimele schimbări, căutăm de fapt un loc să unde să jucăm fotbal pe iarbă, cu picioarele goale, nimic mai mult. Într-o zi nu va mai fi obligatorie vreo amintire. Nimic nu pare obligatoriu, repetă ca să nu te cred, acum este un Robinson pierdut printre toţi ceilalţi, într-o ţară cu milioane de robinsoni refugiaţi cu acela°i nume, feţe indigo, mormăieli de neînţeles în metrou, împin°i din toate părţile pe benzile de urcare, desenaţi zilnic de mâini străine °i împin°i de la spate pe străzi, în metrouri, în autobuze-metrouri °i înapoi în dormitoare, orkării pu°i la locul lor, în mi°care sau în repaus, ca într-un tablou comandat de clienţi sus-pu°i °i apoi °ter°i din tablou de acee°i clienţi milostivi, cei care sponsorizează continuarea distracţiei.

(in): Deliurum tremens de bun augur. La braţ pe străzile acestea în căutarea de porro, pastile, ruperi, împărţiri de teritorii inventate, pentru a uita de ce nu mai îmi amintesc, dar este acolo, înăuntru °i mi°că. ?i tot mi°că, nu mai spune nimic. O să tăcem împreună până la o nouă întâlnire.

La început poate a fost cimentul apa °i altcineva, care le-a legat sau nu, ni°te schele, care se tot prăbu°eau °i se tot prăbu°eau sub el, aveţi grijă când le înălţaţi la lucrare. Schele, tabloanele, sculele, să nu se întâmple vreun accident, căci nu vei avea parte de nimic, doar lacrimi de crocodil, doar înjurături care nu sunt spuse până la capăt, măcar să îţi dai seama lângă °i cu cine ai trăit, sau ai încercat sau ai fost de fapt nevoit să trăie°ti. Să ne bage în cu°ti să ne arunce ciozvârte să dăm din coadă măcar a°a să le pese de noi în porţii mici de bunătate. Pe nimeni nu va interesa incidentul, noul accident, doar picioare rupte, foarte rupte, în urgenţă, la tăiat, secţionat un iremediabil terminat în plus, la cei °ter°i după listă, fără subvenţie, vă rog, fără pierderi ale statului. Stai încă degeaba pe pământ tu-mi faci umbră la tarabă, când vând °i te vând °i pe tine, pe pâmânt, în el cu tine, în pământ, somn de voie frăţiku! Reciţi încă un vers celebru din protecţia muncii, cel cu noi °tim °i ne asumăm consecinţele faptelor, dă-i înainte, te ascultăm, face parte din viitoarea slujbă de plecare °i este nevoie să o cuno°ti dinainte
Bun recitator, desăvâr°itule, dă-i înainte pionierule, a°ează naibii cravata regulamentar, că nu te primim la ore nici de reeducare, nu pari în stare, nu te califici nici măcar pentru ora de reeducare, încă nu. ªi de la capăt, pentru construcţia unui bloc-turn, unde să intre toţi absolut toţi cei existenţi, undeva trebuie să se frece unii de alţii până la o incendiere reciprocă.
ªi soarele insuportabil ce-i stă parcă în gât °i care nu îl lasă să pronunţe nimic doar să °opteascã °i să îngaime silabe. Poate să atingă. Dar ce atinge?

Funia unge gâtul muncitorilor, îi ţine în viaţă °i le împline°te fiecare dorinţă, cele nespuse de ei, cele dorite capătă prim-planul °efului, căci el dinainte să spui tu, are grijă de fiecare °i de toţi în acela°i fel, fără inegalităţi, el °tie tot ce vrei să °tie dinainte.

Ei sunt o specie fără identitate, care tot fo°găie în obrele lui hefe °i tot sunt mutaţi peona°ii, din capitală în comunidad °i din comunidad înapoi în capitală, periodic, să nu se plictisească. Să nu o frece la vreo obră, să nu înveţe °pilul prea mult °i ineficient, să nu-i piardă ca naiba banii, mai ales în zilele ploioase, când nu se poate lucra la exterior °i lucrarea stagnează pe banii lui, căci atunci nu pot munci, s-ar scurge vopseau, cimentul °i orice material din cauza ploii. ªi plouă. ªi plouă. ªi nu-i poate obliga în vreun fel să facă ceva, orice, nimic din ce ar vrea Padrito.

Curăţaţi măcar obra de mizerie, măcar atât, totul să fie limpio, totul aruncat la contenedor în saci °i nu prea mulţi saci. Când vin în inspecţie cu negrul de volvo animalul suedez, măcar atât să văd, totul limpito la locul de muncă °i a°a vă cam frecaţi coaiele cam mult, cam prea mult.
Chiar dacă nu le mai plăcea munca din obră, o continuau disciplinaţi, când Padrito striga aiurea la ei °i le inventa gre°eli de construcţie, doar ca să-i ţină în tensiune, să nu se gândească la plecare sau la furt. Plecarea pentru ei o stabilea doar când voia el, ineficienţa tot el o fixa, am stabilit ce facem cum facem. Se °tie, dacă nu se află, dacă nu se °tie se tot predă pe parcurs °i se repetă instrucţiunile: munca începută la opt fix, nici o secundă în plus, ai pus mâna pe sculă, nu aia la care te gânde°ti, tu inventezi orice ca să mă furi rumano, pune mâna pe scula aia lucrătoare °i începi trabaho, nu mi-o freci aiurea în timpul programului, nu fumezi, nu bei apă sau vino! E°ti concentrat doar la treabă, la terminarea trebii la înaintarea lucrării, la finalizarea ei înainte de termenul stabilit de plătitor.

Se gândeau la fiecare săpătură, la fiecare bucată de rasigion adăugată zidurilor la fiecare zi trecută, la luna care îi prindea încă cu muncă °i plătiţi. Plătibili. Trabahador plătit. Om plătibil un om fericit, a°a socoteau salariul, oh marele salariu, îndestulător la mai multe guri odată. Erau picurate firimiturile îndestulătoare în gura copiilor °i a nevestei. Stai cu gura deschisă °i pică! Mereu pică ceva în ea, orice este bun, orice.
ªi dreptul lor până la un punct, dreptul de a nu mai spune nimic, de a a-°i coase buzele cu propriile mâini, dar să continue programul artistic!

■

89 din U°ã - un proiect de memorie °i artă

(urmare din pagina 36)

dar °i politică, socială °i a *mass mediei.* O reflecţie filosofică despre libertatea °i capacanele ei în lumea postcomunistă din estul Europei. Dat fiind contextul spaţiului real „utilizării" u°ilor- *read'y made* °i scopul folosirii lor în zona simbolisticii pentru comemorarea celor 25 de ani de la revoluţia din decembrie 1989 se ridică multe întrebări: ce am lăsat în urmă °i către ce ne îndreptăm, odată cu trecerea prin această u°ă a timpului dinspre trecut spre prezent?. E °i întoarcere ? ...„ *Pentru că atunci, în Decembrie 1989, noi, timi°orenii, ne-am luat Neamul în spate °i am trecut, cu el, prin Poarta, Bolta, Strunga, U°a dintre Somn °i Viaţă. Semn, simbol al trecerii, al vămii dintre un Afară °i un Înăuntru, al unei bariere dintre Sacru °i Profan, Cer °i Istorie, frică °i eroism, dictatură °i libertate, viaţă °i moarte" a* scris Marcel Tolcea în prefaţa catalogului expoziţiei „89 din U°ă".

■

26 Black Pantone 253 U

Din istoria marilor idei pedagogice (3)

Nicolae Iuga

Platon (1)

Ilustrul filosof s-a născut la Athena în a optzeci °i opta Olimpiadă, în anul 428 sau 427 înainte de Hristos, fiind descendent dintr-o familie de vază. După mamă se trăgea din neamul celebrului legiuitor Solon. Tatăl se numea Ariston, iar numele său real era Aristocles. Numele cu care a rămas în istorie, acela de Platon, a fost de fapt o poreclă care i-a fost dată, după unii doxografi, pentru lăţimea frunţii sale, sau după alţii pentru vastitatea cuno°tinţelor sale. O poreclă care s-a potrivit oricum, indiferent dacă luăm lucrurile în sens propriu sau în sens figurat. În *Dialogurile* sale apar ca personaje rude din partea mamei, fratele mamei - Charmides, bunicul după mamă - Glaucon, un frate al acestui bunic - Critias s.a., toţi ace°tia gravitând în jurul personajului principal care este Socrate.

Tânărul Platon s-a bucurat de o educaţie aleasă °i a început prin a scrie poeme lirice °i tragedii (Diog. Laert., III, 4 sq). Pe la vreo douăzeci de ani, a venit să-l caute pe Socrate, spre a învăţa cu el filosofia. Mai târziu, Socrate a mărturisit că în noaptea precedentă a văzut în vis un pui de lebădă care i s-a a°ezat pe genunchi, apoi i-au crescut aripile °i lebăda °i-a luat zborul, cântând puternic. Dimineaţa următoare, când Platon i-a fost prezentat, se zice că Socrate a recunoscut în el lebăda din vis. Din acea zi, Platon a devenit elevul lui Socrate °i a rămas alături de el până la moartea maestrului. Tradiţia ne spune că a fost de faţă °i la procesul lui Socrate, că a încercat chiar să ia cuvântul în apărarea acestuia, dar că a fost huiduit °i alungat de mulţime[1]. După moartea lui Socrate, Platon a mai învăţat filosofie de la un discipol al lui Heraclit, Cratylos, precum °i de la Hermogene, un sofist care preda filosofia lui Parmenide.

După aceea a părăsit Athena, dornic de călătorii °i învăţătură. A învăţat matematici cu Euclid la Megara °i cu Theodoros în Cyrene. S-a dus apoi în Italia la filosofii pythagorici, iar de acolo a plecat pe mare în Egipt, „ca să-i cunoască pe profeţii de acolo", cum spune Laertios (III, 6). Nu se °tie exact cât timp a rămas Platon în Egipt, dar se pare că a stat aici destul de mult, vreo doi ani, în tot cazul mai mult decât °i-a propus iniţial. Unii autori (Proclos, *In Euclidis...*, 65) arată că în Egipt lui Platon i s-au terminat banii pe care i-a avut °i că după aceea a vândut untdelemn, ca să aibă cu ce plăti drumul de întoarcere.

Apoi, urmând pilda lui Thales, Platon ar fi vrut să meargă °i la magii din Chaldeea, dar a renunţat din cauza războiului care avea loc atunci în Asia, între 396-394 î. H. A călătorit în schimb în Sicilia, în trei rânduri. Prima dată, în anul 388 î. H., când a mers dintr-un interes pur °tiinţific, anume ca să cerceteze vulcanul Etna, la fel cum a făcut odinioară Empedocle. Cu acest prilej a vizitat °i Siracusa °i l-a cunoscut pe Dionyssos cel Bătrân, care era pe atunci tiran al cetăţii. Tiranul a căutat să °i-l apropie pe filosof dar, într-o discuţie despre politică, Platon a condamnat tirania într-un fel fără echivoc. Dionyssos s-a înfuriat °i a fost gata să-1 omoare, apoi l-a predat lui Pollis, un general spartan care se afla în trecere pe acolo, ca să-l ducă la Egina °i să-1 vândă ca sclav. Pe atunci Egina se afla în război cu Athena °i Adunarea cetăţii Egina a hotărât ca filosoful atenian să fie vândut ca sclav, ca °i cum ar fi fost prizonier de război.

De°i °tia că î°i poate pierde libertatea sau poate chiar viaţa, Platon s-a purtat cu multă demnitate °i - scrie Laertios - a a°teptat lini°tit rezultatul judecăţii. Mai târziu el avea să scrie că numai acel om °tie să preţuiască libertatea care, fiind pus să aleagă între sclavie °i moarte, va alege mai bine să moară, decât să-°i piardă libertatea. Însă o întâmplare norocoasă a făcut ca atunci la Egina să se afle de faţă Annikeris din Cyrene, el însu°i filosof din °coala lui Aristip. Annikeris avea bani mulţi la el, l-a răscumpărat pe Platon imediat cu suma de 20 de mine (aproximativ 1 kg de aur) °i l-a trimis nevătămat la Athena. Prietenii lui Platon de la Athena au voit să-i înapoieze banii lui Annikeris, dar acesta a refuzat să-i primească, zicând că nu doar athenienii trebuie să aibă privilegiul de a-i purta de grijă lui Platon. Atunci cu acei bani a fost cumpărată pentru Platon o grădină care aparţinea unui anume cetăţean numit Akademos, unde filosoful î°i va pune mai târziu prelegerile, grădină care cu timpul a devenit celebră în lumea întreagă sub numele de Academie. La puţin timp după aceea, spartanul Pollis a murit înecat la Helike, o cetate de pe malul mării care, asemeni Atlantidei, în urma unui cutremur a fost acoperită de valuri uria°e. Mulţi au văzut atunci în asta un semn al mâniei divine, pentru că Pollis s-a purtat faţă de Platon într-un fel lipsit de dreptate.

După moartea tiranului Dionyssos cel Bătrân a urmat la conducerea cetăţii Siracusa fiul acestuia, numit Dionyssos cel Tânăr, cu care Platon se afla în relaţii de prietenie. Platon a mai călătorit încă de două ori la Siracusa, cerându-i lui Dionyssos cel Tânăr pământ °i oameni, în încercarea de a-°i pune în aplicare planurile pentru „republica" sa, o construcţie socială inspirată din teocraţia egipteană. Experimentul însă nu a mai avut loc. Dionyssos îl suspecta pe Platon că ar conspira cu rivalii săi politici. Pe de altă parte, voind să păstreze °i pe viitor bune relaţii cu Platon, Dionyssos îi dărui filosofului o mare sumă de bani. După aceasta, Platon s-a întors acasă °i nu a mai părăsit Athena niciodată până la sfâr°itul vieţii. Totodată, s-a ţinut departe de orice activitate politică, de°i în *Dialogurile* sale a profesat în mod explicit idei politice. Filosoful s-a retras din zbuciumul vieţii exterioare °i s-a cufundat pentru mulţi ani în munca uria°ă de elaborare a scrierilor sale. [a]i-a expus concepţiile sub formă de dialoguri, scriind după unii vreo 28 la număr, fiind cel care a dus genul literar al dialogului la desăvâr°ire. Unele dialoguri tratează despre natură, altele aparţin genului logic, iar altele dezbat probleme de etică sau politică.

Privind doctrina sa filosofică, lui Platon i-a revenit misiunea istorică de a opera o primă mare sinteză, anume sinteza între reprezentarea curgerii heraclitice a lucrurilor sensibile °i ideea subzistenţei prin sine a unei realităţi inteligibile, a numerelor pythagorice. Pentru a enunţa cu privire la principiile care stau la baza Universului, Platon este primul care utilizează o serie de concepte abstracte, precum: identitatea, unitatea °i pluralitatea, cantitatea calitatea, repausul °i mi°carea etc. (Diog. Laert., III, 12, 24) - prefigurând astfel sistemele categoriale ale filosofiei de mai târziu, de la Aristotel la Kant °i Hegel. La fel, Platon a vorbit °i despre providenţa divină (*pronoia* cerească), poate sub influenţa lui Pythagora, despre faptul că divinitatea are grijă de oameni, idee care a fost integrată cu succes în teologia cre°tină.

Lucrurile pieritoare din lumea sensibilă sunt omonime cu Ideile corespunzătoare °i există numai întrucât acestea participă la Idei. Invederarea acestui lucru pare simplă. De exemplu, un om face o faptă pe care noi o numim bună, iar un alt om face o cu totul altă faptă, pe care noi de asemenea o numim bună. Ei bine, ce au în comun cele două fapte diferite, făcute de oameni diferiţi? Pentru ce le numim noi bune? °i Platon răspunde: noi recunoa°tem faptele diferite ca fiind bune pentru că ele participă la Ideea de Bunătate sau de Bine. Există în acest mod de a gândi °i o influenţă a lui Pythagora. Aristotel[2] arată explicit: „Pythagoreii spun că lucrurile existente fiinţează prin „imitare" (*mimesis*) a numerelor, iar Platon afirmă că fiinţează prin „participare" (*methexis*) la idei, schimbând doar termenul" (*Metaph.*, XII, 1702 b). Fiecare Idee este în sine o noţiune, este eternă °i neschimbătoare. Ideile stau ca modele (*paradeigma*) pentru lucrurile sensibile. Teoria Ideilor a lui Platon are o vizibilă legătură cu cosmologia egipteană. Într-o reprezentare topică (*Phaidros*, 247 c), împărăţia ideilor a lui Platon, empireul său, se situează undeva într-un spaţiu supra-ceresc (*hyperouranios*). În Orientul antic, în Chaldeea °i în Egipt, zeii erau reprezentaţi sensibil sub forma unor planete, care î°i aveau loca°ul în spaţiul supraceresc °i guvernau lumea pământeană. Erau un model, un prototip pentru aceasta.

Este adevărat, în multe locuri textele lui Platon sunt greu de înţeles. La această contribuie °i împrejurarea că filosoful nostru utilizează termeni diferiţi pentru aceea°i noţiune, în funcţie de contextul în care cuvântul este conexat cu altele °i de efectele conotative scontate. De exemplu pentru „Idee", uneori folose°te chiar acest termen (*idea*), dar alteori o nume°te formă (*eidos*), sau gen (*genos*), sau model (*paradeigmata*), sau principiu (*arhé*), dar se întâmplă să o numească °i cauză (*aition*). Ulterior lui Platon, Aristotel va utiliza cu precădere termenul de „cauză" (*aitia*) spre a denumi Ideea. Diogene Laertios crede că Platon face acest lucru în mod intenţionat, pentru ca sistemul său să nu poată fi înţeles de către oamenii inculţi (III, 63). S-ar putea ca aici să fie vorba chiar de ceva mai important. După câte se pare, Platon a avut °i o învăţătură esoterică, pe care a predat-o mai spre bătrâneţe °i numai într-un cerc foarte restrâns de iniţiaţi, o învăţătură pe care tocmai din acest motiv nici nu a fixat-o în scris, ci a rămas nescrisă (*agrapsa dogmata*), dar despre existenţa căreia avem felurite referiri la o autoritate de talia lui Aristotel (*Metaph.*, I, 987 b sq). Oricum, Platon era con°tient de valoarea °i importanţa aparte a cunoa°terii esoterice. El obi°nuia să spună că nu toate cuno°tinţele au aceea°i valoare în ceea ce prive°te viitorul, pentru că „de exemplu părerea unui profan nu are aceea°i valoare cu a unui medic, când e vorba să se răspundă la întrebarea dacă un pacient se va însănăto°i sau nu" (*Theaietet*, 178 b sq).

În ceea ce prive°te concepţia sa psihologică, sufletul este imaginat de către Platon în aceea°i manieră ca °i în gândirea lui Pythagora sau în teologia egipteană. După Platon, sufletul este alcătuit din trei dimensiuni: una raţională sau cognitivă (*nous*), una senzuală sau afectivă (*thimos*) °i o alta pasională sau volitivă (*epithimia*). Partea raţională a sufletului este aceea conducătoare, în vreme ce celelalte două, poftele °i pasiunile omene°ti, iraţionale fiind, trebuie să fie dominate de către raţiune. O imagine sugestivă ne este dată în *Phaidros*: avem un car condus de un vizitiu (raţiunea) °i tras de doi cai, senzualitatea (afectivitatea) °i pasiunea (voinţa). Spre a conduce bine carul (care este personalitatea umană), vizitiul (adică raţiunea) trebuie să-l struneas că cu hăţurile, să-l ţină sub control pe unul dintre cai (voinţa) °i să-l îndemne cu biciul să tragă pe celălalt (afectivitatea). După Platon, sufletul, asemenei divinităţii, nu este muritor °i nu este supus schimbărilor, el nefiind corporal.

Note:

[1] Nicolae Iuga, *Le Cercle et l'Arbre de la vie. Essais sur les racines de l'ésotérisme dans la philosophie antique*, Ed. Limes, 2007, p. 75.

[2] Aristotel, *Metafizica,* traducere în lb. română de [a]tefan Bezdechi, Ed. Academiei, Bucure°ti, 1965.

■

Sfârºit de an jazzistic la Timiºoara ºi Cluj

Virgil Mihaiu

Conform promisiunii din precedentul meu articol, voi continua aici trecerea în revistă a altor experienţe cultural-umane dinspre finele anului 2014, trăite după revenirea în ţară de la *Novi Sad-ul Jazzistic*. Printr'o fericită coincidenţă, ajunsei la Timiºoara tocmai la timp spre a onora invitaţia cunoscutului jazzman & jazzolog Johnny Bota de a asista la ediţia a XXIV-a a Galei de Blues-Jazz *Kamo*. Cum se vede, e vorba despre o manifestare cu istorie de aproape un sfert de secol, purtând apelativul sub care era cunoscut Bela Kamocsa (1944-2010), figură reprezentativă a vieţii muzicale timiºorene - basist, ghitarist, vocalist, membru fondator al formaţiei *Phoenix* (în anii 1960), reorientat mai apoi spre domeniile blues ºi jazz.

Cele două seri de concert de pe scena Filarmonicii *Banatul* au menţinut stilul prin care capitala Banatului ºi-a câºtigat bunul renume în viaţa noastră culturală: pasiune pentru muzică, abilităţi manageriale, receptivitate, dar ºi convivialitate, multiculturalitate, o capacitate aparte de a savura bucuriile existenţei. În pofida „formatului mic", impus de eternele restricţii bugetare, galele timiºorene au avut parte de o ofertă stilistică surprinzător de variată, prezentată cu farmecu-i binecunoscut de către Florian Lungu, cel mai titrat *emcee* din jazzul autohton.

Din Germania a venit *Tornado Ensemble*, având-o ca protagonistă pe vocalista Miriam Arens ºi ca „eminenţă muzicală" pe pianistul Tom Jahn. O surpriză agreabilă a fost abilitatea grupului de a se adapta la specificul *bossa novei* braziliene (inclusiv din punct de vedere lingvistic). Prin comparaţie, evoluţia *Cvatetului Milan Petrovic* din Serbia mi s'a părut ºtearsă, previzibilă ºi (în limbaj de specialitate) derivativă. Conceţia generală, excesiv marcată de ritmica binară a rock-ului, pune în umbră realul talent muzical al tinerilor componenţi ai formaţiei.

Atent ca întotdeauna la componenta umană a artei, Johnny Bota a pus la cale un moment festiv dedicat venerabilului pianist Marius Popp. Ocazie de a ne reaminti că acest personaj inconturnabil al jazzului din ţara noastră va împlini anul viitor 80 de ani. La rândul său, dl. Popp avu gentileţea de a-ºi alcătui programul de aºa natură încât să evidenţieze talentul ex-studentei sale Daniela Nicolae, într'un recital de *standards* interpretate la două piane de concert.

Emisarul noii generaţii a jazzului autohton a fost ghitaristul George Dumitriu, pe care îl prezentasem publicului clujean, cu câteva luni în urmă, în compania selectă a lui Eugen Gondi/baterie, Cătălin Milea/sax ºi Michael Acker/contrabas. Prin al său *DumiTrio*, ghitaristul se lansează în... „trialoguri deschise" cu creativii săi parteneri - basistul italian Mattia Magatelli ºi bateristul sloven Kristijan Krajncan. Atitudinea programatică e una eminamente avangardistă, interesată prioritar în generarea unor câmpuri sonore insolite, datorate interacţiunii dintre cei trei. Un posibil neo-impresionism al erei electronice, pe cât de intens improvizatoric, pe atât de solicitant pentru public.

În schimb, componenta hedonistă a jazzului a fost prezentă din plin în alte două recitaluri. Astfel, Csaba Deseö, unul dintre principalii reprezentanţi ai violei în jazz, a acceptat invitaţia de a cânta împreună cu compatrioţii săi din Ungaria reuniţi în grupul ghitaristului Istvan Gyarfas. A rezultat un *show* revigorant, impregnat de *swing* ºi *feeling* genuine, atribute specifice jazzului chintesenţial. Când i-am adresat, în culise, felicitări pentru aplaudata sa evoluţie, violistul mi-a comunicat neverosimila realitate că a ajuns deja în cel de-al 75-lea an al vieţii. Mi s'a reconfirmat astfel opinia că jazzul este, la urma urmelor, un elixir al tinereţii.

Formaţia-amfitrion *Bega Blues Band*, condusă de Johnny Bota, a avut salutara idee de a-ºi adăuga câţiva valoroºi invitaţi. Astfel a rezultat un ansamblu pe măsura unui repertoriu divers, policrom, ºi a unui spectacol tonifiant: Bota însuºi la bass (ocazional vioară); Tony Kühn - în vervă deosebită pe claviatură, îndeosebi în câteva dionisiace improvizaţii cu timbru de orgă Hammond, sau pe bizarul instrument numit *melodica*; Lucian Nagy - în plină „expansiune", nu doar la saxofoane, ci ºi la clarinet, flaut ºi caval!; vocalista Maria Chioran - în optimă comunicare cu întregul grup; bateristul de maximă încredere Lică Dolga; în fine, etern junele Mircea Bunea la ghitară ºi Ovidiu Andriº la percuţie. Revelaţia recitalului a fost piesa *Dans tracic păgân*, o ambiţioasă compoziţie a lui Johnny Bota, a cărei structură complexă, asimilând inteligent melosul autohton, poate constitui o bază de pornire spre orizonturi inedite în proximele demersuri ale *BBB*.

Infatigabilul pianist Lucian Ban, plecat din capitala provinciei române Transilvania spre a cuceri capitala jazzului mondial, a revenit de la New York în compania violistului de renume Mat Maneri. După debutul lor de succes la casa ECM, cei doi ºi-au lansat un nou album - întitulat *Fantasm* (Nemu Records) - pe care cântă împreună cu violonistul german Albrecht Maurer. Un trio totalmente atipic, însă cu efecte muzicale dintre cele mai eficiente. O sinergie de stări, emoţii ºi delicii estetice, depăºind cu mult aparentele... limitări jazzistice ale formulei pian/vioară/violă. Dincolo de orice prejudecăţi, cei trei improvizatori reuºesc o comunicare muzical-afectivă fluentă, ferm-delicată, de-a dreptul poetică. Să sperăm că Lucian Ban îºi va menţine ºi pe viitor tonusul creativ, aflat într'un proces de perpetuă rafinare. Proiectele sale sunt, în egală măsură, motive de satisfacţie estetică ºi de orgoliu pentru succesul internaţional al unui compatriot, a cărui ascensiune artistică am urmărit-o întodeauna cu interes.

Cum se vede, organizatorii bănăţeni ºtiu să conserve atmosfera plăcută, de serată amicală, a Galelor Blues-Jazz *Kamo*. Dintre admirabilii intelectuali ai Timiºoarei pe care avui privilegiul să-i reîntânesc cu această ocazie - pe lângă cei deja menţionaţi - îi amintesc pe Robert ªerban, Ronald Reisz (actualmente apreciat universitar, pe care îl cunoscusem în anii 1980 în postura de clarinetist de avangardă al grupului fondat de violoncelistul Cristian Marina, ajuns între timp

Lucian Nagy & Johnny Bota

compozitor de frunte în Suedia), Constantin Pârvulescu, Marius Giura, Victor Andrieº, Alexandra Răzvan... Nu pot încheia această succintă evocare a escapadei timiºorene, fără să amintesc o descoperire care - în calitatea mea de îveterat clujean - m'a impresionat: o arteră de mare vizibilitate a capitalei bănăţene se numeºte CLUJ. Ca gest de reciprocitate, s'ar cuveni ca edilii clujeni să dea numele TIMIªOARA uneia dintre străzile frumoasei noastre urbe.

Abia revenit acasă, fui invitat să asist la un „concert de lucru" al studenţilor domnului Stefan Vannai, colegul meu de la *Modulul de Jazz* al Academiei de Muzică *G. Dima*. În Sala Europa a Casei de Cultură din Cluj, big band-ul *Gaio*, dirijat de mult-încercatul său fondator, mentor ºi... resuscitator, a demonstrat că legendele despre Pasărea Phoenix, Sisif sau Meºterul Manole rămân valabile ºi în domeniul învăţământului jazzistic. An de an, dirijorul e obligat de circumstanţe să realcătuiască un ansamblu complex, care să facă faţă dificultăţilor acestei muzici. După cum se ºtie, orchestra funcţionează sub această denumire de la începutul anilor 1980, când era alcătuită majoritar din elevii înscriºi la cercurile specializate ale Casei Pionierilor. După fondarea Modulului sus-amintit, big band-ul are statut de orchestră de jazz a Academiei de Muzică din Cluj. Din fericire, arta pedagogică a lui Vannai a învins toate servituţile, iar la concertul ocazionat de Ziua Jazzului / 30 aprilie 2014, big band-ul *Gaio* a sunat mai bine ca oricând.

Practic, la serata începutului de iarnă 2014, pe scenă au apărut cu prioritate cei mai tineri discipoli într'ale jazzului. Voi menţiona aici doar pe cei care, de la bun început, demonstrează că dispun de incontestabil talent nativ pentru arta muzical-improvizatorică: la claviaturi s-au impus Oniºor Rodilă ºi Marius Munteanu, ca soliºti vocali Iulia Pardău (recentă laureată a Concursului studenţesc de jazz de la Sibiu) ºi Vlad Moraru, la trombon Ioan Macavei, la baterie Tobias Tonea, la flaut Zsuzsa Domahidi, la bas Andrei Ghilea ºi Iancu Pop. Cu un asemenea „nou val" de tineri dotaţi pentru jazz, scena noastră jazzistică poate spera că va avea ce arăta ºi... prin noi înºine, nu doar prin eforturile impresarilor de a invita nume răsunătoare de peste fruntarii.

■

Black Pantone 253 U

Retrospectiva 2014 (1)

RiCo

Nu se organizează multe festivaluri de muzică *live*, urbane, experimentale, contemporane, ºi tocmai de aceea acestea *ar trebui* să fie cunoscute în întreaga ţară (ºi de consumatori, ºi de organizatori). În acest sens, în 2014, mi se pare iarăºi culmea că în acelaºi weekend cu festivalul *Gărâna Jazz Festival* (10-13 iulie, în judeţul Caraº-Severin) s-a organizat festivalul *In Transilvania* la Sâmbata de Sus, în judeţul Braºov.

Festivalul anului a fost *Electric Castle 2014*, care a adus pentru a doua oară muzica electronică pe domeniul Castelului Banffy (în judeţul Cluj), doborând toate recordurile stabilite vreodată în România la evenimente similare. Au fost peste 130 de artiºti invitaţi în program. Peste 79.000 de participanţi din ţară ºi străinătate au făcut să vibreze castelul timp de patru zile, 11.000 de oameni au umplut până la refuz spaţiul amenajat pentru camping, în timp ce site-ul festivalului a fost accesat de 50.000 de vizitatori unici. Contul de Facebook al festivalului a ajuns la 41.000 de fani, iar pe reţeaua Instagram #electriccastle s-au adunat 4.000 de fotografii. Dacă nopţile au fost acaparate de muzică ºi dans, zilele au fost dedicate competiţiilor sportive, socializării în zonele de relaxare sau cumpăratului de produse eco. Electric Castle Festival 2014 a fost posibil mulţumită efortului întregii echipe formată din aproape 800 de oameni; lor li s-au alăturat 200 de voluntari din ţară ºi străinătate.

A fost an electoral.

Am văzut ROCK'n'IASI, care s-a întins pe trei weekenduri, pe perioada celor două etape de alegeri, ultima parte a trilogiei rock fiind organizată în ziua dinaintea alegerilor finale, în 15 noiembrie. Intrarea a fost liberă.

La Tecuci am văzut că s-a organizat *Festivalul Muºtarului* în weekendul dintre cele două etape de alegeri (7-9 noiembrie).

La Sibiu s-a anunţat un nou festival, *Mozaic Jazz Festival*, în 7 noiembrie, de asemenea în perioada dintre cele două etape de alegeri. Programul, promovat doar cu o săptămână în avans, s-a desfăºurat între 14 ºi 16 noiembrie.

Alt exemplu de ediţie pilot a unui festival românesc, promovat doar cu 10 zile înainte este *SHINE* (21 nov. 2014 la Arenele Romane, Bucureºti), unde cap de afiº a fost *Alternosfera*... Textul de promovare sună cât se poate de aiurea: *Shine introduce un concept nou de festival - Show-urile vor fi împărţite în prestaţii cu live band ºi artiºti de muzică electronică / hip hop, aºa că până la ora 23:00 veţi putea vedea toate trupele de live*... Păi, de ani de zile deja, aceasta este desfăºurarea normală a programului la festivaluri... trupele *live* cântă primele, până la miezul nopţii... De altfel este o chestiune de bun simţ, care ţine de logistica organizării legată de instalaţia de sunet ºi spaţiul ocupat pe scenă.

Festivalul este organizat sub egida *Come and Shine*, de BestMusic, care deja se pregăteºte pentru un eveniment *open* air pentru a doua ediţie, în 6-7 iunie 2015.

Dacă *The ROCK* nu ar fi un *tribute band*, ea ar fi formaţia anului (din punctul meu de vedere), conform cu activitatea dovedită ºi modul în care s-a prezentat. După ce a cântat alături de primul solist *AC/DC* la Bucureºti, a avut recitaluri confirmate la festivaluri din Bulgaria. Oamenii aceºtia au avut un plan ºi l-au implementat cu mare succes.

Dovada succesului este mimetismul, iar în vară, în perioada în care *The R.O.C.K.* avea concerte pe Litoral, a apărut formaţia *Wild Angels*... o nouă trupă de preluări dedicată repertoriului de la *AC/DC*, cu o cântare de lansare la Cluj (după care nu am mai auzit nimic de ea).

Formaţia anului este însă pe departe *Alternosfera*. Formaţia aceasta m-a impresionat în 2014, fiind cea mai prezentă în poziţia frunteºă a tuturor afiºelor de festivaluri rock din întreaga ţară (indiferent că a fost vorba de festival aflat la ediţie pilot, eveniment anual cu tradiţie sau spectacol de amploare organizat fără bilet). Cum reuºeºte asta o formaţie cu o muzică lipsită de cârlige, cu piese care nu pot fi reţinute uºor, mă depăºeºte, dar probabil ţine de mesajul transmis în limba română...

2014 a fost un an în care proiectele LIVE de muzică originală au continuat să piardă teren în faţa trupelor LIVE de preluări. Au început să se impună *tribute band*-urile.

O nouă apariţie, despre care am auzit prea puţine, probabil datorită logisticii prea complexe ºi a costurilor prea ridicate pentru a permite realizarea unui traseu de cluburi este *RoQ*, *tribute band*-ul *Queen* de la Bucureºti. Culmea este că în data concertului de lansare a proiectului, un club concurent a promovat un alt *tribute band Queen* la Bucureºti (invitat din Anglia) pentru aceeaºi dată!

Pentru a permite creºterea popularităţii proiectelor muzicale într-un număr mai mare de cluburi claustrofobice din ţară, unii au încercat să se adapteze spaţiilor micuţe ºi bugetelor limitate ale patronilor care preferă mai nou programele muzicale salvate pe *stick*-uri ºi promovate de DJ sau artiºti cunoscuţi în anumite cercuri (cum ar fi petrecerile *On The Rockz* cu *And'y Ghost* la Cluj). Un exemplu de DJ Set în versiune *live*, care aduce cu formula Þapinarilor (devenit tiparul ideal pentru mai mulţi în 2014), ar fi: ARTAN (Adrian Pleºca) cu SUEDEZU' (Răzvan Moldovan) de la *Partizan*, care au deschis seria concertelor acustice din 2014 cu un eveniment la Clubul Þăranului (10 ianuarie 2014, Bucureºti). ■

Black Pantone 253 U

teatru

Toamna teatralã orãdeanã

Claudiu Groza

Cancun

La a doua sa ediție sub actuala titulatură, Festivalul Internațional de Teatru de la Oradea s-a prefăcut într-un maraton cultural, și prin durata sa (21 septembrie-2 octombrie 2014 - nu vă mirați că scriu doar acum despre el, a fost o toamnă teatrală lungă și aglomerată, ce abia s-a încheiat), și prin secțiunile teatrale - competiția (respectiv Festivalul de Teatru Scurt, ajuns la a 20-a ediție!), spectacole invitate, *fringe,* școli de teatru -, și prin conferințe, portrete regizorale, lansări de cărți și reviste, și prin, în fine, Concursul de Dramaturgie, iarăși tradițional. Âși sigur am uitat ceva.

N-am văzut foarte multe spectacole la Oradea, fie pentru că văzusem deja o parte, fie pentru că pe altele le aveam programate pentru festivaluri ulterioare (FNT, de pildă, despre care urmează să scriu), fie pentru că, pur și simplu, se suprapuneau. Am pus pe lista mea premiere și producții locale, ca și câteva „jucăușenii" care mi-au stârnit pofta.

Cancun de Jordi Galceran, o premieră națională propusă de Teatrul „Regina Maria", teatrul-gazdă, poartă amprenta lui Theodor Cristian Popescu, cel puțin pentru ochiul specialistului. Regizorul a montat și *Metoda* a aceluiași autor, însă cele două texte nu seamănă. Dar *Cancun* face parte din aceeași „familie" de piese în care intră și *Perplex* de Marius von Mayenburg, montat de Popescu la Arad, *Cloaca* de Maria Goos, chiar și *Panică* de Mika Myllyaho, realizate tot de el, ultimul jucat și la Oradea. Evident, comparația mea e una de „format", să zicem, nu de substanță: în toate aceste piese există personaje care „despică firul în patru", teoretizează situații de viață până când realitatea le scapă de sub control. În feluri diferite, firește.

În *Cancun* protagoniștii sunt două cupluri ce se cunosc din tinerețe, oameni căsătoriți deja de 20 de ani, care-și aniversează viața conjugală printr-o vacanță exotică la Cancun, pe plaja ce le aparține acum doar lor. Eh, lumina lunii și romantismul mării predispun la amintiri și confesiuni, așa că unul dintre ei se-apucă să le zică celorlalți despre visele lui de juneție, în care și-ar fi dorit să aibă o relație micã-micã și cu soția (actuală) a prietenului său. Âși, peste noapte, zâna bună a vacanței (ca să zic așa) îi îndeplinește dorința, așa că a doua zi începe balamucul.

Povestea are doza ei de absurd, de neverosimil, de farsă copioasă, dar ascunde și sâmburele unei nostalgii fermecătoare, mecanismul unui joc despre „ce-ar fi fost dacă..." E un fel de demonstrație că și adulții au voie să se joace și să fie sentimentali, chiar ridicol de sentimentali, la o adică.

Theodor Cristian Popescu a transpus scenic intriga cu flerul și finețea care-l caracterizează, păstrând toate nuanțele și accentuând nu doar nota comică, ci și pe cea nostalgică, romantică, ambele bine echilibrate, fără să cadă nici în grotesc, nici în patetic. Spectacolul are momente memorabile - cum ar fi cel al soțului care iese gol din căsuță, spre spaima „nevestei" care nu-i e nevastă de fapt, ori cel al conversației oneste, mature, tulburător-elegiace, în care un bărbat și o femeie își imaginează altfel ultimii 20 de ani ai lor. Între râs și empatie te poartă acest spectacol frumos, calm, de gustat pe îndelete, în care scenografia lui Cosmin Ardelean dă exact atmosfera exotică necesară, ca și eclerajul lui Lucian Moga, iar actorii Ioana Dragoș-Gaido, Corina Cernea, Petre Ghimbășan și Âerban Borda joacă cu o implicare afectivă și o detașare ludică pe care le simți concomitent, împletindu-le în caracterul personajelor.

Premiera a avut un anume ralanti în anume momente, dar e ceva conjunctural; pe măsură ce spectacolul va fi jucat, ritmul lui se va limpezi. De văzut îl recomand în special celor care au vârsta „de după 20 de ani..." Âtiți voi de ce.

Panică, scris de Mika Myllyaho și înscenat tot de Theodor Cristian Popescu la Teatrul Nottara din București, dezvăluie o parte oarecum ocultată a psihologiei masculine, acea latură reflexivă, introspectivă, care se spune că nu e tipică bărbaților. Trei tineri bărbați, ajunși în momente de criză existențială, impasuri din care nu pot ieși, se întâlnesc recreându acea „gașcă" adolescentină care i-a ajutat să se maturizeze și care, speră ei, le va da și acum soluțiile potrivite.

Criza conjugală, fobiile sociale sau declinul profesional marchează personalitatea fiecăruia dintre eroi, vulnerabilizându-i, dar interacțiunile lor mai poartă încă acea aură de „înfruntare" juvenilă, de nevoie de dominație, de abile „jocuri" intelectuale și „filosofice" gratuite în context, un fel de maieutică ad-hoc din care vor ieși conștientizându-și traumele. Într-un fel, *Panică* e o ședință de psihoterapie empirică.

Âi aici, Th. Cristian Popescu construiește cu har și haz o situație dramatică în care dinamica e dată de volutele conversației, de idiosincraziile eroilor, de ticurile, obsesiile, „aluviunile" adunate în ani și ani de viață adultă. Tot ce-i separă iese la iveală pentru ca la final să rămână doar ce-i unește.

Gabriel Răuță, Alexandru Jitea și Vlad Zamfirescu au întruchipat cu savuroasă prezență scenică cei trei bărbați „în criză", într-un decor imaginat de Cosmin Florea ca un mic apartament de oraș mare, în care spațiul limitat accentuează iritările, dar obligă la conviețuire.

Panică e un spectacol *inteligent*, așa spune, deși asta nu e o judecată de valoare „academică". Totuși, prin finețea cu care ne livrează, în siajul superficiilor sociale pe care și noi le împărtășim, vrând-nevrând, în viața „civilă", teme ce țin de umanitatea profundă, e mai mult decât un „fapt divers".

O altă premieră a Teatrului „Regina Maria" în festivalul orădean a fost *În inima nopții - episodul Hamlet,* pe un scenariu al lui Gavriil Pinte, cu inserții de George Banu și Monique Borie. Un spectacol cu o atmosferă foarte aparte, specifică regizorului Gavriile Pinte, care a suscitat anumite dezbateri profesionale în timpul festivalului, plecând de la particularitatea estetică a concepției. Fie că ea e acceptată subiectiv sau nu, se dovedește validă și argumentată exegetic, nu mă sfiesc să o spun.

Reprezentația a avut loc în fața teatrului, într-un patrulater delimitat de „lumea exterioară" doar de niște foi translucide de plexiglas, prin care farurile mașinilor și murmurul străzii treceau îmbinându-se cu sunetele și luminile spectacolului. O situație asumată regizoral, pentru că montarea lui Pinte este ea însăși un melanj, un „palimpsest" artistic, dacă vreți, în care istoria - spusă foarte pe scurt, esențializat - a lui Hamlet și meditații eseistice despre noapte, artă, destin se adună într-un ghem de semnificații despre soarta omenească și rolul tămăduitor al teatrului. Or, în context, spațiul în care s-a jucat configura - nu folosesc cuvinte mari, credeți-mă - un templu în care se lecuiește sufletul omenesc. Mai suntem capabili să ne însușim un asemenea cod, poate prea patetic și poetic într-o lume cinică și precipitată? Da, ăsta ar fi punctul de pornire al discuției pe care o evocam mai sus.

În inima nopții - episodul Hamlet este construit cu o bine potențată geometrie spațială, ritmică și sonoră. Firul principal al acțiunii e dat de povestea lui Hamlet, comprimată în punctele sale de inflexiune politică (adică de putere, de dominație socială și a celuilalt) și artistic-cathartică (tema teatrului ca demascare a răului, a minciunii și crimei). În interstițiile acestei intrigi apar fragmente eseistice, care nu distonează, în ciuda limbajului lor neologic-stilizat, cu replicile scenariului original. Spațiul de joc e un patrulater (scenografia Roxana Ionescu), un podium din lemn ce poartă atributele puterii: acolo

interacționează Hamlet, Gertrude, Claudius, Polonius etc., pe când actorii ºi oºtenii se află prevalent în jurul acestuia, ca niºte „rezoneuri" pro sau contra întâmplărilor de sus. Acelaºi spațiu se va preface însă într-o „cutie cu miracole" din care vor apărea actorii de la curte. Un ansamblu de sunete de percuție, ritmice, este leitmotivul „muzical" ce catalizează tensiunea dramatică, proiectând-o către climax (muzica este compusă de Vasile ªirli).

Actorii aleºi de Gavriil Pinte au jucat unii în cheie hieratic-ceremonială, cumva, riguros ºi convențional - e registrul ales de regizor -, alții - „actorii", adică - cu o volubilă dinamică de scenă, ca niºte contrapuncte vitale la găunoºenia celor puternici. I-am remarcat, tocmai datorită acestei versatilități, dar ºi a faptului că au dat naturalețe pasajelor eseistice, pe Mirela Lupu ºi Sebastian Lupu, care alături de Ion Abrudan au fost Actorii din spectacol. Richard Balint, Angela Tanko, Ion Ruscuț, Pavel Sîrghi, Eugen Neag s-au remarcat în partiturile principale (Claudius, Gertrude, Polonius, Rosenkrantz ºi Guildenstern); cu acuratețe au evoluat Emil Sauciuc, George Dometi, Alin Stanciu, Ciprian Ciuciu ºi Sorin Ionescu în roluri mai mici. Parcă timorați de context au fost Radu Tudor (Hamlet) ºi Anda Tămãºanu (Ofelia) - primul însă cu resurse excelente de personalitate artistică. Spectacolul e însă unul de echipă în cea mai mare măsură, iar echipa ca atare a răspuns cu totul apropriat concepției regizorale.

În inima nopții - episodul Hamlet este un joc de simboluri, un spectacol poate prea de *orfevrerie* semantică față de cât mai suntem dispuºi să admirăm. E o montare extrem-subiectivă, ca toate spectacolele lui Gavriil Pinte, or la un poem e greu să aderi necondiționat. Eu am făcut-o.

Pentru piesa *Elevator* a lui Gabriel Pintilei am o slăbiciune de când am văzut scurt-metrajul făcut după ea. Povestea simplă ºi dureroasă a doi adolescenți captivi într-un lift de marfă dintr-o fabrică părăsită e pretextul de a sonda trecerea de la inocente jocuri de seducție la maturizarea brutală în fața unei situații-limită. Un text emoționant de tineresc, înțelept de dureros.

Un text care a fost pus minunat în valoare de regizorul Dorin Boca ºi actorii Florentina Năstase ºi Vlad Bălan în spectacolul montat la Teatrul Mignon din Bucureºti.

Din cauza scenariului, orice producție cu acest text trebuie să se bazeze pe virtuozitatea actoricească, pe capacitatea de nuanțare fizică, fizionomică, gestuală, intimă, în cele din urmă, a interpretului. Or, aici, într-un spațiu exact cât o cabină de lift (scenografia Raluca Boca ºi Alexandru Potecă), cu o recuzită extrem de redusă, care limita ºi mai mult exteriorizarea jocului, cei doi tineri actori au reuºit să-ºi contureze pregnant, delicat, dureros-fermecător, eroii, de la feminitatea ei docilă ºi încrezătoare la indolența lui de „bărbătuº" ce vrea să epateze, apoi la „adaptarea" brutală de cuplu în promiscuitate fiziologică, în fine, la stăpînirea de sine a ei ºi panica infantilă a lui ºi la disperarea expiativă a amândurora.

Sună cumva abstract-rece cele scrise mai sus, dar vă asigur că într-atât e de convingător jocul ºi într-atât de crudă povestea încât *Elevator* e un spectacol la care-ți vine uneori să-ți muºti pumnii de neputință. Iar asta e chiar o judecată de valoare.

Să schimbăm însă tonul.

O trupă belgiană cu nume bizar - anume inventat, desigur - a jucat la Oradea *System Failure*, o distopie trăsnită rău despre cum o fi în viitor, când toți vom fi ca niºte microcipuri ale tehnologiei (cu T), generând teatrul prin complicate programe computerizate ºi sinterizate. Super profi cool! Doar că sistemul o ia razna la un moment dat, ºi totul se învăluie în fum, coordonarea comenzilor e nulă, aºa că fiecare se miºcă în legea lui ºi în general lucrurile nu mai merg defel.

Îmbrăcați ca niºte astronauți „de casă", cu combinezoane negre, într-un decor redus la fundaluri de culori diverse ºi cu o recuzită „tehno", actorii belgieni Louise Baduel, Leslie Mannes, Lieven Dousselaere, Sebastien Fayard, Sebastien Jacobs ºi Vincent Lemaitre ne-au făcut să ne amuzăm ca niºte copii de năstruºniciile de pe scenă, folosind gadgeturi din cele mai ostentativ-străvechi, gen mixere de concert julite, țevi ºi ventilatoare, într-o parodie fără limite a „uimirii" noastre în fața „cuceririlor tehnicii".

Două spectacole ale secțiunii Fringe m-au amuzat deopotrivă prin inventivitatea înscenării.

Opțiunea Companiei ArtEmotion pentru *Tanța ºi Costel* de Ion Băieºu nu m-a mirat. Sebastian Lupu, acum în calitate de regizor, e un mare amator de texte româneºti, pe care le repune în valoare, spre deliciul publicului care nu refuză nici piesele autohtone *vintage*. În spectacolul prezentat la festival în restaurantul Astoria - spațiu bine ales -, Mirela Niță-Lupu ºi Petre Ghimbãºan dau viață celor doi „îndrăgostiți", parcurgându-le viața de la prima întâlnire până la pripita nuntă, târâºul vieții conjugale, micile accidente ºi „pofta de cultură", recte de teatru. Un ºir de dialoguri savuroase, conturat de Sebastian Lupu într-un registru care m-a surprins la început, cumva prea „clasic". A durat o vreme până să înțeleg miza: cei doi eroi sunt niºte „falsuri" ale propriilor vieți, de aceea ipostaza lor e mereu teatrală, exterioară, sentențioasă, e doar o *coajă* a vieții. Ce sună firesc în gura oricui la ei sună imperativ, ultimativ, decisiv. Or, Mirela ºi Petre au găsit firesc ºi amuzant tonul potrivit pentru a ne face o seară „ca la teatru". Să râdem, adică, cum îºi dorea ºi Tanța.

Un alt spectacol ieºit din țâțâni - chiar la propriu - a fost *O noapte furtunoasă* de la Auăleu Teatru din Timiºoara. Jucată într-una din încăperile unui bar orădean - o cameră de casă veche, de fapt -, comedia caragialiană a căpătat o savoare indescriptibilă, ce mi-a amintit de *Conu' Leonida* de la Vâlcea, în care mirosea a tăciuni ºi murături. Aici mirosea a lumânări, căci alt ecleraj n-a existat, spectatorii erau aºezați la masă ºi prin cotloanele încăperii, ca la un ospăț, iar actorii zburdau pur ºi simplu printre meseni, peste masă, prin geam (cu sticlă cu tot), se fugăreau, urlau de prin curte, pe scurt, era un talmeº-balmeº de nedescris, care te făcea să sughiți de râs. Apoi: Spiridon era cât uºa, de-i era frică lui Dumitrache să mi ți-l urecheze, damele făceau vocalize ºi țineau prelungi monoloage isterice, lectura gazetei era apoteotică, iar o scenă de sex pe masă a pus capac la toate.

ªi câte am uitat... Mi-aº dori să revăd acest spectacol deºucheat, în care (se) joacă Marian Pîrvulescu, Ioan Codrea, Victor Dragoº, Norbert Lovasz, Armand Iftode, Christine Cizmaº ºi Andrea Wolfer.

Festivalul de la Oradea a crescut mare. Atât de mare că e greu să-l ocoleºti la câte spectacole are în program. La mulți ani, că sunt 20 de ani de Teatru Scurt la Oradea! ■

Elevator

Girls just wanna have fun...

Claudiu Groza

Festivalul de teatru ºi Arte Performative „Teatru pe Drumul Sării" organizat de Teatrul „Aureliu Manea" din Turda ºi-a configurat ºi mai pregnant profilul la a 3-a ediţie (16-19 octombrie 2014). Spectatorii au putut vedea producţii invitate de top, precum musicalul *Scripcarul pe acoperiº*, al Teatrului „Regina Maria" din Oradea, *Bădăranii*, de la Teatrul bucureºtean Metropolis ori *Recviem pentru o casă*, montat la Compania „Tompa Miklos" a Naţionalului din Târgu Mureº; s-a jucat ºi un spectacol pentru copii, *Magia copilăriei* de la Teatrul Excelsior din Bucureºti. Palierul dedicat profesioniºtilor teatrului a fost acoperit de un atelier de teatru-dans susţinut de actriţa Enikő Györgyjakab de la Teatrul Maghiar din Cluj, ca ºi de o necesară ºi binevenită *Întâlnire a teatrelor municipale din România,* despre care dau detalii mai jos.

Festivalul s-a deschis însă - ca ºi la ediţiile precedente - cu o premieră a Teatrului „Aureliu Manea": *FUN* de James Bosley, în regia lui Mihai Măniuţiu. Un musical ce dezvăluie, dincolo de acordurile ritmate ale muzicii ºi de acuta interpretare, un orizont emoţionant, traumatic, la care nu poţi să nu rezonezi, ca privitor.

Subiectul din *FUN* e simplu de rezumat, dar nu acoperă nici pe departe duritatea nucleului acestui text. (Inspirat a ţinut Măniuţiu ca titlul să nu fie tradus, pentru că „Distracţie" în română nu acoperă deloc sensul cinic pe care „fun" îl poate avea în engleză.) Bosley ºi-a scris piesa inspirat de o crimă petrecută în 1983 în California, când două fete de 14 ºi 15 ani au ucis o femeie. Textul nu se vrea documentar, ci e mai degrabă un pretext de sondare a psihologiei adolescentine în derivă ºi înregistrează, secvenţial, atât mărturiile din închisoare ale fetelor, cât ºi ziua crimei. Însă firul principal al întregii intrigi este relaţia dintre cele două adolscente, care schimbă, prin chestionarea implicită pe care o face, perspectiva privitorului asupra întâmplării evocate.

În spectacolul său, Mihai Măniuţiu a mizat pe un registru extrem de dinamic, de crud, de exact, chirurgical aproape, ferit de orice „pedagogie" a abordării. Cu o privire reportericească, rece, dar care are tocmai efectul contrar, el a pus în valoare date, fapte, afirmaţii, atitudini sfidătoare, „poze", blazare, dispreţ, dezabuzare, dar de fapt suferinţă, suferinţă, suferinţă...

Pentru că cele două fete s-au găsit una pe alta ca venind, amândouă, dintr-o junglă ceţoasă ºi ameninţătoare a marelui oraº în care nu există afecţiune, în care dacă nu eºti dur, „rău", dacă nu-ţi aperi micul drept la demnitate, dispari. Ambele la fel de „sălbatice", la fel de neºtiutoare într-ale „sistemului de valori" sociale, ca niºte mici animale care exersează instinctul supravieţuirii, ºi-au oferit reciproc afecţiune; astfel ºi-au găsit echilibrul interior, stăpânirea de sine ºi poziţia „victorioasă". Dar această nouă ipostază trebuia „confirmată". Printr-o crimă, de ce nu? Care-i diferenţa dintre a sparge un geam ºi a înjunghia pe cineva? Totul e „for fun". *Girls just wanna have fun...*

E în cel mai înalt grad tulburătoare tristeţea pe care ţi-o creează acest spectacol, în care te trezeºti empatizând cu niºte mici ucigaºe, pe care nu le poţi condamna, pentru că tu însuţi te simţi vinovat. Măniuţiu a reuºit să transmită perfect acest sentiment, cu subtilitate, în răspăr cumva, sprijinit de o echipă minunată.

Cele două actriţe din rolurile principale, Romina Merei ºi Anca Hanu, au întruchipat pregnant eroinele, cu întreaga „biografie" de abuzuri, traume ºi teribilisme subsecvente ce le duce de la deriva interioară la confuzia socială. Dure, flegmatice, dispreţuitoare, ele nu-ºi leapădă niciodată masca de „învingătoare", deºi vulnerabilitatea pe care o ascund e limpede, prezentă. Flavia Giurgiu, Renata Fabian ºi Maria Salcă au completat, ca niºte multiplicări de personalitate, această „comunitate" crepusculară, într-o coregrafie de grup (concepută excelent de Enikő Györgyjakab) admirabilă prin incisivitate, prin violenţa conţinută a miºcărilor ritmice, potenţate de complicatul decor metalic imaginat de Adrian Damian, ce figurează nu doar închisoarea, ci ºi un virtual „spaţiu urban" de manifestare: el poate fi o clădire părăsită, o staţie de metrou, un cotlon întunecos al marii jungle a oraºului. Light-designul lui Lucian Moga a împlinit cu efect tonurile tăioase ale acţiunii scenice. În rolurile adulţilor care încearcă să descifreze cauza gestului criminal adolescentin, Marian Râlea ºi Narcisa Pintea ºi-au asumat ºi o culpă „arhetipal" părintească, dar ºi rigoarea de educatori, cum ar fi manevrat două maniere de a „domestici" micile creaturi umane.

Un rol notabil în configurarea semantică a intrigii a avut muzica lui ªerban Ursachi (originală ºi remixuri), cu melodii dinamice, ritmate, agresive uneori, vesele sau chiar parodice alteori, cu texte de o cruzime parcă exorcizantă („Aveam doar zece ani", care demască trauma fetelor, e un interludiu frisonant, o mărturisire „în aparte" cumva, care te marchează, ca spectator).

Spectacolul e gândit într-o notă teatralizantă, cu convenţia *marcată* - de aceea ºi înºelătoare pentru privitorul „cuminte" -, în care ºarja, ironia, grotescul, par să anihileze emoţia. Un persiflaj cinic-ludic al „sentimentelor", exact după *patternul* eroinelor, care face ca tocmai sentimentele, emoţiile, profunzimile conºtiinţei noastre să fie zguduite, înviate, făcându-ne părtaºi la întâmplările care ni se pun în faţă.

FUN este un spectacol care induce un anumit tip de *catharsis* extrem-contemporan, o formă de teatru social, dacă vreţi, ce transcede conjuncturalul, făcându-ne să ne punem întrebări existenţiale. Fără „morală", fără didacticism, exact în aura aceea brutal de zgomotoasă ºi neatentă care ne caracterizează viaţa de zi cu zi. ■

Managerii teatrelor municipale s-au întâlnit la Turda

În cadrul Festivalului „Teatru pe Drumul Sării" din 2014, la Turda a avut loc ºi o primă „Întâlnire a teatrelor municipale din România".

La invitaţia lansată de managerul teatrului turdean, Narcisa Pintea, ºi de mine au răspuns Doina Migleczi, managerul Teatrului „Ariel" Rm. Vâlcea, Gina Chivulescu, managerul Teatrului „G. Ciprian" Buzău, Adriana Vaida-Boca, director executiv la Teatrul de Nord Satu Mare, Lucian Văroºandan, managerul Teatrului German de Stat din Timiºoara, Daniel Vulcu, managerul Teatrului „Regina Maria" Oradea, Claudiu Pintican, managerul Teatrului Municipal Baia Mare. Alţi numeroºi manageri de teatre municipale s-au arătat însă interesaţi de concluziile acestei prime dezbateri profesionale, ca punct de plecare pentru o strategie comună.

Printre subiectele discutate o pondere semnificativă a avut aspectul economic. Bugetele teatrelor municipale, subordonate Consiliilor Locale ºi primăriilor, sunt nu doar insuficiente, ci ºi cu execuţie mai mică decât cea aprobată scriptic. Asta provoacă automat subdimensionarea schemelor de personal, astfel că multe teatre apelează la colaboratori chiar ºi pentru lucrări uzuale.

Presiunile politico-administrative au fost de asemenea aduse în discuţie, ca ºi rigiditatea auditorilor, care au imputat unor teatre recuzita consumabilă din spectacole, de exemplu. O bună cunoaºtere a legii în vigoare apără teatrele de multe abuzuri administrative, dar adesea managerii sunt inhibaţi de eventuale ºicane ulterioare unei acţiuni în contencios administrativ, de pildă.

Discriminarea salarială a angajaţilor din teatrele municipale faţă de cei din teatrele naţionale a fost ridicată de asemenea, în condiţiile în care tipul de activitate este similar.

În ciuda dificultăţilor financiare ºi de resurse umane, toate teatrele municipale româneºti încearcă să aibă un repertoriu divers ºi dinamic, care să ţină cont de public ºi de standardele artistice, în acelaºi timp, a fost unul din punctele de consens ale discuţiei.

Dezbaterea de la Turda a fost prilejul unui util schimb de experienţă, ca ºi al conturării unui tablou general al situaţiei teatrelor municipale româneºti, cu peisaje diverse, dar relativ unitare.

Participanţii au conchis că o parte a strategiei de viitor ar fi menţinerea organigramelor cel puţin la nivelul actual, tăierea lor putând bloca activitatea unor teatre, precum ºi nevoia elaborării unei noi Legi a Teatrelor, care să consacre ºi administrativ specificul aparte al activităţii acestor instituţii. S-a exprimat de asemenea dorinţa continuării acestei serii de întâlniri ºi în alte oraºe, cu un număr sporit de manageri participanţi. **(Cl.G.)**

Acasã, în cinema - *Gone Girl*

Lucian Maier

Ben Affleck

Cu *Gone Girl*, cel mai recent film pe care-l semnează, David Fincher edifică o poveste în care, pe ocolite, poartă spectatorul spre rădăcinile cinematografului american industrial, rădăcini prin care acest resort al reprezentării se cuibăreºte în mintea umană ºi lucrează pentru binele societăţii. Ocolul e realizat prin temele predilecte ale Hollywood-ului - căsătorie, familie, carieră, dreptate socială -, cu o dezbatere cît se poate de relaxată a marilor figuri morale diseminate de Hollywood ca parte din energia *visului american* - onestitate, sprijin reciproc, cinstire a celor mai în vîrstă, iubire.

În prima parte a filmului, Fincher ţese istoria de pe ecran (o adaptare cinematografică a romanului omonim semnat de Gillian Flynn) în aºa fel încît spectatorul să aibă prilejul de a se juca de-a detectivul ºi de-a psihologul. Într-o formă ºi în formule specifice zonei *thriller* ºi *policier* în care, pe o linie ce pleacă de la Hitchcock, excelează ºi David Fincher (*The Game*, *Se7en* ºi, mai ales, *Zodiac*). Fincher are nevoie de acest joc cu indicii ºi urmăriri, în care poliţia îl ia drept prim suspect în dispariţia soţiei sale, Amy Dunne (Rosamund Pike), pe soţul acesteia, Nick Dunne (Ben Affleck). Urmărim aici o serie de secvenţe croºetate în aºa fel încît - odată ce privim dinspre finalul filmului - să fie evidente dificultăţile care apar în asumarea unei poziţii optimiste în relaţie cu derularea corectă a unei anchete, cu lupta pentru adevăr. Pare, mai degrabă, că sîntem captivii propriilor detalii ºi conjuncturi, care constituie viziunea noastră ºi care sînt dificil de integrat într-o poveste generală, a existenţei, una care să fie clar asumată de toţi actorii acesteia (fraţi, iubiţi, soţi, părinţi, poliţiºti, membrii ai comunităţii, telespectatori, spectatori). Asupra acestui context al existenţei, cu mulţi actori interconectaţi, ridică un prim semn de întrebare Fincher: cum pot funcţiona relaţiile în cazul în

Rosamund Pike si Ben Affleck

Rosamund Pik

care mintea dictează tot, iar experienţele minţii sînt diferite într-un context social unic? Nu prea funcţionează, e răspunsul propus de Fincher; ºi nu e decît chin. Luptă ºi chin.

Partea a doua a filmului deconstruieºte *vizualul* care întreţine imaginile optimiste ale existenţei. Iar premisa acestei deconstrucţii e jocul prin care spectatorul a fost purtat. Joc în care acesta din urmă a avut probe, poate a condamnat personaje, oricum, a condus o anchetă ºi s-a angajat pentru adevăr. În partea a doua, tot angajamentul său e dat peste cap. Clipă în care satira pusă la cale de Fincher începe să capete culoare ºi sens. Chiar dacă mai departe personajele se simplifică, chiar dacă sînt schematizate, chiar dacă televiziunea e redusă la un cliºeu (orice aberaţii, audienţă să fie), chiar dacă omorul e ridicol de exagerat, povestea funcţionează, fiindcă aici ea discută prejudecăţile existente în naraţiunile noastre vitale ºi amendează instanţele minţii, care se lasă seduse în acest joc economico-social de-a binele, dreptatea, adevărul. În acelaºi timp în care amendează mintea, Fincher amendează ºi cinematograful (ºi propriul cinema), el însuºi parte din mecanismul seducţiei.

Călătoria pe care mintea o face în *vizual* e călătoria de care aceasta are nevoie pentru a înţelege propria funcţionare. Mintea îºi contemplă imaginile în sculpturi, în desene, în picturi. Îºi observă capacitatea de a observa în fotografie; îºi creºte capacitatea de a cuprinde detaliile realului prin fotografie. ªi reuºeºte să perfecţioneze tehnica încît poate să se observe ca flux, în cinema. Mintea ajunge acasă în cinema. Orice critică a cinematografului este imediat ºi o critică a minţii, aºa cum orice poveste propusă de minte este ºi cinematografică. E un discurs pe care îl avem, cu accent pus pe tehnica înregistrării (cinematografice), de la Dziga Vertov; ca imposibilitate de a scăpa din mintea noastră, de la Ingmar Bergman; ca spectacol ºi luciditate (in)conºtiente, de la David Lynch. Fincher le pune pe ritmurile sale preferate (thriller, policier) ºi le prezintă într-o ecuaţie hollywoodiană. *Gone Girl* e inteligent, e ritmat, trece pe nesimţite, oferă minţii cele necesare - spectacol ºi cîteva întrebări!

■

Hey, teacher, leave the kids alone!

Marian Sorin Rădulescu

Deopotrivă acasă ºi la ºcoală, elevii au acum parte de „moralã", de mustrare ºi dojenire în doze mult peste limitele răbdării lor limitate - de unde ºi reacþia unora de respingere *en gros* a părinþilor ºi profesorilor. Tupeul pe care adesea îl afiºează la clasă presupuºii învãþăcei stârneºte un reflex - condiþionat, pavlovian - de tip *Tourette* în rândul celor de la catedră: enervare, dispreþ, silă. (Atunci când educatorii nu s-au retras, îngroziþi, *sub* catedră - de bunã voie ori constrânºi de minþile periculoase - *dangerous minds* - ale câte unui „elev-problemă".) Elevii însă - chiar dacă nu-ºi dau seama, chiar dacă nu recunosc - au o nevoie acută de milă. De *com*-pătimire.

Haosul generalizat din sistemul de învãþământ poate duce foarte uºor la indiferenþă (faþă de profesie, faþă de elevi, faþă de ºcoală), atunci când n-a dus deja la depresie. Elevii - întotdeauna am simþit asta - sunt cel mai puþin vinovaþi de individualismul utopic în care trăiesc. Rămaºi, nu puþini, fără o parte din familie (dar câþi au avut parte măcar de „cei ºapte ani de-acasă"?), ei cresc „de capul lor" ºi - conºtient sau nu - se autodistrug. Aici intervin, e drept, o groază de factori (înºiruirea e aleatorie): *mass media* (cu programe *extreme* ori sentimental-pietiste, cu ºtiri tabloidizate, cu „visul american" promovat la scară planetară) de care, pentru că nu i-a învãþat nimeni, nu ºtiu să se ferească; anturajul pe care adesea nu se pricep să-l selecteze (după care criterii?), substanþele mai mult sau mai puþin halucinogene pe care ºi le procură mai lesne ca oricând; un întreg sistem educaþional „centrat pe elev" în care elevul e ultimul de care educatorilor chiar le pasă.

Este meseria de dascăl pe cale de dispariþie? Mai presupune ea o chemare specială, o vocaþie (în care-þi găseºti împlinirea atunci când simþi că faci ceva care contează), sau este un *job* obiºnuit, ceva mai prost plătit ca altele? A ajuns ºcoala „centrată pe elev" în impas, doar o formă fără fond, un „cumplit meºteºug de tâmpenie" pe care elevul - cunoscându-ºi foarte bine drepturile civile, mai puþin îndatoririle - se revoltă, atunci când strigă „Hey, teachers, leave the kids alone!"? Mai are cineva nevoie de dascăli, de îndrumători, într-o lume în care toate drumurile par - sună democratic, nu? - la fel de valide? Filmul lui Tony Kaye, *Detachment* (*Indiferenþă*), fără să fie moralizator sau tezist, pune - oarecum retoric - toate aceste întrebări.

Aºa cum *Requiem for a Dream* (r. Darren Aronofsky) nu este atât un film despre droguri ºi drogaþi, cât un poem cinematografic (hardcore, e drept) despre dependenþă, tot astfel *Detachment* este un poem al indiferenþei, la fel de incomod. Al nepăsării elevilor faþă de profesori sau directori. Al nepăsării inspectorilor ºcolari faþă de profesori. Al nepăsării părinþilor ºi elevilor faþă de ºcoală. Al nepăsării multor profesori faþă de elevi. În fine, al nepăsării părinþilor faþă de copii. Un film ca o călătorie în infern - un infern construit, evident, de om. O experienþă comparabilă - prin mijloacele cinematografice sofisticate, prin forþa expresiei - cu opusuri tulburătoare precum *Natural Born Killers* (r. Oliver Stone), *Happiness* (r. Todd Solondz), *Dancer in the Dark* (r. Lars von Trier), *Elephant* (r. Gus van Sant).

Detachment este, între altele, ºi un film despre nevoia omului de mărturisire, de comunicare, de iertare. De restaurare a fiinþei sale. Profesorul suplinitor (Adrien Brody), primit cu ostilitate de unii dintre elevi, le dă un test de evaluare în care le cere să scrie un scurt eseu având ca temă ceea ce îºi închipuie că ar spune despre ei părinþii sau prietenii la slujba de

înmormântare, dacă ar muri acum. Meredith - o adolescentă sensibilă, talentată la desen, dar complexată - scrie, sub protecþia anonimatului, despre felul în care îºi imaginează că vor primi părinþii ei (lipsiþi de responsabilitate, materialiºti) vestea că s-a sinucis. Peste o lună de zile, la ultima sa zi de lucru în acea ºcoală, dascălul suplinitor le citeºte elevilor o poezie. Ei par să-l asculte cum le vorbeºte despre jocul secund al poemului - fiinþa nevăzută a unei clădiri părăginite, ca sufletul lor ofilit înainte de vreme. Ultimele versuri sunt citite de profesor într-o sală de clasă pustie, ca un peisaj după bătălie: scaune, cărþi ºi caiete răsfirate peste tot, pagini rupte din manuale ºi priveliºte de *waste land* în care n-a mai rămas decât un dascăl-apostol ca să stingă lumina. ■

colaþionări

„Bine ai venit în păcat!"

Alexandru Jurcan

Regizoarea Liliana Cavani are 81 de ani. În 1974 a realizat filmul *Portarul de noapte* după un scenariu propriu, la care a contribuit ºi Italo Moscati. Joacă în film Dirk Bogarde ºi Charlotte Rampling. Iatã cã Nona Ciobanu, regizoare cu notorietate în Bucureºti ºi chiar în lume, s-a gândit să facă un scenariu după filmul Lilianei Cavani, apoi a realizat un spectacol la Teatrul Maghiar din Cluj cu titlul *Cel care închide noaptea*, în care joacă Viola Gabor ºi Eniko Gyorgyjakab.

La 13 ani după terminarea războiului se reîntâlnesc absolut întâmplător la Viena un fost ofiþer nazist ºi o fostă deþinută în lagăr, între care a avut loc o relaþie începută prin abuz sexual. Max ºi Hanna sunt victime ale istoriei. Prinºi în cuºca oribilă a destinului, cei doi duc mai departe nuanþele dintre victimă ºi călău, într-un simfonic sindrom Stockholm. „Bine ai venit în păcat!" - îi urează el, acum recepþioner la un hotel din Viena. Nu se mai poate trăi decât în perimetrul păcatului. Trebuie măcinat, relu-

at, contorsionat întreg trecutul, poate se va găsi vreo posibilă luminã.

Filmul apelează la o muzică gravă, pentru acele flash-backuri coºmareºti. El îºi aminteºte cum o viola pe Hanna în dormitor sub privirile celorlalþi. Acum, după atâþia ani, cei vinovaþi luptă pentru distrugerea mărturiilor. Deodată, Max are revelaþia vinovăþiei, afirmând că are „o senzaþie de ruºine la luminã". Poate fi suficientă arderea unor hârtii? - se întreabă el. Preferă să trăiască precum un ºobolan de noapte. Apoi sticla spartă, nuanþe sado-maso, sângele, rochia, gesturi imprecise, paºi, coridoare, fantome ale trecutului... Cine poate scăpa cu adevărat de hăituiala conºtiinþei?

Desigur, filmul e mai complex. Scenariul teatral schematizează, decupează selectiv. Nona Ciobanu apelează la proiecþii video, construind un balet al miºcărilor, dar ºi umbre neliniºtitoare, premonitorii. Regizoarea semnează costumele, ilustraþia muzicală ºi decorul (secondată de Peter

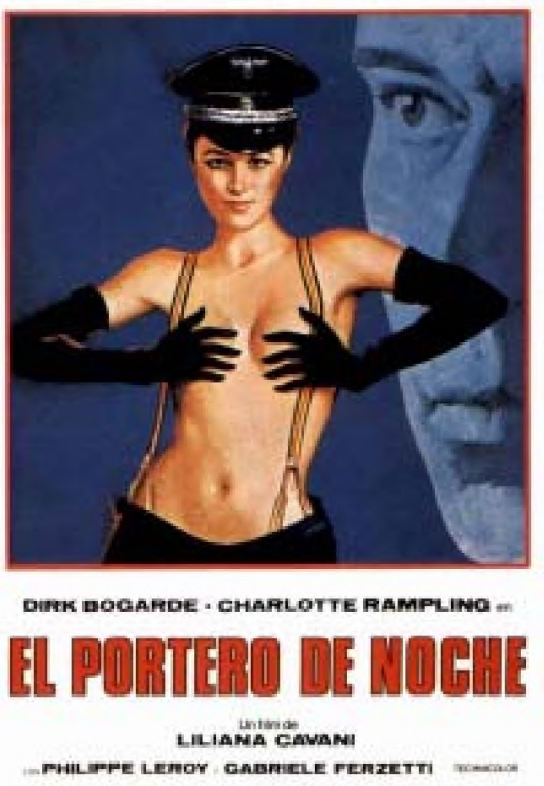

Kosir). Cei doi actori joacă tensionat, credibil, într-un univers minat, submisiv, coerent. ■

Bad boy

Ioan Meghea

Gary Oldman

Fiu al unui sudor ºi al unei casnice, omul acesta are abilitatea de a se transforma psihic în tot soiul de personaje negative, de o moralitate îndoielnicã...

Pe la jumãtatea anilor '80, a fost descris precum „cel mai bun actor britanic de film al generaþiei sale". Frumos, nu?

A debutat în cinematografie cu *Sid and Nancy*, în 1986, unde l-a interpretat pe Sid Vicious, legendarul component al trupei de punk *Sex Pistol*, un film al cãrui trailer l-am vãzut recent. Dumnezeule, ce putea sã facã omul acesta!... Sunt sigur cã Sid nu putea sã arate ºi sã se comporte decât aºa! Violent, dependent de amfetamine, pornit spre autodistrugere, adeptul ideii „trãieºte repede, mori tânãr". Ceea ce a ºi fãcut, la 22 de ani... Pentru acest rol, Gary a primit premiul Evening Standard Film pentru debut.

Nãscut la 21 martie 1958 în Londra, Leonard Gary Oldman avea sã primeascã o bursã de studiu la Britain's Rose Bruford Drama College ºi astfel, în 1979, va fi licenþiat în arta teatralã. Avea sã lucreze cu Greenwich Young People's Theatre, iar pe parcursul anilor '80 va apare în nenumãrate piese de teatru. ªi în cinematografie, Gary Oldman a fost privit ca un actor foarte divers ºi a primit roluri în filme de Hollywood cu buget foarte mare, dar a apãrut ºi în proiecte independente sau show-uri de televiziune. A produs ºi regizat multe filme...

A primit premii Emmy ºi nominalizãri la Premiile BAFTA ºi a fost descris drept cel mai bun actor care nu a fost niciodatã nominalizat la Oscar. Ciudat lucru pentru un actor care mereu a uimit prin faptul cã s-a adâncit atât de mult în tipologia personajelor interpretate... Eu l-am descoperit într-o zi, cu totul întâmplãtor. Îmi aduc aminte cã am intrat într-o salã de cinema sã vãd o replicã franþuzeascã datã de cãtre Luc Besson producþiilor americane despre ucigaºii în serie. Filmul se numea *Leon* ºi actorii Jean Reno ºi Natalie Portman la 12 ani. Ei bine, tot acolo era un personaj dezechilibrat, isteric ºi mânjit de toate relele din lume, inspectorul de poliþie Stanfield... M-a impresionat teribil de mult acest om. Un joc deosebit, o stare iritabilã transmisã celor din salã, un nume: Gary Oldman! Au urmat apoi o mulþime de filme care au fãcut din mine un fan „pour toujour" al acestui actor. Nu o datã mi-am zis cã „dacã aº dori un bun prieten, acesta trebuie sã fie Gary Oldman". Filme ca *Prick up Your Ears*, *JFK*, *Dracula*, *True Romance*, *Al cincilea element* sau seria *Harry Potter* m-au încântat definitiv. Au fost roluri deosebite, ca Beethoven, Lee Harvey Oswald, Dracula, Sid Vicious ºi multe altele. Nu o sã uit mult timp privirea ºi tãcerea acestuia din minunatul film *Tinker Tailor Soldier Spy*. Sã primeºti o nominalizare la Academy Awards doar pentru aceste tãceri...

ªi acuma, despre omul Gary Oldman. Am citit recent un interviu luat actorului de cãtre un reporter inteligent de la *Playboy* SUA care a stat la taclale cu unul din cei mai buni actori de la Hollywood. Despre actorie, corectitudine politicã, despre impostura ºi ipocrizie. Dumnezeule, ce tematicã mai bunã vrei!

La fel ca toþi ceilalþi mari actori, omul este mai puþin cunoscut decât rolurile pe care le-a interpretat. Asta e!

Se pare cã Gary Oldman este actorul cu cele mai mari încasãri din istoria cinematografiei, cu filme valorând vreo 10 miliarde de dolari la box-office-ul din toatã lumea. Asta nu o ºtiaþi, nu?

„Orice actor în activitate ºi-ar dori o carierã ca a ta", remarcã reporterul. Gary îl priveºte lung ºi ºopteºte: „În afarã de mine". Reporterul, uimit, continuã: „Stai! Tu nu eºti fericit cu cariera ta?" ªi omul nostru, explicã inteligent: „Nu este atât de mult pentru un perfecþionist ca mine". Nu este mult... Ce vrei mai frumos spus...

Actorul e destul de critic cu el ºi asta îl face ºi mai interesant. „Nu-mi place de mine în filme. Sincer, nu am vrut sã apar de la bun început. Nu cred cã l-am jucat pe Sid Vicious aºa de bine. Nu-mi place felul în care arãt în *Prick up Your Ears*. Nu am fost persoana potrivitã sã-l joc pe Beethoven". Dumnezeule, cum poþi sã spui asta despre tine! Sã fim serioºi, domnule! Da, e adevãrat, cu ani în urmã, Gary a avut multe „nopþi sãlbatice". Mult alcool, multe femei - vreo patru cãsãtorii - ºi încã multe vicii, dar toate astea au trecut. „Probabil cã am avut mai puþine decât alþii, dar mai multe decât câþiva, presupun". Aºa o fi... Astãzi, la 17 ani de când nu mai bea, este alãturi de o femeie superbã, sigur, mai tânãrã decât el, dar asta e prea puþin important. Pãrerea mea...

Pãrerea lui despre o parte din lumea de azi? Teribilã! „Mediocrii sunt mereu la maximum. Niciodatã nu te pãrãsesc... Cine este eroul pentru tinerii de astãzi? Vreun idiot care nu poate sã cânte sau sã scrie, sau care dã din fund în faþa copiilor de 11 ani". Doamne, câtã dreptate poate sã aibã omul ãsta!

Timpul în care Gary Oldman este vesel în viaþa lui e momentul în care-ºi joacã efectiv rolurile. Orice altceva este doar un zgomot. Pregãtirile, construirea personajului, împachetarea bagajelor, zborul cu avionul sau cazarea la hotel... „Singurul lucru cu adevãrat minunat este când intru în scenã. Sunt atât de relaxat cum n-am fost niciodatã." ■

Black Pantone 253 U

sumar

agenda 2

editorial
Remus Folto° - Eminescu °i platonismul 3

cãrþi în actualitate
Dorin Mure°an O poveste de dragoste în Ferentari 4
Vistian Goia Un memorialist uitat 5
Ani Bradea Para salvatã 6
Ioan Negru Dacã bucurie nu e, atunci nici poezie nu e 7

evocare
Mircea Ioan Casimcea Pagini literare - 80 8

comentarii
Ion Buza°i O carte de referinþã în istoriografia românească 9

festivalierul
ªtefan Manasia Caravela FILB explorează mai departe (I) 10

poezia
Marian Hotca 12
Nicolae Gcje 13

parodia la tribunã
Lucian Perþa Marian Hotca 12
Lucian Perþa Nicolae Goje 13

proza
Cornelia Petrescu Crãciunul anului 1984 14

interviu
de vorbă cu scriitorul Mircea Pora "Nu °tiu ce va mai fi cu cuvântul scris, dar prin incultura care cre°te el se degradează" 17

eseu
Isabela Vasiliu-Scraba O carte premiată sub °ocul "sperieturii cu termeni grece°ti" 19

eveniment
ªtefan Angi Între cuvinte °i sunete sărbătore°ti de neuitat 21

diagnoze
Andrei Marga Dezvoltarea în condiþiile globalizării 23

politica zilei
Petru Romo°an Votul-Speranþă °i balul Fantomelor 24

filosofia
Iovan Drehe Străinul din Callipolis (X): Himera filosofului-rege (2) 25

efectul de searã
Robert Diculescu Santorcaz. Vila (4) 26

educaþia
Nicolae Iuga Din istoria marilor idei pedagogice (3) 27

muzica
Virgil Mihaiu Sfâr°it de an jazzistic la Timi°oara °i Cluj 28
RiCo Retrospectiva 2014 (1) 29

teatru
Claudiu Groza Toamna teatrală orădeană 30
Claudiu Groza *Girls just wanna have fun...* 32

film
Lucian Maier Acasă, în cinema - *Gone Girl* 33
Marian Sorin Rãdulescu *Hey, teacher, leave the kids alone!* 34

colaþionări
Alexandru Jurcan "Bine ai venit în pãcat!" 34

remember cinematografic
Ioan Meghea *Bad boy* 35

plastica
Suzana Fântânariu-Baia *89 din U°ã* - un proiect de memorie °i artă 36

Tipar executat la **Imprimeria Ardealul**,
Cluj-Napoca, Bulevardul 21 Decembrie 1989 nr. 146.
Telefon: 0264-413871, fax: 0264-413883.

plastica

89 din U°ã

Un proiect de memorie °i artã

Suzana Fântânariu-Baia

Noul sediu al Muzeului Revoluþiei din Timi°oara, instituþia care ne conferă identitate, conþine fotografii si documente expuse. Ele fac parte din dosarele care s-au constituit în 1990 privind victimile represiunii comuniste de la Timi°oara evocând spiritul celor care au murit, celor care au avut o contribuþie importantă în istoria revoluþiei. Numeroase victime care trebuie sa primească partea de dreptate °i adevăr istoric ne privesc în ochi. Pe lângă această documentaþie valoroasă muzeul adăposte°te o serie de lucrări de pictură °i sculpturã iar in incinta lui există si o capelă pictată ca loc de reculegere. Propunerea pentru realizarea proiectului „89 din U°ã" a venit din partea directorului Memorialului, Traian Orban ea fiind pentru mine o provocare artistică, etică, civică. Cu ocazia finalizării lui (6 iunie, 2014) s-a inaugurat odată cu vernisajul expoziþiei °i „Galeria 89" care deschide perspectiva desfã°urării unor proiecte expozitionale de anvergură dedicate revoluþiei. Dizlocarea u°ilor din fosta cazarmă °i înlocuirea lor a constituit „materia primă" pentru a „instala în modul cel mai divers" provocările legate de o temă sensibil-umană: reconstituirea cu ajutorul limbajului plastic a celui mai important mesaj, libertatea. Rolurile s-au inversat: u°ile comuniste au devenit semne ale revoltei, a deschiderii lor, a eliberării prin devastatoare forme de supravieþuire. Intervenþia pe obiect, u°ile *read'y made* au dat na°tere la o serie de lucrări de artă contemporană care au detensionat „dezastrul" vechii clădiri aflate în reparaþii. Cele 18 u°i- *read'y made*, simple sau duble, unele cu gratii, vopsite în alb, gri, ro°u, relicve de tâmplărie comunistă, lipsite de atracþie estetică, scoase din context au fost transferate prin reconversie artistică într-o instalaþie-ambientală plină de substanþă °i sens. Ele par ca ni°te fiinþe revoltate care „strigă", ca în portretele colective "Cerul gurii", „Portrete eterne", „Rãniþi" „Solidaritate" sau resemnate ca în In lucrarea „Pentru cine pentru ce?. Am vehiculat cu simbolistica corpului uman ca materie primordială aflat în situaþia unei configurări „anatomice" determinată de rană ca urmă de tranzitoriu între viaþă °i moarte, un traseul de la profan la sacru iar u°a ca element metaforic a permis această trecere („Martir I °i Martir II"). Întegrarea imaginii în text, °i a textului în imagine sau alãturarea lui cu ajutorul colajului este evaluată în „Scrisoarea unui întemniþat" , „Faþă în faþă" sau „Vinovatul". Buchetul de „flori", un conglomerat din ziare °i manuscrise însângerate este asezat ca obiect simbolic la baza u°ii intredeschise intitulată, „Solidaritate". În lucrarea „Omul þintă", semnificaþia solar-antropomorfă este evidentă dar °i cea a sacrificiului suprem. În „Manifestanþi arestaþi", u°a este contopită cu zidul. Acumularea revoltei, lipsa de libertate, dorinþa de a deschide u°a, de a evada creează o tensiune între cele două spaþii: interior-exterior. U°a ro°ie „Configuraþia arheologică a unui timp nefast" a fost chiar cea „originală"de la cabinetul de partid iar „Constructori °i construcþii sau marele gri" este lucrarea „cenu°ie"-etalon, tipică atmosferei de tristă amintire. Filmul de autor intitulat „89 din U°ã" realizat de Pavel Vere° întãre°te apelul la re-memorare, la vigilenþa prezentului în favoarea evaluării corecte a trecutului. În cadrul expoziþiei „89 din U°ã-un proiect de memorie °i artă", a avut loc un colocviu cu membrii marcanþi ai Asociaþiei culturale „Ariergarda" condusă de Daniel Vighi care a avut în vedere starea actuală, după un sfert de secol, a libertãþii de creaþie,

(Continuare în pagina 26)

ABONAMENTE: *Prin toate oficiile po°tale din þarã, revista având codul 19232 în catalogul Po°tei Române* sau *Cu ridicare de la redacþie:* 24 lei - trimestru, 48 lei - semestru, 96 lei - un an *Cu expediere la domiciliu:* 33 lei - trimestru, 66 lei - semestru, 132 lei - un an. Persoanele interesate sunt rugate sã achite suma corespunzãtoare la sediul redacþiei (Cluj-Napoca, str. Universitãþii nr. 1) sau sã o expedieze prin mandat po°tal la adresa: Revista de culturã *Tribuna*, cont nr. R057TREZ21621G335000xxxx B.N. Trezoreria Cluj-Napoca.

Black Pantone 253 U